

Документ
Світового банку

ДЛЯ ОФІЦІЙНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Звіт № 58625-UA

ДОКУМЕНТ З ОЦІНКИ ПРОЕКТУ
ЩОДО
НАДАННЯ ЗАПРОПОНОВАНОЇ ПОЗИКИ
У РОЗМІРІ 200 МЛН. ДОЛАРІВ США
АТ «УКРЕКСІМБАНК»
ПІД ГАРАНТІЇ УРЯДУ УКРАЇНИ
НА РЕАЛІЗАЦІЮ
ПРОЕКТУ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ
Січень 2011 року

Департамент сталого розвитку
Відділ України, Білорусі та Молдови
Регіон Європи та Центральної Азії

Цей документ призначений для обмеженого кола користувачів і може використовуватися його одержувачами лише для виконання ними своїх посадових обов'язків. Його зміст не підлягає розголошенню без дозволу Світового банку.

ЕКВІВАЛЕНТНІ КУРСИ ВАЛЮТ

(Курси валют станом на 16 вересня 2010 року)

Валюта: = українська гривня (UAH, грн.)
7,92 грн. = 1 долар США
0,126 долара США = 1 грн.

ФІНАНСОВИЙ РІК 1 січня – 31 грудня АБРЕВІАТУРИ ТА СКОРОЧЕННЯ

МКМ	мільярди кубічних метрів
ЦТ	централізоване теплопостачання
ППР	позика за політикою розвитку
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
ПРЕ	Проект розвитку експорту
ПДЕЕ	План дій у сфері енергоефективності
ЕСКО	енергосервісна компанія
ЄС	Європейський Союз
ФП	фінансовий посередник
ВВП	валовий внутрішній продукт
ПГ	Парниковий газ (тобто газ, який викликає парниковий ефект)
СЗІ	«Схема зелених інвестицій»
УУ	Уряд України
МКТ	міжнародні конкурсні торги
МФК	Міжнародна фінансова корпорація
МФУ	міжнародна фінансова установа
МВФ	Міжнародний валютний фонд
МЖКТ	Міністерство з питань житлово-комунального господарства України (Мінжитлокомунгосп)
МПЕ	Міністерство палива та енергетики України (Мінпаливенерго)
НАЕР	Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів
Нафтогаз	Національна акціонерна компанія «Нафтогаз України»
НБФУ	небанківська фінансова установа
НБУ	Національний банк України
НАЕІ	Національне агентство екологічних інвестицій України
НКРЕ	Національна комісія регулювання електроенергетики України
ПП	проблемна позика
ВАТ	відкрите акціонерне товариство
ФУУ	фінансова установа-учасник
ППРФС	Програмна позика на реабілітацію фінансового сектора
ВЕ	відновлювана енергія
УСБ	угода «стенд-бай»
КІП	конкретна інвестиційна позика
ТД	технічна допомога
ткм	тисяча кубічних метрів
ТЕС	теплова електростанція
UA	Україна
РК ООН ЗК	Рамкова Конвенція Організації Об'єднаних націй про зміну клімату

Віце-президент:	Філіп Х. Ле Уеру
Директор по країні:	Мартін Райзер
Начальник сектора:	Ранджит Ламех
Керівник робочої групи:	Гері Стаггінс

УКРАЇНА ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

ЗМІСТ

I. СТРАТЕГІЧНИЙ Контекст та обґрунтування

- A. Проблеми країни та галузі
- B. Обґрунтування залучення Банку
- C. Цілі більш загального характеру, досягненню яких сприяє проект

II. Опис проекту

- D. Кредитний інструмент
- E. Мета розробки проекту та ключові показники
- F. Компоненти проекту
- G. Винесені уроки та їхнє відображення у структурі проекту
- H. Розглянуті альтернативи та причини їхнього відхилення

III. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ

- A. Домовленості з партнерами (за наявності)
- B. Інституційні домовленості та схема впровадження
- C. Моніторинг та оцінка наслідків і результатів
- D. Життєздатність
- E. Критичні ризики та можливі суперечливі аспекти
- F. Умови та ковенанти Позики/кредиту

IV. РЕЗЮМЕ ОЦІНКИ

- A. Економічно-фінансовий аналіз
- B. Технічні аспекти
- C. Фідуціарні аспекти
- D. Соціальні аспекти
- E. Екологічні аспекти – Категорія ФП
- F. Політика вжиття запобіжних заходів
- G. Винятки з положень та готовність до реалізації

Додаток 1: Загальна інформація про країну та галузь або програму

Додаток 2: Основні суміжні проекти, що фінансуються Банком та/або іншими агентствами

Додаток 3: Матриця результатів та моніторинг

Додаток 4: Детальний опис проекту

Додаток 5: Витрати за проектом

Додаток 6: Порядок виконання

Додаток 7: Організація фінансового менеджменту та виплат

Додаток 8: Організація закупівель

Додаток 9: Економіко-фінансовий аналіз

Додаток 10: Питання політики запобіжних обмежень

Додаток 11: Підготовка проекту та нагляд за ним

Додаток 12: Проект торгівлі СЗІ/ОВК (GIS/AAU) в Україні

Додаток 13: Відомість позик та кредитів

Додаток 14: Короткий огляд країни

Додаток 15: Мапи

**СЮДИ НЕОБХІДНО
ДОДАТИ
ПАСПОРТ ПРОЕКТУ**

ПІСЛЯ ЙОГО ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДИРЕКТОРОМ ПО КРАЇНІ

ПАСПОРТ НЕОБХІДНО ДОДАТИ В ЦЕЙ РОЗДІЛ

ВРУЧНУ У ВИГЛЯДІ ПАПЕРОВОЇ КОПІЇ

ДО ВІДПРАВЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ОЦІНКУ ПРОЕКТУ В ОСТАТОЧНІЙ РЕДАКЦІЇ В
ТИПОГРАФІЮ.

**ПРИБЕРІТЬ ЦЮ СТОРІНКУ З ІНСТРУКЦІЯМИ ПЕРЕД ВІДПРАВЛЕННЯМ
ЗВІТУ В ТИПОГРАФІЮ.**

ПРИМІТКА: Паспорт знаходиться під вкладкою «Data Sheet» у розділі операційного порталу, присвяченому звітам про оцінку проектів. Інформація в паспорті оновлюється щоразу під час внесення змін до зазначених відомостей вручну через вкладку «Data Sheet» на будь-якому етапі під час підготовки та оцінки проекту. Перед тим, як відправити Звіт про оцінку проекту (ЗОП) в остаточній редакції в типографію, слід перевірити відомості, викладені в паспорті, перш ніж надрукувати його та вставити в цей документ.

I. СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ

A. Проблеми країни та галузі

1. До середини 2008 року в Україні спостерігалось потужне економічне зростання. У країні існував активний банківський сектор, але ознаки перегріву ставали дедалі помітнішими. Темпи економічного зростання, які становили у 2001-2008 рр. в середньому 7,5 відсотків, були чи не найвищими в Європі. Приплив значних сум (головним чином, у формі кредитів, залучених банками за кордоном) у країну та значне поліпшення умов торгівлі (завдяки високим цінам на сталь) стали рушіями зростання попиту в країні. Висока міжнародна ліквідність у поєднанні з фіксованим курсом валют напередодні кризи та проциклічною податково-бюджетною політикою призвела до високої інфляції та зростання дефіциту поточного рахунку.

2. Глобальна економічно-фінансова криза завдала Україні особливо тяжкого удару через застарілі макроекономічні дисбаланси, структурну слабкість та вади політики. До початку четвертого кварталу 2008 року приплив капіталу раптово зупинився, умови торгівлі погіршилися через падіння цін на сталь, а експортні ринки стали недоступними. Криза загострила вразливість банківського сектора, призвівши до системної кризи ліквідності та платоспроможності, а також до відтоку банківських вкладів. У 2009 році ВВП скоротився на 15 відсотків, а вкладення в основний капітал зменшилися на 46 відсотків. Криза також привернула увагу до структурної слабкості України, в тому числі до браку диверсифікації експорту, поганого інвестиційного клімату та значного структурного тиску на державний бюджет.

3. Внаслідок фінансової кризи зупинилося банківське кредитування, що призвело до відкладання фінансування необхідних інвестицій в економіці. Під час кризи дефіцит ліквідності, що супроводжувався зростанням кредитних ризиків, призвів до припинення кредитування банками економіки та населення країни. Економічний спад, зростання безробіття та знецінення національної валюти призвели до зростання обсягу проблемних позик удев'ятеро. Ситуація в банківському секторі в 2010 році стабілізувалася завдяки загальному поліпшенню економічної ситуації, але кредитування досі ведеться лише в обмеженому обсязі. Кредитні портфелі банків зменшилися за 2009 рік на 5,9 відсотків; це зменшення тривало й у першій половині 2010 року, тоді як обсяги вкладів у банках уже почали зростати. З огляду на це економіка досі страждає через брак життєво необхідного кредитного фінансування.

4. Для України (як і для багатьох інших країн) енергетична безпека залишається пріоритетним питанням. У недавньому минулому Україна збільшила обсяги використання вугілля власного видобутку взамін газу, що імпортується з Росії. Атомна енергетика задовольняє майже половину потреб України в електроенергії. Обсяги використання відновлюваної енергії в країні становлять близько 6%, причому більша частка припадає на гідроенергетику. Очікувані обсяги зростання використання відновлюваної енергії є незначними. З огляду на це підвищення енергоефективності є основним шляхом забезпечення енергетичної безпеки без забруднення навколишнього середовища.

5. Економіка України належить до найбільш енергоємних економік світу. Енергоємність економіки України¹ перевищує енергоємність економіки Німеччини у 3,7 разу

¹ Енергоємність вимірюється в цьому документі як кілограм умовного палива на одиницю ВВП в незмінних цінах з урахуванням паритету купівельної спроможності. Під споживанням енергії йдеться про використання первинної енергії до її перетворення на інші палива, призначені для кінцевого споживання.

(0,45 кг умовного палива в Україні проти 0,12 кг умовного палива в Німеччині) і є більшою від зазначеного показника в країнах ЄС-12 («старого ЄС») приблизно вдвічі. Ця проблема низької енергоефективності частково має структурні корені: у колишньому Радянському Союзі Україна була важливим виробником продукції машинобудування. Зараз, коли минуло майже 20 років, на більшості з тих виробничих потужностей досі використовуються старі технології. Внаслідок цього рівень трудомісткості та енергомісткості української промисловості є дуже високим, а її життєздатність забезпечується низькою вартістю енергоносіїв та робочої сили. Системи централізованого теплопостачання так само проектувалися під дешеві енергоносії. Системи централізованого постачання є неефективними, але колись вони були надійними: у системі постачання дуже обмежені можливості обліку енергії та регулювання температури, а більшість споживачів узагалі не мають можливості обліку споживання енергії чи регулювання температури. З огляду на брак можливостей регулювання та визначення вартості теплової енергії за площею житла споживачі не мають стимулів до уникнення непродуктивного витрачання енергії.

6. Уряд України вважає зниження питомого споживання енергії в Україні стратегічним пріоритетом. У 1996 році Уряд України розробив Програму з енергозбереження, якою було окреслено стратегію зниження споживання енергії в промисловості, енергетиці та житлово-комунальному секторі. Водночас, Програма енергозбереження 1996 року втілювалася в життя не дуже суворо й не супроводжувалася обов'язковим до виконання планом заходів із забезпечення енергоефективності. У своїй Енергетичній стратегії, що була ухвалена в 2006 році, Уряд України поставив за мету зниження питомого споживання енергії в Україні на 50% до 2030 року. У 2010 році Національне агентство України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів розробило Державну цільову економічну програму енергоефективності, яку було затверджено Кабінетом Міністрів України. Програмою поставлено за мету зниження рівня енергоємності економіки України на 20 відсотків до 2015 року. На виконання програми НАЕР розробляє додатковий Національний план дій з підвищення енергоефективності (НПДПЕ). НПДПЕ має на меті визначення інвестицій у підвищення енергоефективності, перешкод на шляху їхнього здійснення та органів, відповідальних за здійснення цих інвестицій.

7. Як очікується, основною сферою економії енергії стане промисловість (зокрема, важка). Приблизно 41% всієї сталі в Україні (15,3 млн. тонн) виробляється в мартенівських печах, від яких відмовилися майже в усіх країнах світу, крім Росії, де процес заміни таких печей триває досі. Технологія доменних печей або електродугових печей дозволяють знизити споживання енергії на одиницю продукції більш ніж учетверо. За оцінками, не менш суттєвий потенціал енергозбереження мають і такі сектори, як хімічна промисловість, сільське господарство та харчова промисловість.

8. Важливим джерелом економії енергії на муніципальному рівні, як очікується, стане скорочення споживання енергії на потреби опалення. За оцінками, енергоефективність будівель у країні є вдвічі чи втричі гіршою, ніж у Західній Європі. Проблеми на стороні споживання стають ще гострішими через втрати енергії під час постачання: втрати в трубопроводах є майже вдвічі вищими, ніж у Західній Європі, а встановлені котли є приблизно на 20% менш ефективними, ніж новітні котли. Для розв'язання цих проблем необхідно вирішити чимало складних питань соціального та політичного характеру. Тарифи на опалення є, як правило, вдвічі нижчими за аналогічні показники в інших країнах, оскільки питання встановлення тарифів є дуже політизованим. Наслідком занижених тарифів є неможливість модернізації систем централізованого теплопостачання. Уряд вжив перших заходів,

спрямованих на деполітизацію встановлення тарифів на послуги централізованого теплопостачання, поклавши відповідальність за встановлення тарифів на централізоване теплопостачання на Національну комісію регулювання енергетики (НКРЕ) в середині 2010 року. [Тарифи на централізоване теплопостачання у грудні 2010 року зросли на 30%, що допомогло створити стимули до скорочення споживання енергії в будівлях за рахунок регулювання температури, а також теплоізоляції та утеплення будівельних конструкцій.]

9. **Фактичний строк служби приблизно 30% компресорних станцій НАК «Нафтогаз України» перевищує проектний строк служби. Таке обладнання на основі застарілих технологій має к.к.д. близько 25%, тоді як новіші компресори мають к.к.д. на рівні 36 - 40%.** НАК «Нафтогаз України» звернулася до донорської спільноти з проханням профінансувати модернізацію устаткування, що дало б змогу зменшити споживання газу компресорними станціями більш ніж на 30%, зменшивши потреби в газі приблизно на 2 мільярди м³ на рік, що становить приблизно 7% річного обсягу імпорту природного газу. Це питання розглядатиметься під час розробки техніко-економічного обґрунтування, яка має розпочатися на початку 2011 року, а реалізація основного проекту планується на 2012-2016 рр. Ведеться підготовка пілотного проекту для реабілітації старіючих активів. Існує ймовірність того, що для забезпечення можливості здійснення багатомільярдних інвестицій НАК «Нафтогаз України» доведеться підняти ціни на газ.

10. **Поєднання заходів із забезпечення енергоефективності з розширенням споживання вітчизняного природного газу могло б призвести до значних змін у структурі українського ринку газу.** Споживання природного газу в Україні скоротилося за останні чотири роки з майже 70 до 50 мільярдів м³ на рік у відповідь на підвищення ціни на імпортований газ; при цьому збільшилося споживання вугілля та зросли інвестиції в забезпечення енергоефективності. Подальша раціоналізація цін на газ вітчизняного видобутку, на думку експертів з ринку газу, може призвести до збільшення обсягів видобування газу в країні з 20 до 30 мільярдів м³ на рік. Поєднання збільшення обсягів видобування вітчизняного газу із можливим використанням нових джерел газу на кшталт сланцевого газу або скрапленого нафтового газу, й подальшим зменшенням споживання енергії може призвести до конкуренції газу з різних джерел в Україні, що може призвести до суттєвого зниження вартості газу.

11. **Брак коштів на належне технічне обслуговування та для здійснення інвестицій негативно позначився на ефективності об'єктів енергетичної системи, стан яких погіршується дедалі швидше.** Така декапіталізація є особливо помітною на теплових електростанціях (ТЕС), яким бракує обігових коштів. Більша частка їхнього обладнання працює довше за проектний строк служби й потребує модернізації або заміни. Багато станцій мають коефіцієнт корисної дії у 30%, що набагато нижче к.к.д. у 55%, що його мають сучасні когенераційні газотурбінні станції. Уряд зараз планує перекласти основний обсяг відповідальності за модернізацію електростанцій на приватний сектор після здійснення подальших кроків, передбачених програмою приватизації.

Питання енергоефективності

12. **Досвід країн «старого ЄС» демонструє пріоритетність інвестицій у забезпечення енергоефективності, насамперед, промисловості та будівництва.** Водночас, чимало промислових підприємств не вкладають кошти у власну енергоефективність. Важка промисловість України має багато природних переваг: доступність залізної руди на незначних відстанях; низька вартість робочої сили та низька вартість енергоносіїв. Водночас, ці порівняльні переваги швидко зникають. Хоча вартість робочої сили залишається низькою, так само низькою є й продуктивність праці на багатьох металургійних підприємствах, де на тонну виробленої продукції припадає

на тисячі людей більше, ніж в інших країнах. Зростання вартості енергоносіїв прискорилося протягом останніх чотирьох років — за цей час вона зросла вчетверо, тоді як матеріальна база є застарілою та потребує заміни, а отже й значних нових інвестицій. Ситуація ускладнилася протягом останніх двох років, оскільки фінансово-економічна криза зробила проблему безробіття ще гострішою та призвела до дефіциту фінансування, необхідного для здійснення нових інвестицій. Надання кредитів міжнародними фінансовими установами через фінансові установи країни також зіткнулося з обмеженнями, зокрема: орієнтація на підприємства експортних галузей; орієнтація виключно на малі та середні підприємства; обмеження потоків ресурсів у певні сектори.

13. **Підвищення енергоефективності централізованого теплопостачання (ЦТ) в Україні залишається складною для розв'язання проблемою з огляду на низький рівень тарифів та соціально-політичні проблеми, пов'язані з теплопостачанням будівель.** Уряд паралельно розпочав реалізацію програми реформ, яка передбачає деполітизацію тарифів на централізоване теплопостачання. Консультант, якого фінансує Агентство США з міжнародного розвитку (USAID), опрацьовує проекти у сфері централізованого теплопостачання в [34] містах, причому в 6 з них передбачається їхнє здійснення за прискореною схемою. Світовий банк проводить дослідження, яке фінансується за програмою ESMAP і передбачає поглиблений аналіз обмежень кредитоспроможності органів місцевого самоврядування при здійсненні інвестицій у підвищення енергоефективності та виявлення реальних фінансових можливостей на зразок просування моделей енергосервісних компаній (ЕСКО). Водночас, кредитоспроможність потенційних позичальників залишається проблемою, котра, як очікується, розв'язуватиметься під час реалізації цього проекту з використанням грантів, передбачених програмою STF, паралельно з існуючими програмами технічної допомоги, які фінансуються Європейською Комісією, Агентством США з міжнародного розвитку та Шведським агентством з міжнародного розвитку (SIDA). Очікується, що для реалізації в рамках цього проекту будуть визначені пілотні проекти в тих містах, які мають достатню кредитоспроможність, достатні тарифи та належне забезпечення. Такі проекти можуть бути масштабовані після усунення системних стратегічних і регуляторних перешкод на шляху до забезпечення кредитоспроможності муніципальних позичальників. Першою метою у сфері вдосконалення будівель має стати нове будівництво, оскільки зробити нову будівлю енергетично ефективною можна досить дешево — за менш ніж 5% капітальних витрат, тоді як для забезпечення енергоефективності існуючих будівель під час їхньої реконструкції знадобляться субсидії.

В. Обґрунтування залучення Банку

14. Банк надавав підтримку Україні в її зусиллях, спрямованих на реформування та реструктуризацію енергетики в рамках діалогу з питань політики, технічної допомоги, а також фінансування відновлюваних та інвестиційних проектів від початку 1990-х років. Завдяки невинній взаємодії в Банку сформувалося глибоке розуміння проблем країни та галузі, що дає йому змогу й надалі підтримувати реформування та розвиток енергетики. Україна потребує координації та адаптації фінансової підтримки, консультацій з питань політики та технічної допомоги з урахуванням швидких змін в політико-економічному середовищі, які додатково ускладнюються проблемами волатильності імпорту енергоносіїв.
15. У 2007 році Кабінет Міністрів ухвалив План заходів з реформування та розвитку енергетичного сектора, що став наріжним каменем Програми реформування та розвитку енергетичного сектора України. Програма спрямована на: (1) забезпечення надійності постачання енергії; (2) зниження собівартості постачання енергії; (3) модернізацію матеріальної бази та підвищення енергоефективності; (4) зменшення залежності від

імпортованого газу; та (5) гармонізацію енергетичного сектора України з ринком ЄС. Уряд України звернувся до Банку по підтримку в реалізації Програми, зокрема, у формі інвестиційних позик. У відповідь на прохання Уряду України Стратегією партнерства з Україною на 2008-2011 рік було передбачено підтримку енергетичного сектора відповідно до зазначених вище п'яти пріоритетних напрямків. Проект, що пропонується, поглибить поточну діяльність Банку в зазначеному секторі й допоможе Урядові України в роботі над першими чотирма із зазначених вище пріоритетних напрямків.

16. Підтримку проектів у сфері підвищення енергоефективності в Україні Банк вважає своїм першочерговим завданням. Зменшення споживання енергії зробить внесок у зменшення дефіциту бюджету за рахунок скорочення видатків на імпортне паливо. Підвищення енергоефективності промислових підприємств не лише забезпечить підвищення конкурентоспроможності та стійкості до економічного спаду шляхом зменшення операційних витрат, але й створить можливості для сталого зростання економіки в цілому. Крім того, підвищення енергоефективності було віднесене до найбільш пріоритетних інвестицій, спрямованих на зменшення забруднення на місцевому, регіональному та глобальному рівнях (викидів парникових газів). Крім того, допомога з боку Світового банку потрібна для усунення системних політичних та регуляторних обмежень, що накладені на кредитоспроможність муніципальних позичальників, для забезпечення сталого фінансування проектів із підвищення енергоефективності підприємств централізованого теплопостачання та інших комунальних підприємств.
17. Крім того, Банк має добрі позиції для надання підтримки в реалізації програми реформ завдяки зв'язкам між його макроекономічною програмою, яка спирається на позики за політикою розвитку (ППР), і мікроекономічною підтримкою, що надається у формі конкретних інвестиційних позик (КІП) та позик фінансових установ. Ефект, досягнутий в енергетичному секторі є достатньо потужним для зменшення дефіциту бюджету; з огляду на це фінансування надається у вигляді низки позик за політикою розвитку. Банк узгоджує свою діяльність із агентствами-партнерами: з МВФ — у тому, що стосується впливу на бюджет; із ЄБРР, МФК та двосторонніми донорами — в тому, що стосується реформування галузей. Крім того, Банк координує свою діяльність із Європейським Співтовариством, зокрема, в тих сферах, у яких Уряд України зобов'язався просуватися в напрямку впровадження норм ЄС. Проекти на кшталт цього Проекту з забезпечення енергоефективності, що пропонується, допоможуть забезпечити зв'язок між підтримувальним фінансуванням на існуючих ринках та розширенням пропозиції фінансових ресурсів для нових ринків на зразок проектів із підвищення енергоефективності промислових підприємств та комунального сектора на основі технічної допомоги та реформування політики. Під час реалізації проекту Банк тісно співпрацюватиме з Укресімбанком, аби допомогти йому вийти на нові ринки, причому ця підтримка спиратиметься на зміни в програмі політики, що реалізується за допомогою позик за політикою розвитку.

С. Цілі більш загального характеру, досягненню яких сприяє проект

18. Проект, що пропонується, матиме значний ефект у тому, що стосується сталого розвитку. Він спрямований на здійснення великого позитивного внеску в зазначені нижче цілі розвитку України: модернізація матеріальної бази; скорочення питомого споживання енергії; підвищення енергетичної безпеки; зменшення впливу енергетичного сектора на довкілля: скорочення викидів зменшить вплив на якість повітря на місцевому, регіональному та глобальному рівнях, і знизить потребу у воді для охолодження на теплових електростанціях. Підвищення енергоефективності допоможе Україні досягти поставленої перед собою мети зменшити енергоємність на 20% до 2015 року та на 50% до 2030 року. Крім того, таке підвищення зробить внесок у послаблення залежності України від російського газу,

пом'якшивши в такий спосіб ризики постачання енергоносіїв та здешевивши енергопостачання.

19. Проект також допоможе поглибити та розширити надання коштів на реалізацію в Україні проектів із підвищення енергоефективності. Досі проекти з забезпечення енергоефективності фінансувалися, головним чином, міжнародними фінансовими установами, причому більшість цих проектів мали на меті менш масштабні (вартістю до 10 млн доларів США) заходи з підвищення енергоефективності промислових підприємств і малого та середнього бізнесу. Проект, що пропонується, передбачає надання коштів у розмірі до 30 млн доларів США на фінансування масштабніших субпроектів із підвищення енергоефективності в промисловості та в комунальному господарстві. Це дасть можливість профінансувати більші інвестиції в забезпечення енергоефективності промислових підприємств, які мають найбільший потенціал енергозбереження та скорочення викидів парникових газів. Надання доступу до фінансування не лише промисловим підприємствам, але й прийнятним компаніям з інших секторів та на муніципальному рівні, а також фінансовим установам, готовим фінансувати проекти з підвищення енергоефективності, забезпечить подальше поглиблення пропозиції фінансових ресурсів на ринку енергоефективності з боку банків України.
20. Врешті-решт, Проект, як очікується, допоможе зменшити викиди вуглекислого газу, як мінімум, на 1 млн тонн. За оцінками, зменшення викидів парникових газів, як мінімум, на 1 млн тонн буде забезпечене інвестиціями, здійсненими на промислових підприємствах під час перетворень у галузі. Це зробить внесок у виконання планів Уряду України зі зменшення викидів парникових газів. Зменшення викидів також створить в Україні підґрунтя для залучення додаткового інноваційного фінансування на боротьбу з кліматичними змінами в контексті Проекту «зелених інвестицій», розробка якого ведеться паралельно з цим Проектом.

II. ОПИС ПРОЕКТУ

D. Кредитний інструмент

21. Позика Банку, яку пропонується надати Укресімбанкові, буде позикою для фінансового посередника (ПФП) зі строком погашення 30 років, включаючи пільговий період 6 років, зі змінним спредом; позика деномінована в доларах США та передбачає погашення основної суми рівними платежами та сплату одноразової комісії за надання позики в розмірі 0,25%. Укресімбанк використовуватиме кошти МБРР для безпосереднього фінансування прийнятних субпроектів у промисловості та комунальному господарстві, і для надання субкредитів іншим «банкам-учасникам» (БУ) на реалізацію субпроектів із забезпечення енергоефективності під гарантії Уряду України. За рахунок коштів позики буде також профінансовано капіталізовану комісію за надання позики. ПФП-підхід було обрано, аби підтримати сталий підхід до фінансування проектів підвищення енергоефективності, котрі зазвичай є дуже прибутковими, а отже й придатними для комерційного фінансування.
22. Вартість капіталу для Укресімбанку за цим проектом дорівнюватиме сумі кредитної ставки Банку та плати за урядову гарантію в розмірі 0,25%, тоді як вартість капіталу для банків-учасників включатиме в себе додаткову маржу Укресімбанку. Додаткова вартість капіталу для банків-учасників покриватиме такі витрати Укресімбанку: (1) витрати на навчання банків-учасників підготовці та кредитному аналізу проектів із забезпечення енергоефективності; (2) адміністративні витрати, пов'язані з моніторингом позики Світового банку та оформленням звітності по ній; (3) витрати, пов'язані з наданням Банкові та Урядові сприяння у здійсненні реформ у комунальному секторі; (4) додаткові витрати, пов'язані з

гарантіями безпеки для Світового банку; та (5) додаткові комерційні ризики, пов'язані зі статусом номінального позичальника за всією позикою.

23. **Сума позики:** За оцінками Уряду, потреби у фінансуванні заходів із забезпечення енергоефективності становлять близько 4-5 млрд доларів США на рік. Попит на фінансування інвестицій у забезпечення енергоефективності є високим, як показує черга проектів, сформована Укресімбанком (Додаток 4). Водночас, прагнення до здійснення інвестицій наразі обмежується ефектом фінансово-економічної кризи. З огляду на це, пропонується надати позику в розмірі, еквівалентному 200 млн доларів США, для задоволення частини потреб у фінансуванні. Як очікується, позики ЄБРР, МФК, ЄІБ, а також фінансова підтримка за рахунок продажу ОВК дадуть змогу зменшити гостроту проблеми фінансування в секторі.

Е. Мета розробки проекту та ключові показники

24. Мета розробки проекту полягає в підвищенні енергоефективності промислових і комерційних підприємств, органів місцевого самоврядування, комунальних підприємств та енергосервісних компаній за рахунок забезпечення сталого фінансового посередництва у сфері фінансування інвестицій у забезпечення енергоефективності.
25. Пропонується використовувати такі показники (детальніші відомості див. у Додатку 3):
- а. Для проектів із забезпечення енергоефективності: зменшення споживання енергії (в тоннах умовного палива) кінцевими користувачами та муніципальними об'єктами;
 - б. Для фінансових установ і банків-учасників (БУ): збільшення обсягів кредитування на реалізацію проектів із забезпечення енергоефективності Укресімбанком та банками-учасниками.

Ф. Компоненти проекту

26. Проект, що пропонується, спрямований на забезпечення фінансування інвестицій в підвищення енергоефективності промисловими та комерційними підприємствами та комунальним сектором, включаючи пов'язані дослідження. За рахунок коштів позики буде також профінансовано капіталізовану комісію за надання позики. Відомості про позики для фінансових посередників подані в Додатку 4.
27. Укресімбанк має досвід успішного кредитування проектів промислових підприємств із підвищення енергоефективності за паралельною кредитною лінією, наданою ЄБРР. Кредитування комунальних проектів із підвищення енергоефективності є за своєю природою більш ризикованим, оскільки кредитоспроможності органів місцевого самоврядування загрожують політичний вплив на встановлення тарифів, обмежена здатність отримувати позики та обмеження, пов'язані з забезпеченням. З огляду на це, проект, що пропонується, має на меті визначення 1-2 пілотних проектів для надання кредитів кредитоспроможним органам місцевого самоврядування. Світовий банк тісно співпрацює з Укресімбанком, регулятором НКРЕ, НАЕР та Мінжитлокомунгоспом з метою визначення муніципальних пілотних субпроектів із підвищення енергоефективності, які можна було б профінансувати за допомогою проекту. Одночасно Укресімбанк і Світовий банк працюватимуть у тісній взаємодії з іншими донорами над усуненням системних обмежень кредитоспроможності органів місцевого самоврядування, маючи на меті розширити обсяги кредитування комунального сектора в цілях реалізації проектів із підвищення енергоефективності в рамках подальших програм фінансування, у т.ч. за програмою СТЕ.

28. Для спільного фінансування проектів використовуватимуться комерційне боргове фінансування та співфінансування за рахунок власних коштів позичальника; додаткове фінансування у вигляді грантів може бути надане за Проектом «Схема зелених інвестицій», підготовка якого зараз ведеться. Фінансування, що пропонується, має на меті сприяння реалізації стратегії Уряду України, що передбачає розширення обсягів інвестицій у забезпечення енергоефективності й заохочення Позичальника (Укресімбанк) до фінансування субпроектів із підвищення енергоефективності вартістю від 1 до 30 млн доларів США. Основним цільовим сектором промисловості для реалізації цього компоненту будуть енергоємні підприємства металургії, хімічної промисловості та виробники будівельних матеріалів; за Проектом також надаватиметься фінансування й іншим прийнятним проектам в інших секторах. У комунальному секторі проект має на меті визначення пілотних проектів із підвищення енергоефективності підприємств централізованого теплопостачання та ЕСКО. Ці інвестиції допоможуть усунути дефіцит ресурсів на фінансування проектів з підвищення енергоефективності, що є наслідком підвищення цін на енергоносії в цілому та на природний газ зокрема.
29. Поточна черга проектів, представлена Укресімбанком, вказує на те, що потенційний обсяг інвестицій у забезпечення енергоефективності перевищує 400 млн. доларів США. Субпроекти з підвищення енергоефективності можна віднести до однієї з шести загальних категорій: (1) модернізація неефективного та застарілого обладнання й устаткування; (2) встановлення обладнання й запровадження процесів із високою енергоефективністю на нових виробничих потужностях, де поточний обсяг споживання енергії суттєво перевищує рівень, що забезпечується передовою практикою; (3) використання відпрацьованих газів, скидного тепла й надлишкового тиску промислових процесів; (4) удосконалення промислових систем, яке передбачає вжиття комплексу заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності; (5) зменшення втрат енергії на комунальних підприємствах (головним чином, на підприємствах централізованого теплопостачання); і (6) зменшення втрат енергії в будівлях. Хоча наразі в зазначеній черзі немає проектів із підвищення енергоефективності в комунальному секторі, Укресімбанк готовий фінансувати їх за кредитною лінією за умови кредитоспроможності цих проектів та їхньої відповідності критеріям прийнятності проектів, що встановлені для проектів із підвищення енергоефективності в промисловості. Субпозичальник може використовувати кошти позики для фінансування Консультаційних послуг при підготовці або впровадженні проекту.
30. Крім того, Позичальник також надаватиме субсидіарні кредити іншим прийнятним фінансовим установам (банкам-учасникам —БУ), що готові вкладати кошти в прийнятні проекти з підвищення енергоефективності в промисловості та комунальному секторі. Це розширить здатність місцевих фінансових установ виявляти та оцінювати потенційні інвестиції в підвищення енергоефективності. Відбір БУ вестиметься за критеріями фінансової прийнятності. У свою чергу, БУ надаватимуть середньострокові або довгострокові інвестиційні позики прийнятним підприємствам та органам місцевого самоврядування, спрямовані на скорочення споживання енергії ними. Програма для БУ розроблена на основі аналогічного підходу, що був опрацьований у рамках попереднього Проекту з розвитку експорту П, що фінансувався Світовим банком, із застосуванням процесів, які успішно використовувалися в рамках зазначеного проекту.

Г. Винесені уроки та їхнє відображення у структурі проекту

31. **Загальні уроки фінансування забезпечення енергоефективності:** Протягом двох останніх десятиріч Група Світового банку брала участь у фінансуванні різного роду

проектів забезпечення енергоефективності у різних країнах. Ось основні загальні уроки, що стосуються структури проектів:

- *Структура програм має забезпечувати комерційну орієнтацію, опору на попит і гнучкість, для того щоб забезпечити зміни сталого характеру на ринку й можливість коригування відповідно до змін у ситуації на ринку та стану реалізації.* Варіанти структури проектів передбачають пряме кредитування різних осіб під урядові гарантії, кредитування через уряд або державні агентства, або через фінансового посередника. Структура цього проекту передбачає його реалізацію фінансовим посередником (Укресімбанк) для забезпечення відповідності всім окресленим вище критеріям. Міжнародний досвід (опис якого наведено нижче) показує, що залучення фінансового посередника як механізм постачання коштів для здійснення інвестицій у забезпечення енергетичної інвестиції приносить помірковані результати.
- *Слід обирати потужних Виконавців, які добре розбираються у своїх ринках і добре розуміють питання фінансування проектів.* Загалом реалізація проектів в Україні велася дуже слабо, причому обсяги виплат є чи не найнижчими серед країн, що є клієнтами Банку. Проекти, за які відповідав Укресімбанк, належать на найуспішніших проектів із тих, що були реалізовані на сьогоднішній день.
- *Необхідно забезпечувати рівновагу між нормативною базою, інституційними аспектами, навчанням і результативністю впровадження.* Формування тарифів є основною рушійною силою у створенні стимулів для забезпечення енергоефективності; робота над цим питанням ведеться за низкою наданих Банком кредитів за політикою розвитку й за програмою МВФ. Питаннями інституційної реформи та управління програмою формування політики опікується НАЕР; широку технічну допомогу цьому агентству надає ЄС. Підвищення кредитоспроможності муніципальних позичальників забезпечується низкою заходів з технічної допомоги, котрі фінансуються, зокрема, Європейською Комісією, Агентством США з міжнародного розвитку та Шведським агентством з міжнародного розвитку.
- *Програми мають бути націлені на швидке (впродовж 1-2 років) досягнення реальної економії енергії для забезпечення довіри до програми та засвоєння досвіду, накопиченому на перших стадіях реалізації.* Було опрацьовано чергу проектів, причому три проекти було докладно розглянуто до проведення оцінки. Два з цих проектів відповідають узгодженим критеріям. Як очікується, ці проекти будуть впроваджені протягом першого року реалізації проекту.

32. Два недавніх кредитних проекти МБРР («Проект фінансування енергоефективності Китаю» та «Проект з використання відновлюваної енергії та забезпечення енергоефективності приватного сектора» в Туреччині) принесли значний досвід із залучення фінансових посередників:

33. **«Проект фінансування енергоефективності Китаю»** спрямований винятково на кредитування субпроектів зі здійснення інвестицій у підвищення енергоефективності промислових підприємств через фінансових посередників. Два банки отримали кредити від МБРР розміром по 100 млн доларів США у жовтні 2008 року. На даний час Ексімбанк Китаю виплатив близько 50 відсотків коштів МБРР, тоді як Гуасіа Банк спромігся виплатити лише 2 відсотки. Обидва банки мали добрі черги субпроектів на час проведення оцінки проекту. Набагато вища інтенсивність потоку операцій в Ексімбанку Китаю пояснюється двома чинниками: це міцні стосунки між банком та великими промисловими клієнтами, котрі, зазвичай, мають добру кредитну історію та високий фінансовий потенціал, а керівництво банку прагне розвивати бізнес із надання кредитів на підвищення енергоефективності. Для порівняння Гуасіа Банк лише виходить на ринок кредитування промислових підприємств і донедавна не опікувався розвитком бізнесу з надання кредитів на підвищення енергоефективності. Укресімбанк було обрано виконавцем цього проекту, оскільки він є потужним та досвідченим

фінансовим посередником, який має солідну клієнтську базу в промисловості, якісну команду працівників, яка опікується опрацюванням проектів фінансування інвестицій у підвищення енергоефективності, а також підтверджений досвід реалізації більш ніж 20 проектів із підвищення енергоефективності за кредитною лінією ЄБРР на реалізацію проектів із підвищення енергоефективності.

34. Проект із використання відновлюваної енергії в Туреччині (на суму 200 млн. доларів США) було розпочато в 2004 році за схемою кредитування через Уряд Туреччини двох банків розвитку: Банку промислового розвитку Туреччини (TSKB) та Банку розвитку Туреччини (TKB). Проект також передбачав підтримку в прийнятті законодавства та розбудові потенціалу у сфері використання відновлюваної енергії, й надання допомоги в розбудові стабільного напрямку діяльності для цих двох банків. За цим проектом було профінансовано 22 проекти з сукупною генеруючою потужністю 600 МВт та проектним скороченням викидів парникових газів у 2009 році 1,9 млн. тонн в еквіваленті вуглекислого газу. На розвиток досягнутих результатів у 2009 році було розпочато реалізацію Проекту з використання відновлюваної енергії та забезпечення енергоефективності приватного сектора, за яким ті самі два банки стали безпосередніми позичальниками, що отримали кошти від МБРР. TSKB та TKB побачили, що реалізація перших проектів дозволила їм розвинути значний потенціал оцінки проектів, сформувати стабільну клієнтську базу та попит на зазначені кошти — тепер ці два банки вважаються провідними установами з фінансування проектів з використання відновлюваної енергії та забезпечення енергоефективності. Розбудова технічного потенціалу стала важливим чинником успіху проектів. Технічний потенціал Укрексімбанку було піддано оцінці. За результатами оцінки цей потенціал можна вважати загалом задовільним. У тих сферах, де технічний потенціал банку є слабким, Укрексімбанк погодився залучати експертів для виконання відповідних завдань.

Н. Розглянуті альтернативи та причини їхнього відхилення

35. В енергетичному секторі підтримка забезпечення енергоефективності має вищий пріоритет порівняно з розширенням виробництва енергії завдяки позитивним зовнішнім наслідкам для довкілля. Крім того, заходи з підвищення енергоефективності допомагають раціональніше визначати заходи з розширення виробництва енергії, обмежуючи потребу в залученні маргінальних ресурсів; що є особливо важливим для України з огляду на його позитивний вплив на дефіцит бюджету та сальдо поточного рахунку.

36. Структура проекту, що пропонується, була обрана через те, що вона забезпечує ефективне задоволення найкритичніших потреб і пріоритетів Уряду України в тому, що стосується усунення розриву між пропозицією енергії та попитом на неї, а також прискореного збільшення обсягів інвестицій у забезпечення енергоефективності промисловості. Як було зазначено в розділі, присвяченому винесеним урокам, розширення використання комерційно орієнтованого механізму забезпечення енергоефективності є необхідним для забезпечення сталості результатів реалізації програми забезпечення енергоефективності.

37. Варіант, що передбачав надання *конкретних інвестиційних позик промисловим та комунальним підприємствам* було розглянуто та відхилено з трьох причин: (1) вплив цих проектів і користь від них будуть обмежені колом кількох бенефіціарів, причому безпосереднє надання кредитів Банком не сприяє впровадженню ринкових рішень, хоч і є простим процесом з точки зору підготовки й реалізації; (2) уряд України віддає перевагу подальшому розвитку кредитування інвестицій на забезпечення енергоефективності через фінансових посередників; та (3) адміністративні витрати,

пов'язані з кредитуванням безпосередньо через Банк, є неприйнятними у випадку реалізації великої кількості відносно дешевих проектів.

38. *Можливість утворення Фонду енергоефективності також було розглянуто й відхилено*, оскільки досвід утворення таких фондів має як позитивні, так і негативні аспекти. Такі фонди часто потребують чималого фінансування у вигляді грантів, яке не може бути надане, враховуючи масштаб проекту, що пропонується. Хоча деякі з цих фондів енергоефективності успішно заохочували кредитування з боку місцевих банків, багато з них страждали від хронічно низького потоку операцій з цілої низки причин. У деяких випадках ринки, можливо, були недостатньо розвинутими й не мали потужних інститутів, спроможних формувати та представляти високоякісні проекти для отримання коштів. В інших випадках банківські сектори відповідних країн усе ще перебували на етапі розвитку чи на перехідній стадії. Що ж стосується цього проекту, то Укрексімбанк уже має значний досвід такої роботи та потужну клієнтську базу, що забезпечує невідпинне поповнення черги проектів.

II. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТУ

A. Домовленості з партнерами (за наявності)

Немає

B. Інституційні домовленості та схема впровадження

39. **Укрексімбанк:** Проект буде реалізований у вигляді позики для фінансового посередника. Укрексімбанк було обрано виконавцем і позичальником із таких міркувань: (1) міцні фінансові позиції та значний операційний потенціал; (2) потужна клієнтська база та виконання банком функцій агента Уряду; (3) послідовне сприяння капіталізації банку з боку уряду; (4) досвід і потенціал здійснення інвестицій у забезпечення енергоефективності й проектів Світового банку, отриманий під час реалізації проектів із ЄБРР та Банком, що тривають; (5) ув'язка з програмою реформ уряду.

40. Укрексімбанк надаватиме довгострокове боргове фінансування двом групам клієнтів: (1) замовникам субпроектів для здійснення прийнятних інвестицій у забезпечення енергоефективності; та (2) банкам-учасникам (БУ), які також надаватимуть кредити на здійснення прийнятних інвестицій у забезпечення енергоефективності. Надання кредитних коштів на реалізацію субпроектів вестиметься згідно з Операційним регламентом, який було розроблено Укрексімбанком та узгоджено з Банком. Укрексімбанк розглядатиме субпроекти в порядку, передбаченому Операційним регламентом, у якому висвітлено такі аспекти, як прийнятність, дотримання заходів з безпеки та вимог щодо моніторингу. Фінансовий посередник має добре оснащені підрозділи з маркетингу, оцінки проектів, експертизи, безпеки й реалізації. Ці підрозділи продовжать свою діяльність у рамках Проекту, що пропонується.

41. Передавання кредитних коштів банкам-учасникам здійснюватиметься за моделлю, яка використовується в проекті розвитку експорту EDP 2, який зараз впроваджується Укрексімбанком. Укрексімбанк проводитиме попередній відбір комерційних банків для участі в Проекті за критеріями прийнятності, ідентичними

критеріям прийнятності, які використовувалися для оцінки Укресімбанку, включаючи повне дотримання вимог нормативних документів НБУ. Банки-учасники повинні погодитися на застосування тих самих критеріїв для надання кредитів на реалізацію субпроектів із забезпечення енергоефективності, що були узгоджені з Укресімбанком. Різниця у вартості капіталу між Укресімбанком та банками-учасниками, що працюють на одному й тому самому ринку, виправдана транзакційними витратами, які бере на себе Укресімбанк, до яких належать, зокрема: (1) адміністративні витрати, пов'язані з обробкою заявок у Світовому банку; (2) виконання Укресімбанком завдань організатора консультаційних досліджень з метою розширення ринку на органи місцевого самоврядування; (3) навчання персоналу банків-учасників, що проводитиметься Укресімбанком; (4) кредитні ризики, які Укресімбанк несе як номінальний позичальник.

42. Критерії прийнятності / Умови надання кредитної лінії МБРР

- Прийнятність для надання субкредитів: вони мають бути спрямовані на підвищення енергоефективності діяльності або споживання енергії кінцевими споживачами.
- Фінансові умови субпроектів:
 1. Субпозичальники повинні мати коефіцієнт обслуговування боргу не менше 1,3 при розрахунку за ковзним середнім показником за три роки; та
 2. Субпроекти повинні мати реальну фінансову норму доходності не менше 10%; під час оцінки прийнятності проектів їхній ефект оцінюється винятково за показниками скорочення споживання природного газу, вугілля, електроенергії та/або нафтопродуктів. У випадку переходу на інше паливо розраховується чистий обсяг зменшення споживання відповідних енергоносіїв.

43. Оскільки для оцінки потоку ефектів застосовуватиметься лише підвищення енергоефективності й лише за умови дотримання реальної норми доходності на рівні не менше 10%, субпроект відповідатиме визначенню «проекту з забезпечення енергоефективності». Отже, після вирахування з розрахунку інших ефектів реальна норма доходності становитиме не менше 10%, що забезпечить фінансову життєздатність проекту та надасть можливість пом'якшити ризики, пов'язані з невизначеністю на ринку.

- У випадку субкредитів процентна ставка визначатиметься відповідно до ситуації на ринку й покриватиме, як мінімум, вартість ресурсів, спред з урахуванням ризику, визначений за результатами класифікації субпозичальника та субпроекту з точки зору ризиків; та відповідну маржу прибутку.
- Укресімбанк надаватиме позики в іноземній чи національній валюті, та здійснюватиме управління валютним ризиком при наданні позик у національній валюті.

44. Критерії прийнятності / Умови для фінансових установ-учасників

- Критерії прийнятності для фінансових установ-учасників (БУ): у рамках Проекту застосовуватимуться критерії, передбачені проектом ПРЕ-2, реалізація якого триває, включаючи дотримання вимог усіх нормативних документів НБУ, дотримання нормативу достатності капіталу на рівні 10% та дотримання нормативів ліквідності, встановлених нормативними документами НБУ.

45. Вимоги до звітності та нагляду.

- Укресімбанк зобов'язаний вести моніторинг і звітність з питань впровадження проекту та фінансового стану як Субкредитів, так і Субпозичальників. Він також зобов'язаний надавати відповідні повідомлення та добросовісно вживати всіх належних і доступних заходів в інтересах Гаранта та Світового банку.
- Позичальник зобов'язаний забезпечити дотримання законодавства та стандартів України, а також Політики безпеки й Політики здійснення закупівель Світового банку на підставі документації, наданої Субпозичальниками.

С. Моніторинг та оцінка наслідків і результатів

46. Моніторинг Проекту вестиметься на основі існуючої схеми моніторингу (яку описано в Додатку 6 та Додатку 7). Укресімбанк уже має досвід моніторингу реалізації проектів та їхніх наслідків. Поступ у реалізації проекту оцінюватиметься за проміжними показниками. У міру виконання Проекту показники наслідків проекту відіграватимуть дедалі більшу роль у моніторингу.

Д. Життєздатність

47. Фінансова життєздатність є головною метою визначення структури проекту. Загалом, інвестиції в забезпечення енергоефективності є економічно життєздатними за коротких строків окупності. Водночас, фінансова життєздатність не гарантована, а її забезпечення вимагає доброго розуміння умов на місцях. Інвестиції, які успішно здійснювалися деінде, дозволили знизити витрати настільки, наскільки це є необхідним для забезпечення повного погашення отриманих позик негайно після завершення проекту. Екологічна життєздатність розглядається в рамках критеріїв прийнятності, що застосовуються у процесі відбору проектів. Інституційна життєздатність буда забезпечена: (а) спроможністю Укресімбанку оцінювати, виплачувати кредитні кошти та здійснювати нагляд відповідно до положень політики безпеки, розробленої в рамках Проекту розвитку експорту (ПРЕ) 1 та ПРЕ 2, а також під час роботи з позикою ЄБРР для забезпечення енергоефективності малих і середніх підприємств, та (б) інституційним потенціалом та процесами БУ, спрямованими на виявлення та заохочення інвестицій у забезпечення енергоефективності.

48. Проект має на меті забезпечення розвитку та розширення бази фінансових ресурсів для здійснення інвестицій у забезпечення енергоефективності без субсидіювання процентних ставок для того, щоб не відлякувати нових учасників ринку від роботи на ньому.

49. Для уникнення викривлення кон'юнктури ринку та забезпечення отримання субпозичальниками належного ефекту від здійснення інвестицій за кошти цієї позики Укресімбанк під час прямого кредитування за рахунок коштів МБРР як в іноземній, так і в національній валюті проводитиме цінову політику, що відповідає ринковим ставкам. Укресімбанк як повноцінний комерційний банк уже встановлює ставки за своїми позиками, орієнтуючись на ринковий рівень. Укресімбанк і надалі дотримуватиметься в рамках проектів, що тривають, такого самого підходу, якого він дотримується, виконуючи поточні проекти Банку: суттєва користь, яку він отримає від позики Банку, полягає в довгостроковому фінансуванні, що надасть йому можливість надавати

довгострокові кредити без суттєвої неврівноваженості за строками погашення. Крім того, Укрексімбанк має значний потенціал і досвід у сфері управління валютним ризиком і здатен управляти цим ризиком ефективно.

50. Ще одним важливим аспектом забезпечення життєздатності проекту стане доступність необхідних ресурсів і кваліфікованого персоналу в Укрексімбанку. Технічні та операційні ризики, пов'язані з інвестиціями в забезпечення енергоефективності, вимагають від фінансових установ значних технічних здібностей, необхідних для належного визначення, оцінки та моніторингу проектів, оскільки цей напрямок діяльності досі залишається новим для українських фінансових установ. В Укрексімбанку утворено відділ з енергоефективності, який уже виконує оцінку проектів із забезпечення енергоефективності за позикою, наданою ЄБРР. У цьому відділі є кваліфіковані працівники, здатні вивчати технічні аспекти потенційних інвестицій у забезпечення енергоефективності. Укрексімбанк залучатиме експертів для розгляду технічних питань, які не можуть бути розглянуті його персоналом.

Е. Критичні ризики та можливі суперечливі аспекти

51. Спостерігаються значні ризики країни, котрі можуть вилитися в макроекономічний ризик та ризик фінансового сектора. Рівень ризиків, що стосуються саме проекту, є помірним.

(а) Ризик країни

52. Кредитний ризик України є високим. Рейтинг суверенних облігацій в іноземній валюті за даними агентства Moody's становить B2 і належить до спекулятивного класу. З огляду на це, кредитний ризик є високим. Макроекономічний ризик обумовлений такими причинами: (1) неналежне бюджетне та кредитно-грошове реагування; (2) гірші, ніж очікувалося, зовнішні економічні умови та погіршення умов торгівлі; (3) подальше падіння курсу національної валюти з опосередкованим впливом на корпорації та банки; (4) нижчий, ніж очікувалося, рівень пролонгації зовнішньої заборгованості приватного сектора. Основним чинником пом'якшення макроекономічного ризику є рамки, задані програмою МВФ та програмою позик за політикою розвитку Світового банку.

53. Політичні ризики залишаються високими з огляду на недавній досвід нестабільності. Водночас, політична стабільність протягом 2010 року зміцнилася. Хоча політичні ризики для реалізації програми залишаються значними, очікується, що такими ризиками найкраще управляти шляхом активної роботи з ними та формування політики, що може послужити центральним елементом здійснення критично важливих кроків у реформуванні.

54. Україна завжди належала до кола позичальників Світового банку з найгіршими показниками та найнижчими рівнями виплати коштів за позиками. Це є наслідком браку почуття відповідальності за власність, нездатності дотримуватися положень чинної політики Світового банку з питань закупівель, заходів безпеки тощо, а також тривалих бюрократичних процедур.

(б) ГОТОВНІСТЬ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ

55. Загальний ризик реалізації оцінюється як помірний² (Таблиця 5). Проект операційного регламента було підготовлено. На думку Світового банку та Укресімбанку він є задовільним.

56. Критерії прийнятності для субпроектів були обговорені й узгоджені з Укресімбанком, що відповідає передовій практиці реалізації інших успішних проектів із забезпечення енергоефективності, які було реалізовано Світовим банком у таких країнах, як Туреччина, Китай тощо. Критерії прийнятності, встановлені для Укресімбанку та банків-учасників, на основі показників ліквідності, кредитування пов'язаних осіб та дотримання інших чинних норм пруденційного регулювання були узгоджені з чинними критеріями, передбаченими Проектом розвитку експорту (EDP-2).

57. За результатами консультацій із нинішніми своїми позичальниками та філіями Укресімбанк сформував чергу проектів із забезпечення енергоефективності загальною вартістю більше 400 млн. доларів. Представники Банку відвідали майданчик одного з потенційних проектів і провели економічний аналіз кількох інших проектів. Укресімбанк має значний досвід роботи в сегменті ринку енергоефективності, що підтверджується 20-ма проектами, які банк профінансував за кредитною лінією ЄБРР на реалізацію проектів з енергоефективності.

58. Під час розробки проекту команда зосередилася на питаннях прискорення виплат від самого початку, що передбачає (1) визначення партнера Світового банку (Укресімбанк), що має досвід успішної виплати коштів за проектами Світового банку; (2) посилення орієнтації на приватний сектор у тому, що стосується підготовки та реалізації проектів; (3) маркетинг проекту, починаючи з ранніх стадій його підготовки; (4) формування індикативної черги проектів на суму, що приблизно вдвічі перевищує суму позики, для врахування можливих невдач; (5) підготовка та спільний розгляд як мінімум трьох субпроектів до оцінки; (6) врахування можливості фінансування вже проведених витрат («ретроактивного фінансування») в обсязі до 20% суми позики.

59. Було проведено розгляд структури проекту на відповідність положенням Операційної політики Світового банку 8.30 з питань кредитування фінансових посередників, за результатами якої структуру було оцінено як задовільну. Під час розгляду враховувалася різниця у вартості ресурсів для Укресімбанку та банків-учасників з огляду на додаткові витрати Укресімбанку, які він має компенсувати за рахунок банків-учасників: (1) витрати на навчання банків-учасників підготовці та кредитному аналізу проектів з енергоефективності; (2) адміністративні витрати, пов'язані з моніторингом позики Світового банку та оформленням звітності по ній; (3) витрати, пов'язані з наданням Банкові та Урядові сприяння у здійсненні реформ у комунальному секторі; (4) додаткові витрати, пов'язані з гарантіями безпеки для Світового банку; та (5) додаткові комерційні ризики, пов'язані зі статусом номінального позичальника за всією позикою.

² Рейтинг за 4-бальною шкалою: високий (H), значний (S), помірний (M), низький (L)

Таблиця 5: Ризики та їхнє пом'якшення

<i>Чинники ризику</i>	<i>Опис ризику</i>	<i>Рейтинг^a ризику</i>	<i>Заходи з пом'якшення ризику</i>	<i>Рейтинг^a залишок цього ризику</i>
I. Управління сектором, політика та інституції				
Політика та інституції сектора	-- Значна залежність від постачання енергоносіїв із Росії; -- Питання фінансової доступності енергоносіїв; -- Нездатність розраховуватися за газ; -- Поганий фінансовий стан органів місцевого самоврядування; -- Неадекватна практика встановлення тарифів на енергоносії	S	-- Фокус енергетичної політики України зміщується в бік підтримки енергоефективності; -- Зміцнення цільового характеру соціального захисту через позики за політикою розвитку; -- Співпраця з донорами з метою зміцнення фінансової відповідальності органів місцевого самоврядування; -- Діалог з питань фінансово-бюджетної політики, в тому числі через позики за політикою розвитку та позикою на реабілітацію фінансового сектора; -- Підтримка, поряд із іншими донорами, зусиль уряду України, спрямованих на реформування нормативної бази у сфері централізованого тепlopостачання, покликане забезпечити, зокрема, фінансову життєздатність сектора.	S
Установи - виконавці	-- Стурбованість з приводу інституційного потенціалу Мінпаливенерго та НАЕР; -- Недостатній потенціал місцевих фінансових установ, Укресімбанку та промислових і комунальних підприємств для реалізації проектів із забезпечення енергоефективності.	M	-- Наявність потенціалу з розбудови, реалізації та впровадження проектів у галузі (в тому числі, у сфері забезпечення енергоефективності) було продемонстровано; -- Ведеться підготовка програми технічної допомоги, в т.ч. надання консультацій та програм інших донорів (МФК, АМР США).	M
II. Ризики проекту				
Здатність реалізувати проект і забезпечити його	-- Надання Укресімбанком коштів нежиттєздатним промисловим або комунальним підприємствам; -- Надмірне навантаження на Укресімбанк під час роботи з	M	-- У всьому вітчизняному фінансовому секторі відбувається розвиток потенціалу з оцінки проектів із забезпечення енергоефективності та нагляду за ними на основі фінансової оцінки таких заходів; наявність цього потенціалу була	M

<i>Чинники ризику</i>	<i>Опис ризику</i>	<i>Рейтинг^a ризику</i>	<i>Заходи з пом'якшення ризику</i>	<i>Рейтинг^a залишок ового ризику</i>
життєздатність	різними донорами; -- Слабка спроможність НАЕР опрацьовувати заявки на фінансування у вигляді грантів; -- Обмеження, накладені роботою через одного фінансового посередника.		продемонстрована Укресімбанком; -- Укресімбанк має досвід успішної реалізації проектів у сфері забезпечення енергоефективності; -- Належний нагляд за Укресімбанком; -- Проектом передбачене надання технічної допомоги для розбудови потенціалу НАЕР; -- В рамках Проекту здійснюватиметься ретельний нагляд за НАЕР; -- Відкрито можливість участі в проекті для інших фінансових посередників.	
Закупівлі	-- Розбіжності в практиці комерційної діяльності різних субпозичальників; -- Обмежена здатність Укресімбанку вести моніторинг потенційно значної кількості одночасних процедур здійснення Міжнародних конкурсних торгів (МКТ); -- Брак досвіду кредитування комунального сектора в Укресімбанку; -- Обмежена здатність комунального сектора здійснювати закупівлі.	S	-- Чітке визначення комерційної практики в Операційному регламенті проекту; -- Розбудова потенціалу в Укресімбанку у сфері моніторингу субпозичальників; -- Розбудова потенціалу в Укресімбанку шляхом ретельного моніторингу за першими двома процедурами МКТ за проектом; -- Тісна взаємодія з проектом «Реформування комунального теплопостачання» АМР США; -- Належний нагляд.	M
Довкілля	- Можливість того, що проекти Категорії А включатимуться до переліку та задовільно опрацьовуватимуться, зокрема БУ	M	- Укресімбанк має відповідний персонал та підготовку для здійснення необхідного екологічного моніторингу, який буде доповнено підготовкою БУ фахівцями як Укресімбанку, так і Банку. - Банк здійснюватиме нагляд за допомогою фахівців на місцях	

<i>Чинники ризику</i>	<i>Опис ризику</i>	<i>Рейтинг^а ризику</i>	<i>Заходи з пом'якшення ризику</i>	<i>Рейтинг^а залишкового ризику</i>
III. Загальний ризик (у т.ч. ризику репутації)				М
Примітки: Рейтинг IEG: % проектів з оцінкою «незадовільно» — MU,U, HU за останніх п'ять фінансових років в українському портфелі: 31% % проектів з оцінкою «незадовільно» — MU,U, HU за останніх п'ять фінансових років в енергетичному та видобувному секторах: 18%				
^а Рейтинг ризиків за чотирьохбальною шкалою — Високий (H), Значний (S), Помірний (M), Низький (L) — за рівнем імовірності виникнення та масштабом потенційного несприятливого впливу.				

Е. Умови та ковенанти Позики/кредиту

60. Умови для проведення переговорів

Умовою для проведення переговорів є завершення розробки проекту Операційного регламента проекту (ОМ).

61. Фінансові (ковенанти)

- Позичальник має дотримуватися чинних пруденційних нормативів, установлених Гарантом;
- Система фінансового управління Позичальника має перебувати у стані, що відповідає положенням Розділу 5.09 Загальних умов.
- Після завершення кожного календарного кварталу (впродовж сорока п'яти днів) Позичальник складає та подає в Банк прийнятну для нього за формою та змістом проміжну квартальну фінансову звітність Проекту (ПФЗ) без проведення її аудиту.
- Фінансова звітність Позичальника за Проектом підлягає аудиту відповідно до положень Розділу 5.09(b) Загальних умов. Кожний аудит фінансової звітності має охоплювати період тривалістю в один фінансовий рік Позичальника, починаючи з року першої вибірки або першого повного року реалізації Проекту. Фінансова звітність за кожний такий період, що пройшла аудит, подається в Банк не пізніше, ніж через шість місяців після завершення такого періоду.
- Позичальник має забезпечити проведення аудиту своєї фінансової звітності (балансів, звітів про доходи і витрати та інші звіти) за кожний фінансовий рік або інший період, узгоджений Банком, відповідно до послідовно застосовуваних стандартів аудиту, прийнятних для Банку, силами незалежних аудиторів, прийнятних для Банку.

62. Інші умови

- Позичальник подає в Банк на затвердження: (а) два перших Субпроекти на розгляд Банку; (b) першу позику кожного банку-учасника; (с) усі позики в розмірі, що перевищує 10 млн. доларів США; та (d) всі Субпроекти, віднесені до субпроектів Категорії А;
- Позичальник надає Субкредити Замовникам Субпроектів на умовах, передбачених Операційним регламентом, включаючи, без обмежень, умови, викладені в Кредитній угоді;
- Банки-учасники, що беруть участь у проекті, зобов'язані подавати результати свого щорічного аудиту;
- Позичальник має забезпечити надання Субкредитів субпозичальникам, у яких коефіцієнт обслуговування боргу після отримання субкредиту становитиме 1,3:1;
- Позичальник забезпечує надання Субкредитів на субпроекти, котрі забезпечують реальну фінансову норму доходності на рівні, не меншому від 10% (десяти відсотків);
- Позичальник забезпечує відповідність кожного Субпроекту процедурам екологічного та захисного контролю, передбаченим Операційним регламентом.

Для цього Позичальник вимагає від кожного Замовника Субпроекту, який звертається за Субкредитом, надати підтверджувальну документацію, прийнятну для Банку та Позичальника, про те, що Субпроект, на який подається заявка, був підготовлений відповідно до зазначених процедур. До такої підтверджувальної документації належить, зокрема, оцінка впливу на довкілля для всіх субпроектів Категорії А та бюлетень екологічної інформації для всіх проектів Категорії В, на які було подано заявки, та, за наявності, план екологічного менеджменту, план придбання земельних ділянок та заходів з переселення, прийнятні для Банку та Позичальника.

- Позичальник забезпечує дотримання Банками-учасниками критеріїв прийнятності, передбачених Операційним регламентом.

ІІІ. РЕЗЮМЕ ОЦІНКИ

А. Економічно-фінансовий аналіз

63. Банк-посередник було піддано фінансовій оцінці (Додаток 9А). Укресімбанк (фінансовий посередник за проектом, що пропонується) вийшов із кризи в непоганій формі. Укресімбанк — це державний універсальний банк, що спеціалізується на фінансовому обслуговуванні корпоративних клієнтів. Укресімбанк завжди дотримувався консервативної політики управління ризиком, завдяки чому криза позначилася на ньому відносно слабше, ніж на решті банків України. Попри це, у 2008 та 2009 роках якість активів погіршилася, а частка реструктуризованих та проблемних позик суттєво зросла. Кількаразове збільшення капіталу протягом 2008-2010 років на загальну суму в 13,7 млрд гривень дало змогу досягти показника достатності капіталу на рівні 47% станом на червень 2010 року. Такий показник забезпечує достатній резерв міцності на випадок збільшення відрахувань у резерви під втрати за позиками, а також на випадок збитків, можливих у майбутньому. Внаслідок цього кредитні рейтинги Укресімбанку в 2010 році зросли.

64. Було проведено фінансово-економічний аналіз низки субпроектів, включених до черги потенційних субпроектів, сформованої Позичальником (Додаток 9В). Попередній економічний аналіз двох проектів із черги показав, що запропоновані Укресімбанком субпроекти забезпечують реальну внутрішню норму доходності на рівні, вищому від 10% при розрахунку лише за обсягом економії енергії, а отже відповідають критеріям прийнятності для фінансування за рахунок кредитної лінії.

В. Технічні аспекти

65. Технічні заходи, передбачені інвестиційними субпроектами з енергоефективності в промисловості, спираються на зрілі комерційно доступні технології, які мають підтверджену енергоефективність і незначний рівень технічного ризику. Технічні заходи, передбачені інвестиційними субпроектами з енергоефективності в комунальному господарстві, мають аналогічний характер. Операційний регламент передбачає залучення фахівців із необхідним технічним досвідом до складу груп з діагностики «дью ділідженс» субпроектів для забезпечення належного вивчення технічної життєздатності субпроектів, що пропонуються. Вони простежать за тим, щоб субпроекти відповідали чинним національним стандартам, нормам і правилам, і повністю задовольняли технічним критеріям прийнятності.

С. Фідуціарні аспекти

66. **Фінансовий менеджмент:** Оцінка фінансового менеджменту була завершена в жовтні 2010 року. За її результатами було визначено, що потенціал фінансового менеджменту проектів в Укресімбанку є адекватним і відповідає вимогам Банку до фінансового менеджменту. Укресімбанк отримав цінний досвід завдяки реалізації проектів ПРЕ-1 та ПРЕ-2, а схема фінансового менеджменту нового проекту, що пропонується, побудована на основі чинних схем, передбачених для позики ПРЕ-2. Зокрема, Укресімбанк вестиме облік і звітність за позикою з застосуванням своєї чинної системи обліку та на основі існуючої бази та наявних процедур внутрішнього контролю. Уже розроблено Операційний регламент проекту, де докладно описані всі необхідні процедури фінансового менеджменту для субпозичальників Проекту. Кошти позики виплачуватимуться або у вигляді прямих платежів, або перераховуватимуться через Спеціальний Рахунок (його буде відкрито в Укресімбанку). Укресімбанк щоквартально складатиме та подаватиме внутрішні фінансові звіти за проектом. Фінансові аудиторські перевірки проекту та партнера (Укресімбанку) проводитимуться щороку незалежними зовнішніми аудиторами.

67. **Закупівлі:** Виконавцем проекту є Укресімбанк, який забезпечуватиме проведення процедур закупівель згідно з керівними принципами здійснення закупівель Банку. Укресімбанк є досвідченим виконавцем завдяки досвіду реалізації проектів ПРЕ-1 та ПРЕ-2. Укресімбанк продемонстрував високий рівень знань та вміння застосовувати процедури закупівель Банку під час роботи за обома проектами. За проектом ПРЕ-2 Укресімбанк співпрацював із банками-учасниками, а закупівлі здійснювалися бенефіціарами відповідно до комерційної практики, прийнятої для Банку.

68. Комерційна практика в приватному секторі включає застосування конкурентних підходів до процедури торгів, які передбачають оцінку ціни та якості. В Україні поріг застосування комерційної практики на даний час для закупівлі робіт і продукції встановлено на рівні 10 мільйонів доларів США. Усі договори на суму, що перевищує зазначений поріг, укладатимуться за результатами відкритих конкурентних торгів, прийнятних для Банку. Зазначені процедури мають передбачати, зокрема, публікацію оголошень у міжнародних засобах масової інформації, встановлення чітких та недискримінаційних критеріїв оцінки пропозицій, достатню кількість часу на підготовку пропозицій, публічну процедуру відкриття пропозицій, справедливу та прозору оцінку пропозицій, а також чіткий та ефективний механізм оскарження.

69. Хоча ризик здійснення закупівель субпозичальниками приватного сектора є низьким, суттєвий ризик може виникати під час надання субкредитування комунального сектора. Укресімбанк має обмежений досвід кредитування комунального сектора, тому йому доведеться співпрацювати з субпозичальниками над формуванням необхідних навичок. Крім того, система державних закупівель в Україні не відповідає вимогам щодо використання національних систем, тому закупівлі, пов'язані з субкредитуванням комунальних підприємств, доведеться проводити згідно з настановами та процедурами закупівель, установленними Банком.

70. Укрексімбанк здійснюватиме моніторинг та документальне оформлення закупівель, проведених субпозичальниками, які відповідатимуть за забезпечення застосування правил здійснення закупівель за субкредитами відповідно до узгоджених процедур, порогових значень, завдань та обов'язків, передбачених операційним регламентом.

D. Соціальні аспекти

71. Як очікується, соціальний ефект проекту, що пропонується, буде значним та позитивним. Передбачається, що субпроекти підтримають економічне зростання, що дасть змогу збільшити кількість робочих місць і скоротити бідність; та зменшать вплив енергетики на довкілля, що підвищить якість життя та рівень здоров'я. Дослідження показали, що заходи з забезпечення енергоефективності приносять потрібну користь: вони підвищують конкурентоспроможність промисловості, збільшуючи кількість робочих місць; послаблюють фінансовий тягар; і послаблюють вплив на довкілля. За рахунок зменшення потреб в енергії буде також послаблено потребу в підвищенні тарифів.

E. Екологічні аспекти – Категорія ФП

72. Відповідно до положень і порядків проведення екологічної оцінки Світового банку (OP/BP/GP 4.01) проекту було присвоєно «Категорію ФП». З огляду на це було складено документ під назвою «Рамковий документ з екологічної оцінки» (РДЕО), який відповідає процедурам проведення екологічної експертизи, встановленим як урядом України, так і Світовим банком. Цей Рамковий документ з екологічної оцінки було включено як окрему главу до Операційного регламенту Проекту з енергоефективності. Загалом, Укрексімбанк та БУ відповідатимуть за забезпечення проведення попередньої екологічної перевірки субпроектів, що фінансуються за Проектом, на предмет їхньої відповідності природоохоронним законам та нормативним актам України, а також застережним положенням і процедурам Світового банку. Укрексімбанк проводитиме попередню екологічну перевірку заявок на субкредити для віднесення субпозичальників і субпроектів до відповідної категорії за рівнем ризику для довкілля. Субпозичальники відповідатимуть за виконання всіх екологічних аналізів та підтвердження відповідності запропонованих субпроектів національним природоохоронним нормам, а також за отримання необхідних дозволів від відповідних органів ліцензування. Вимоги щодо забезпечення дотримання природоохоронних вимог Банку та нормативних документів України будуть також передбачені субкредитними угодами. Світовий банк проводитиме попередню оцінку та затвердження всіх субпроектів екологічної Категорії А, а також перших двох проектів Категорії В. Підсумкова оцінка вибірки в приблизно 20% проектів Категорії В буде проведена під час здійснення нагляду за реалізацією проекту. У випадку виникнення проблем під час перевірки проектів Категорії В контроль за ними здійснюватиметься в режимі попередньої оцінки доти, доки проблеми не будуть усунуті.

73. Відповідно до рекомендацій Секретаріату з запобіжних заходів ЕСА було узгоджено рішення про те, що найдоцільнішим підходом до застосування політики Світового банку в сфері розкриття інформації стане оприлюднення РДЕО на сайті Укрексімбанку, а також (після залучення банків-учасників до розкриття інформації) має з'явитись на сайтах банків-учасників. РДЕО українською мовою було оприлюднено на

74. Громадські слухання були проведені 28 вересня 2010 року, а оголошення про них із запрошенням зацікавлених сторін до участі було оприлюднено в газеті «Урядовий кур'єр» 1 вересня 2010 року. Текст РДЕО англійською мовою та Протокол громадських слухань були оприлюднені під час заходу «Інфошоп» 28 жовтня 2010 року. Короткий огляд РДЕО представлено в Додатку 10, а сам документ у повному обсязі включений до складу Операційного регламенту як додаток.

75. Укресімбанк має кваліфікований технічний персонал, здатний забезпечити дотримання положень українського законодавства про екологічну оцінку. Водночас, додаткова підготовка з розвитку навичок, потрібних для забезпечення дотримання всіх додаткових вимог РДЕО, які мають виконуватися згідно з природоохоронною політикою Світового банку, здійснюватиметься фахівцями Банку. До додаткових обов'язків віднесено такі: попередня перевірка за критеріями Світового банку; надання Субпозичальникам настанов з підготовки екологічної оцінки/плану екологічного менеджменту (ПЕМ), Бюлетеня екологічної інформації, та здійснення діяльності з нагляду та звітності.

76. Проектна група Світового банку проведе навчання технічних працівників Укресімбанку та банків-учасників за окресленими вище питаннями під час місії, присвяченої початку проекту. Фахівець-еколог проектної групи проведе низку занять для призначених працівників Укресімбанку та банків-учасників з питань застосування РДЕО під час підготовки проектів, оцінки результативності позик і під час розгляду перших декількох заявок на реалізацію субпроектів. Фахівець-еколог проектної групи проводитиме одноденні чи дводенні практичні семінари (залежно від числа учасників) як дуже дієвий та економічно ефективний засіб навчання, що поєднує практичний підхід і розбудову потенціалу. Очікується, що потенційний вплив очікуваних субпроектів на довкілля буде незначним. З огляду на це зазначений підхід можна вважати прийнятним.

77. Укресімбанк уже має достатній потенціал (у т.ч. інженера-еколога та двох працівників, котрі взяли участь у практичному семінарі Світового банку в 2008 році в Грузії, й одного працівника, який брав участь у семінарі в Молдові). Ці працівники добре виконують свої обов'язки в рамках проекту ПРЕ-2, дотримуючись екологічних настанов, передбачених зазначеним проектом, і опікуватимуться дотриманням екологічних вимог, передбачених Операційним регламентом Проекту.

Е. Політика вжиття запобіжних заходів

78. До цього Проекту з субпроектами застосовуватимуться Положення про екологічну оцінку (ОР/ВР 4.01). Можливість застосування до субпроектів інших запобіжних положень Світового банку, а також урахування інших доречних екологічних аспектів діяльності субпозичальників та їхніх субпроектів розглядатиметься під час екологічної оцінки субкредитів на прийнятність. Працівники Світового банку й надалі стежитимуть за дотриманням вимог Банку та української сторони. Докладніші відомості викладено в Додатку 10. Застосування положень ОР 4.12 (Відселення) та ОР 7.50 (Міжнародні водні шляхи) у зв'язку з субпроектами в рамках цього Проекту не передбачене.

79. Відселення: Інвестиції у вигляді субпроектів у рамках проекту передбачають модифікацію або вдосконалення систем на існуючих об'єктах. Виконання субпроектів, за якими може виникнути необхідність придбання землі, не передбачене. У тому малоймовірному випадку, коли для фінансування буде запропоновано субпроект, для якого необхідно придбати землю, обов'язково мають бути отримані підтвердження того, що землю було продано продавцем і придбано покупцем в добровільному порядку, і що купівля землі не передбачала відселення осіб, що користувалися землею без законних підстав або в неформальному порядку. Інвестиції в реалізацію субпроектів, для яких необхідне придбання землі, що супроводжується примусовим відселенням, за цим проектом не фінансуватимуться. Так само не фінансуватимуться за цим проектом і ті субпроекти, технічна успішність яких обумовлена іншими заходами чи інвестиціями, для яких необхідно здійснювати примусове відселення.

Запобіжні положення, що мають застосовуватися за Проектом	Так	Ні
Екологічна оцінка (ОР/ВР 4.01)	[x]	[]
Природні середовища існування (ОР/ВР 4.04)	[]	[x]
Боротьба зі шкідниками (ОР 4.09)	[]	[x]
Фізична культурна спадщина (ОР/ВР 4.11)	[]	[x]
Відселення (ОР/ВР 4.12)	[]	[x]
Корінне населення (ОР/ВР 4.10)	[]	[x]
Ліси (ОР/ВР 4.36)	[]	[x]
Безпека гребель (ОР/ВР 4.37)	[]	[x]
Проекти на спірних територіях (ОР/ВР 7.60)*	[]	[x]
Проекти на міжнародних водних шляхах (ОР/ВР 7.50)	[]	[x]

Г. Винятки з положень та готовність до реалізації

80. Готовність Проекту до реалізації:

Повнота та готовність технічної проектної документації для роботи на першому році діяльності	не застосовується
Повнота та готовність документації з закупівель для роботи на першому році діяльності	Процедури закупівель докладно викладені в проекті Операційного регламента, узгодженого з Позичальником. Було сформовано якісну чергу проектів, два з яких відповідають запропонованим критеріям за результатами розгляду.
Наявність задовільного Плану реалізації проекту	Проект Операційного регламента було складено та узгоджено з Позичальником.
Готовність до виплати коштів	Укресімбанк має найвищий рівень освоєння коштів серед виконавців поточних проектів Світового банку. Було сформовано первісну чергу проектів,

* Підтримуючи цей проект, Банк не має на меті завдати шкоди остаточному врегулюванню претензій сторін на спірні території

	вартість якої є вдвічі більшою за суму позики. Передбачено можливість фінансування до 20% вже проведених витрат («ретроактивного фінансування»).
--	--

Додаток 1: Загальна інформація про країну та галузь або програму

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

1. Після виходу з фінансової кризи у 2010 році відновилося зростання економіки України на основі певного підвищення попиту на зовнішньому ринку та низької бази першої половини 2009 року. Реальний ВВП зріс на 4,9 відсотки в першому кварталі 2010 року та на 5,9 відсотків у другому кварталі в порівнянні з аналогічними періодами минулого року. Тиск на платіжний баланс дещо послабився, оскільки дефіцит поточного рахунку скоротився майже до нуля через відновлення попиту на експортну продукцію та зростання цін на ключові експортні товари. При цьому поліпшення показників пролонгації зовнішньої заборгованості приватного сектора (95 відсотків протягом 2010 року до поточної дати) забезпечило чистий приплив коштів за рахунком капіталу. Обсяги банківських вкладів зросли в порівнянні з низьким рівнем 2009 року, але досі не вийшли на передкризові рівні. Через значний спад виробництва та послаблення попиту на внутрішньому ринку дещо сповільнилася інфляція споживчих цін.

2. Правління МВФ затвердило нову Угоду «стенд-бай» на 2,5 роки на суму, еквівалентну 10 млрд. спеціальних прав запозичення (SDR) (14,9 млрд. доларів США). Угоду було укладено після невдалого виконання попередньої Угоди «стенд-бай» на 11 млрд. SDR (16,6 млрд. доларів США), реалізація якої була припинена в листопаді 2009 року (після освоєння приблизно 10,5 млрд. доларів США). Нова угода передбачає реалізацію програми бюджетного коригування, згідно з якою дефіцит консолідованого бюджету не повинен перевищувати 5,5 відсотків від ВВП у 2010 році та 3,5 відсотки у 2011 році. Реформування фінансового сектора має на меті сприяння відновленню банківської системи, включаючи забезпечення належного рівня капіталізації та зміцнення незалежності НБУ. Реформування енергетичного сектора покликане зміцнити газову галузь і поліпшити фінансовий стан НАК «Нафтогаз України» й передбачає обмеження поточного дефіциту компанії на рівні 1 відсотку ВВП у 2010 році та його зведення до нуля у 2011 році. Попереднім заходом стало внесення Верховною Радою України змін до закону про державний бюджет, які передбачають скорочення деяких категорій видатків, зокрема, зі стабілізаційного фонду та капітальних витрат. Працюючи в описаному вище напрямку НКРЕ підняла тарифи на газ для населення та комунальних підприємств на 50% з 1 серпня 2010 року та тарифи на послуги централізованого тепlopостачання на [30%] у грудні 2010 року.

Таблиця А1.1: Ключові макроекономічні показники

	2005	2006	2007	2008	2009	2010П	2011П	2012П
Номінальний ВВП, млрд. грн.	441,5	544,1	720,7	949,9	914,7	1070,8	1222,7	1391,7
Реальний ВВП, % зміни	2,7	7,3	7,9	2,1	-15,1	3,5	4,0	5,0
Споживання, % зміни	15,7	12,4	13,6	9,0	-12,1	4,2	4,1	5,4
Вкладення в основний капітал, % зміни	3,9	21,2	23,9	1,6	-46,2	3,7	5,3	7,5
Експорт, % зміни	-12,2	-5,6	3,3	5,2	-25,6	6,2	3,5	4,0
Імпорт, % зміни	6,4	6,8	21,5	17,1	-38,6	9,1	4,1	5,7
Дефлятор ВВП, % зміни	24,6	14,8	22,7	29,2	13,7	13,1	9,8	8,4
Індекс споживчих цін, % зміни на кінець періоду	10,3	11,6	16,6	22,3	12,3	11,9	9,5	8,1
Сальдо поточного рахунку, % від ВВП	2,9	-1,5	-3,7	-7,2	-1,6	-1,5	-2,1	-2,6
Умови торгівлі, % зміни	8,3	4,9	9,8	6,1	-6,8	3,7	0,6	0,1

	2005	2006	2007	2008	2009	2010П	2011П	2012П
Доходи державного бюджету, % від ВВП	41,8	43,7	42,3	43,9	40,7	41,0	41,8	41,8
Видатки державного бюджету, % від ВВП	44,1	45,1	44,3	47,0	49,4	47,0	45,2	44,6
Дефіцит/профіцит державного бюджету (з урахуванням НАК «Нафтогаз України», без рекапіталізації банків), % від ВВП	-2,3	-1,3	-2,0	-3,1	-8,7	-6,0	-3,4	-2,8
Зовнішній борг, % від ВВП	45,3	50,4	58,6	83,6	90,8	79,8	70,8	61,8
Державний борг і заборгованість, гарантована державою, % від ВВП	17,7	14,8	12,4	20,1	34,7	39,1	39,1	37,7

Джерело: органи влади України, прогнози Світового банку

Фінансовий сектор

Основоположні аспекти функціонування фінансового сектора в Україні

3. Фінансовий сектор України розвивався швидкими темпами протягом 2002-2008 років, внаслідок чого значно зросла частка активів фінансового сектора у ВВП, збільшилася доступність фінансових послуг і поглибився фінансовий сектор (відношення обсягу вкладів до ВВП). Такий високий темп зростання пояснюється низькою базою, високим незадоволеним попитом клієнтів на кредити та бумом споживання, поліпшенням макроекономічної ситуації й полегшенням доступу до міжнародних ринків, насамперед, внаслідок масованого входження міжнародних фінансових груп на банківський ринок України в 2006-2008 роках.

4. Глобальна фінансова криза завдала жорстокого удару по економіці та фінансовому сектору України. Недоступність вкладів, розміщених в одному з найбільших банків, від початку жовтня 2008 року та знецінення національної валюти (гривні — грн., UAH) майже на 40% призвели до зменшення обсягу вкладів у національній валюті на 25% з жовтня 2008 року по березень 2009 року. Загострення дефіциту ліквідності та зростання кредитних ризиків призвело до припинення кредитування економіки й населення банками. Економічний спад, зростання безробіття та знецінення національної валюти призвели до зростання обсягу проблемних позик удев'ятеро. Внаслідок цього обсяг збитків банківського сектора вийшов у 2009 році на історичний максимум у 35 млрд. гривень, значно зменшився капітал, а низка банків стали неплатоспроможними. Трикратне збільшення ліміту страхового покриття вкладів населення наприкінці 2008 року не зупинило масштабний вплив інвесторів та паніку серед вкладників.

5. Регулюванням фінансового сектора опікується Національний банк України як орган грошово-кредитного регулювання, регулювання банків та нагляду за банками, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку як орган регулювання інвестиційних фондів, компаній з управління активами, депозитаріїв, зберігачів та фондового ринку в цілому, й Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг (орган регулювання небанківських фінансових установ), яка здійснює регулювання решти фінансового сектора.

Огляд банківського сектора

6. Банківська система України дуже швидко зростала з 2005 року до першої половини 2008 року — темпи зростання були чи не найвищими в регіоні. Активи банківського сектора в 2005-2008 роках, що зростали в середньому на 60 відсотків за рік, досягли рівня у 84 відсотки від ВВП у 2007 році та майже 98 відсотків від ВВП у 2008 році (Таблиця А1.3). У 2002 році розпочалося стрімке зростання роздрібного кредитування — його обсяги зростали в середньому на 115 відсотків за рік у 2002-2008 роках, причому в 2002 році вони зросли на 173 відсотки, а у 2007 році — на 134 відсотки.

7. Стабільний курс валют, висока ліквідність зовнішнього та внутрішнього ринку, й невинне економічне зростання 2000-2008 років дали поштовх бумові капіталовкладень і стрімкому збільшенню обсягів кредитування. Зростання реальних доходів, удосконалення нормативної бази іпотечного та роздрібного кредитування в поєднанні з активізацією конкуренції серед банків після масового входження іноземних банків на український ринок у 2006-2008 роках спростили доступ до фінансових ресурсів для МСП і роздрібних клієнтів, посилили конкурентний тиск і призвели до формування «бульбашки» на ринку. Чимало місцевих банків проводили в життя ризиковану політику нарощування активів будь-яким коштом для захоплення частки ринку, сподіваючись на те, що їх купить якийсь із іноземних банків за кілька балансових вартостей. Наслідком дії цих викривлених стимулів стала надмірна схильність багатьох банкірів до ризику та розростання банківської системи.

8. Фінансова криза, що охопила Україну в жовтні 2008 року, призвела до масштабних потрясінь у банківському секторі, втрати довіри вкладників й масового вилучення вкладів, розмивання капіталу та, відповідно, неплатоспроможності низки банківських установ. Активи банківського сектора скоротилися в 2009 році на 5 відсотків, головним чином, внаслідок зменшення портфеля роздрібних кредитів на 17,2 відсотки, падіння вартості цінних паперів внаслідок обвалу внутрішнього фондового ринку та зростання обсягів проблемних позик. Кількість банків, що працюють в Україні, також скоротилася до 176 у серпня 2010 року в порівнянні зі 184 банками наприкінці 2008 року. Ще 18 банків перебувають у процесі ліквідації, причому ліквідацію 13 із них було розпочато НБУ у 2009-2010 рр. Зменшення числа банків (попри надання ліцензій 4 новим банкам у 2009 році) стало результатом заходів НБУ, спрямованих на стабілізацію банківської системи і виведення з ринку неплатоспроможних банків, що були здійснені під проводом фахівців Банку та МВФ, і фінансувалися за рахунок наданих Банком Позики на реабілітацію фінансового сектора й Позики за політикою розвитку, та кредитів «стенд-бай», наданих МВФ.

Ситуація в банківському секторі

9. Банківський сектор залишається досить малим у порівнянні з аналогічними за розміром країнами-членами ЄС; він є непрозорим та неефективним, і в ньому працює чимало маленьких

«кишенькових» банків. Причиною цього є досить м'які вимоги до входження на ринок (мінімальний акціонерний капітал установлено на рівні 7,5 млн. євро після скорочення з 10 млн. євро у 2009 році), слабкість розкриття інформації про реальних власників, слабе забезпечення дотримання вимог до професійної придатності та доброчесності, і вимог щодо конфлікту інтересів, поблажливість органу регулювання в тому, що стосується однакового дотримання банками встановлених пруденційних вимог. Це призвело до збереження практики недоброчесної діяльності в банківському секторі, включаючи зловживання кредитуванням пов'язаних осіб із порушенням лімітів кредитування інсайдерів та надання великих кредитів. Більшість банків, що зазнали невдачі, страждали від надмірного та, головним чином, злочинного кредитування пов'язаних осіб, слабкої ліквідності, шахрайства, відмивання грошей та політичного втручання.

Вплив кризи на кредитну діяльність банків

10. Криза справила спустошливий вплив на депозитну базу та якість кредитних портфелів банків. Після значного відпливу депозитів у жовтні 2008 року — березні 2009 року й незважаючи на запровадження у жовтні 2008 року мораторію на зняття банківських вкладів розпочалося відновлення довіри до банківського сектора, що підтверджується зростанням депозитної бази та, зокрема, збільшенням обсягу вкладів населення. Ця позитивна динаміка спирається на три чинники, а саме: (1) брак альтернативних можливостей вкладання коштів для індивідуальних інвесторів, оскільки вкладення в нерухомість стають менш привабливими та більш ризикованими з огляду на неліквідність ринку нерухомості та падіння цін на ньому, (2) розмивання безпроцентних заощаджень через інфляцію, що виражається в десятках відсотків, (3) високі процентні ставки закладами у 2009 році та на початку 2010 року — у середньому 11-12 процентів річних закладами в доларах і до 25 процентів річних закладами в національній валюті. Водночас, протягом останніх місяців банки розпочали реалізацію кампаній зі скорочення витрат, внаслідок чого процентні ставки закладами значно знизились. Чимало банків, які мають надмірну ліквідність, навіть скорочують свою депозитну базу через брак адекватних можливостей для здійснення інвестицій.

11. Незважаючи на зростання ліквідності ринку, українські банки не відновили кредитування, через що кредитні портфелі банків скоротилися на 5,9 відсотку у 2009 році та продовжили зменшуватися в першому півріччі 2010 року. Обсяг заборгованості за роздрібними кредитами зменшився на 17,2 відсотку у 2009 році та на 9,9 відсотку в першому півріччі 2010 року внаслідок масштабної реструктуризації іпотечних позик і конвертації валютних кредитів у національну валюту. Надання населенню нових кредитів практично припинилося через низьку схильність банків до ризику та заборону валютного кредитування населення з боку НБУ.

12. Портфель корпоративних кредитів в абсолютних величинах протягом 2009 року не змінився. Водночас, у реальному вираженні, за умови врахування інфляції та знецінення національної валюти, портфель корпоративних кредитів значно скоротився за 2009 рік. Нові кредити надавалися, в основному, існуючим клієнтам чи то на виконання зобов'язань з кредитування за існуючими кредитними лініями, чи то в цілях реструктуризації заборгованості шляхом пролонгації позик або зміни графіку погашення основної суми та виплати процентів. Незважаючи на незначне зростання корпоративного кредитування в серпні 2010 року, портфель корпоративних кредитів зменшився від початку року на 1,1 відсотку. Єдиним активним сегментом ринку залишилося кредитування в національній валюті — обсяг корпоративних кредитів у національній валюті невідносно зростає щомісяця, починаючи з січня 2010 року

(зростання на 2,3% в серпні в порівнянні з попереднім місяцем, 7,5% від початку року). Водночас, значна частка нових кредитів у національній валюті стала наслідком прямих заходів, вжитих для стимулювання економіки Національним банком України (згідно з політикою стимулювання — Постанова №47 НБУ, в яку було внесено зміни згідно з вимогами Угоди «стенд-бай» з МВФ) та урядом (шляхом кредитування економіки через державні банки).

13. Економіка досі значно страждає від браку свіжих фінансових ресурсів. Несхильність приватних банків до ризику пояснюється низкою чинників — це висока вартість звернення стягнення на заборгованість, подальша збитковість діяльності багатьох українських позичальників, нестабільна макроекономічна ситуація й невизначеність навколо майбутнього обмінного курсу та попиту на українську експортну продукцію на міжнародних ринках. Ці чинники роблять кредитування дорогою та ризикованою справою. Проблема втрати банками надходжень через відсутність нових кредитів загострюється подальшим зростанням обсягів проблемних кредитів, браком ефективних механізмів звернення стягнення на заборгованість або реалізації проблемних активів. Ведучи мову про зловживання та слабку платіжну дисципліну деяких позичальників, не варто забувати про неефективну та корумповану судову практику й високу вартість повернення прав власності на активи через державну виконавчу службу.

Ліквідність та депозитна база банківського сектора

14. У другому півріччі 2009 року ліквідність банківського сектора підвищилася, а в першому півріччі 2010 року банки мали надмірну ліквідність, головним чином, через несхильність банківського сектора до кредитування і посилення роботи зі стягнення безнадійної заборгованості, що забезпечило певний потік грошових надходжень за неповернутими кредитами. Процентні ставки на міжбанківському ринку значно зросли у другому півріччі 2008 року та першому півріччі 2009 року, тоді як у другому півріччі 2009 року вони залишалися відносно стабільними, а в першому півріччі 2010 року — скоротилися. Надмірна ліквідність дала НБУ змогу провести операції з поглинання надмірної ліквідності, які допомогли банкам отримати прибуток в умовах відсутності кредитування та підтримати стабільність національної валюти за рахунок відволікання надмірного притоку гривні на конверсійні операції, як це було наприкінці 2008 року. Крім того, зросли вкладення НБУ та банків у державні цінні папери (див. Малюнок А1.9 вище), що завадило фінансуванню реальної економіки та послабило прагнення банків до пошуку можливостей вкладення коштів у процентні активи. Доходність облігацій уряду (Мал. А1.10) коливалася в межах 19-25 відсотків наприкінці 2009 року та на початку 2010 року й у межах 6-12 відсотків у вересні 2010 року, що зробило зазначені операції для банків більш привабливими та безризиковими в порівнянні з кредитуванням.

Програма уряду та підтримка з боку Банку

15. З метою усунення основоположних причин кризи уряд України взявся за реалізацію двохфазної програми, що передбачає вжиття антикризових та середньострокових заходів. Перша фаза передбачає збереження ядра банківського сектора в часи кризи. Друга фаза має на меті сприяння консолідації сектора та підвищення його стійкості по відношенню до майбутніх криз шляхом зміцнення нагляду та врядування. Урядова програма реабілітації банківського сектора має п'ять основних напрямків: (1) зміцнення довіри до ринку; (2) створення бази для ефективного управління ліквідністю; (3) проведення діагностичного випробування для визначення фінансового стану банків; (4) реалізація схеми рекапіталізації приватних та

державних банків і програми виведення банків з ринку за принципом найменших витрат; і (5) зміцнення нормативно-правової бази та бази для вжиття заходів примусового виконання.

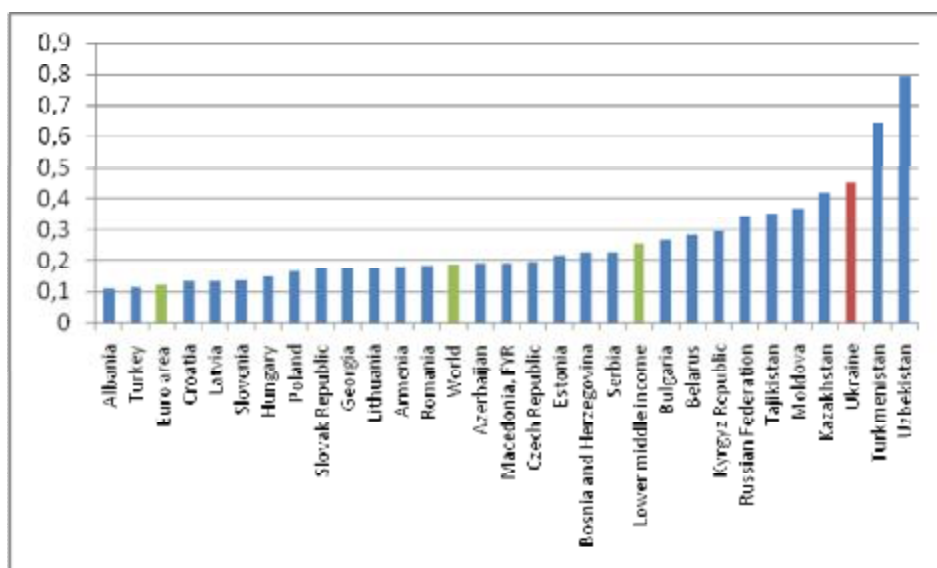
16. На підтримку виконання цієї програми Світовий банк розпочав підготовку до надання двох програмних позик за політикою розвитку (Програмних позик на реабілітацію фінансового сектора), покликаних підтримати багаторічну програму допомоги Україні в ліквідації наслідків кризи фінансового сектора. Перша така позика (400 млн доларів США), надана у вересні 2009 року, мала на меті збереження ядра банківського сектора України в умовах кризи, тоді як друга позика має на меті здійснення реструктуризації сектора та вдосконалення нормативно-правової бази для підвищення стійкості сектора та зміцнення його позицій під час відновлення після кризи. Зараз триває робота над другою позикою ППРФ (350 млн доларів США), яка має на меті забезпечення подальшої стабілізації та капіталізації системи, підвищення якості та стійкості банківського сектора шляхом здійснення низки структурних реформ (на зразок реформи банківського нагляду, реформи системи гарантування вкладів і передання повноважень щодо виведення банків з ринку від Департаменту банківського нагляду Фондові гарантування вкладів фізичних осіб, посилення прозорості ринку, підвищення якості звітності та розкриття інформації про реальних власників; впровадження консолідованого нагляду та посилення захисту споживачів).

Енергетичний сектор

Вступ

17. Масштабне субсидіювання енергопостачання призвело до високої енергоємності економіки України, яка втричі перевищує показники ЄС. Зокрема, споживання енергії в Україні на одиницю ВВП з урахуванням паритету купівельної спроможності перевищує показники Німеччини в 3,7 разу (0,45 кг умовного палива в Україні проти 0,12 кг в Німеччині) й більш ніж удвічі перевищує показники 12 країн «старого ЄС» (Малюнок А1.11). Лише Туркменістан та Узбекистан мають більш енергоємні економіки серед країн регіону Європи та Центральної Азії. Хоча енергоефективність України зростала приблизно на 6 процентів на рік у період 1998-2007 років з 0,8 кг умовного палива на одиницю ВВП з урахуванням паритету купівельної спроможності в 1998 році до 0,45 кг у 2007 році, цей показник залишається на тому рівні, який мала Польща, починаючи реалізацію своєї програми реформ на початку 1990-х років.

Малюнок А1.11: Енергоємність країн регіону ЄЦА, 2007 рік
(кг умовного палива на долар з урахуванням паритету купівельної спроможності в незмінних цінах 2005 року)

Джерело: WDI (Показники світового розвитку)

Постачання енергії та попит на неї

18. Основними енергоносіями в Україні є викопні види палива (Таблиця А1.5): природний газ (41%), вугілля (30%) та нафта (10%). На атомну енергетику та гідроенергетику припадає відповідно 18% та 1%. Частка природного газу серед первинних енергоресурсів скорочується з 2004 року, тоді як частка вугілля зростає. Частка атомної енергії невинно зростає з 1990-х років; відносна значимість гідроенергії залишається стабільною на рівні близько 1% (Малюнок А1.12). Інших первинних енергоресурсів в Україні небагато.

19. Сукупне енергоспоживання в країні поступово зменшувалося в 1990-1998 роках, залишалося незмінним у 1998-2004 роках, і дещо зросло в 2005-2007 роках. Сукупне вироблення енергії змінювалося за аналогічною схемою — скорочувалося в 1990-1998 роках, залишалося практично незмінним у 1998-2004 роках і дещо зросло в 2005-2007³ роках. Близько 60% сукупного обсягу первинних енергоресурсів видобувається в Україні.

Таблиця А1.5. Україна: Постачання енергії з первинних джерел (тис. тонн умовного палива)

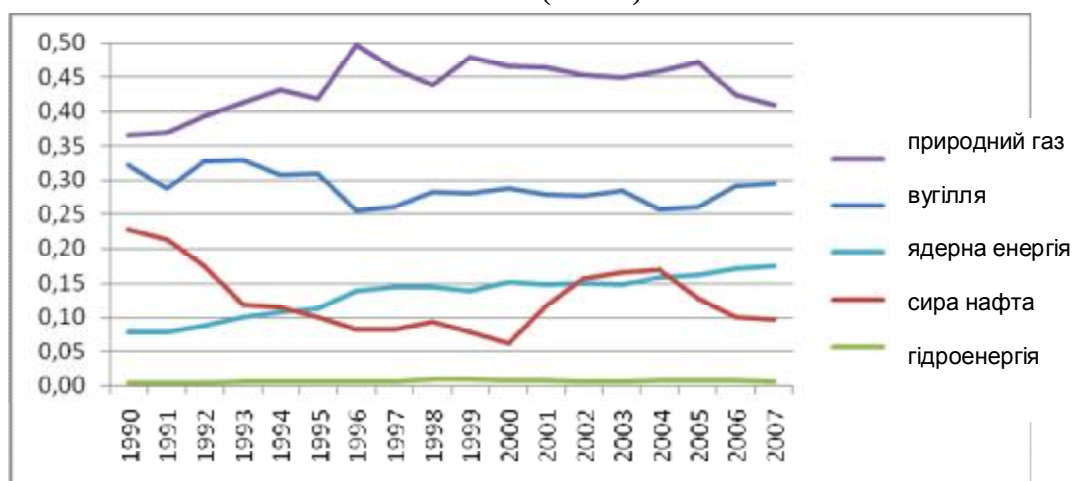
	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Вугілля	37 340	38 213	37 811	38 434	37 441	37 607	40 947	36 901	37 166	39 924	40 520
Сира нафта	11 896	12 557	10 595	8 209	15 739	21 170	23 948	24 390	18 205	13 842	14 889
Гідро	848	1 354	1 232	970	1 034	828	794	1 011	1 063	1 108	872
Природний газ	66 314	59 475	64 518	62 251	62 268	61 481	65 087	65 854	67 445	58 235	56 144
Атомна енергія	20 701	19 608	18 781	20 145	19 850	20 325	21 215	22 678	23 130	23 513	24 117
Торф	179	160	145	109	91	156	166	152	152	169	88
Вітер	0	0	0	1	1	2	2	2	3	3	4
Сукупний обсяг постачання	143 575	135 700	135 065	133 782	134 099	135 601	144 616	143 870	142 886	137 332	137 342

³ Останній енергетичний баланс України було підготовлено МЕА за 2007 рік

енергії з первинних джерел											
Сукупний обсяг виробництва енергії	74 740	74 577	75 544	76 425	76 313	76 745	79 458	80 200	80 969	82 769	81 600
Частка в сукупному обсязі постачання	0,52	0,55	0,56	0,57	0,57	0,57	0,55	0,56	0,57	0,60	0,59

Джерело: МЕА, WDI (Показники світового розвитку)

Малюнок А1.12: Постачання енергії з первинних джерел в Україні в розрізі джерел постачання (частки)

20. Свої потреби у вугіллі Україна покриває за рахунок власного видобутку, а потреби у нафті (на 70%) та в природному газі (на 63%) покриваються за рахунок імпорту (Таблиця А1.6). У 2008 році на імпорт енергоносіїв припадало 27% сукупного обсягу імпорту за зазначений рік. Окрім значних обсягів імпорту викопного палива для власних потреб Україна забезпечує транзит російської нафти та газу в Центральну та Східну Європу. Україна забезпечує транзит приблизно 23% нафти, що імпортується ЄС, та 46% газу, що імпортується ЄС.

Таблиця А1.6. Україна: Видобування (Вид) та споживання (Спож) викопних видів палива 2001-2009 рр.

	2001		2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009	
	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож	Вид	Спож
Вугілля (млн тонн)	83,9		82,5		80,2		81,3		78,8		80,2		76,8		79,5		73,7	
Вугілля (млн тонн у.п.)	43,5	39,4	42,8	38,3	41,7	39,0	42,2	39,1	41,0	37,5	41,7	39,8	39,9	39,7	41,3	40,3	38,3	35,0
Сира нафта (тис. б/д)	90,2	288	85,9	286	90,3	295	94,3	310	100,9	296	109,3	309	108,3	339	106,6	336	99,9	307

Природний газ (млрд м ³)	16,6	68,8	17,0	67,7	17,6	69,0	18,4	68,5	18,6	69,0	18,7	67,0	18,7	63,2	19,0	60,0	19,3	52,0
--------------------------------------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------	------

Джерело: ВР, ЕІА, «Енергобізнес»

21. Енергетичний баланс зазнав у 2009 році суттєвих змін через економічно-фінансову кризу й викликане нею падіння ВВП, а також через зростання цін на енергоносії: споживання і природного газу, і вугілля скоротилося на 13% у порівнянні з 2008 роком.

22. Для споживання енергії в Україні характерна висока енергоємність, обумовлена значною часткою важкої промисловості (металургійної, хімічної та нафтохімічної промисловості) й низькою ефективністю технологій перетворення енергії. Значної економії енергії можна добитися шляхом застосування ефективніших методів роботи та використання сучасніших технологій на енергоємних підприємствах, але обидва підходи вимагають створення потужних цінових стимулів та подальшого реформування енергетики. Реформування системи формування тарифів на енергію для промислового та комерційного секторів уже призвело до збільшення цін на хх% у 2005-2010 роках. Деякі промислові підприємства, які мають значні обсяги грошових коштів, відреагували на зміни в ціноутворенні вкладенням коштів у новітні технології, що забезпечують значне зменшення споживання енергії, тоді як решта підприємств не можуть цього зробити через недоступність коштів.

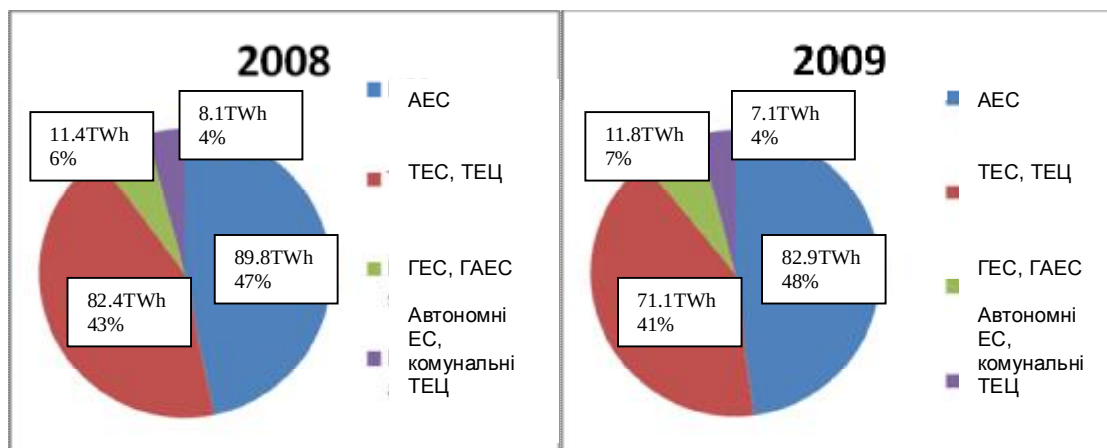
Електроенергетика

Електроенергетичний сектор України включає в себе 14 великих теплових електростанцій (ТЕС), 8 великих гідроелектростанцій (ГЕС) та 4 атомні електростанції (АЕС). Станом на 2005 рік сукупна встановлена потужність становила 52 ГВт, із яких: (1) 58% припадало на ТЕС; (2) 27% — на АЕС; (3) 9% — на ГЕС та ГАЕС; (4) 7% — на автономні електростанції, теплоелектроцентралі (ТЕЦ) та інші джерела.

23. У 2008 році електростанції України виробили 192 ТВт.год. електроенергії, що приблизно на 2% менше, ніж у 2007 році. Сукупний обсяг виробництва розподілився таким чином: (1) 43% — ТЕС та ТЕЦ — 82,4 ТВт.год.; (2) 6% — ГЕС та ГАЕС — 11,4 ТВт.год.; (3) 47% — АЕС — 89,8 ТВт.год.; і (4) 4% — автономні електростанції та комунальні ТЕЦ — 8,1 ТВт.год.

24. У 2009 році обсяги генерації електроенергії зменшилися на 10% у порівнянні з 2008 роком; розподіл генерації за джерелами майже не змінився, хоча частка АЕС та ГЕС дещо зросла, тоді як частка ТЕС і ТЕЦ відповідно зменшилася (Малюнок А1.13).

Малюнок А1.13: Генерація електроенергії в розрізі джерел, 2008 та 2009 рр.

Джерело: Міністерство палива та енергетики (Мінпаливенерго)

25. У 2008 році електрогенеруючі компанії скоротили споживання природного газу та збільшили споживання вугілля. Зокрема, якщо порівнювати з 2007 роком, вони спожили на 24,4% менше природного газу (1,5 млрд. м³ у порівнянні з 2 млрд. м³ у 2007 році) та на 10,2% більше вугілля (34,8 млн. тонн у порівнянні з 38,0 млн. тонн у 2007 році).⁴ У 2009 році електрогенеруючі компанії скоротили споживання як природного газу, так і вугілля в порівнянні з 2008 роком; водночас, скорочення споживання природного газу виявилось набагато радикальнішим: споживання газу електрогенеруючими компаніями склало в 2009 році 1,1 млрд. м³, тоді як у 2008 році вони спожили 1,5 млрд. м³ (скорочення на 26,7%); споживання вугілля зменшилося з 34,8 млн. тонн до 29,0 млн. тонн (16,7%)⁵.

26. Важкою спадщиною 1990-х років можна вважати й брак коштів на належне технічне обслуговування та інвестування в об'єкти енергетичної системи, стан яких погіршується дедалі швидше. Така декапіталізація є особливо помітною на теплових електростанціях⁶ (ТЕС), яким бракує обігових коштів, а деякі з них (наприклад, «Дніпроенерго» — найбільша державна теплова енергогенеруюча компанія) практично є банкрутами. Україна може зіткнутися з неможливістю задоволення попиту на електроенергію, що зростає, незважаючи на значний запас генеруючих потужностей, якщо терміново не вдосконалити управління державними компаніями і не поліпшити їхній фінансовий стан. Більша частка обладнання ТЕС уже працює довше за проектний строк служби й потребує реконструкції чи заміни; к.к.д. станцій є винятково низьким (близько 30%). Проблема ускладнюється розширенням виробництва енергії на блоках, які працюють на вугіллі, що призвело до збільшення викидів парникових газів.

Газова галузь

27. Газова галузь є дуже важливою для економіки України. На НАК «Нафтогаз України», вертикально інтегровану державну компанію, котра до 2006 року була «єдиним покупцем» усього газу, що постачається в Україні та транспортується територією країни, припадає майже 10% ВВП; у компанії працює 1% працездатного населення країни. Як уже відзначалося, Україна видобуває близько 20 млрд. м³ природного газу на рік, а споживання природного газу в 2009 році склало 52 млрд. м³⁷. Близько 70% сукупного обсягу споживання природного газу імпортується з Росії. Україна має важливу газотранспортну систему, котра призначена не лише для задоволення потреб України, але й відіграє критично важливу роль у постачанні газу в країни Центральної та Східної Європи. Обсяги транзиту газу в Європу в останні роки становили 110-120 млрд. м³ на рік, ставши важливим джерелом надходжень.

28. Вітчизняні запаси природного газу становлять, за оцінками, 0,98 трлн. кубічних метрів, тобто наявних запасів за поточного обсягу видобування, який становить приблизно 20 млрд. м³ на рік, вистачить приблизно на 50 років⁸. Очікується, що обсяги видобутку на існуючих родовищах вийдуть на піковий рівень протягом кількох наступних років; водночас, розробка нових родовищ може як збільшити обсяги власного видобування, за оцінками експертів галузі, на 10 млрд. м³ на рік, так і збільшити очікувану тривалість запасів газу в країні. Крім того, можлива розробка сланцевого газу також може підтримати обсяги власного видобування.

⁴ Мінпаливенерго, http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=146539&cat_id=35081

⁵ Мінпаливенерго, http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=166989&cat_id=35081

⁶ Теплова енергетика складається з 5 генеруючих компаній, 4 з яких є державними, а одна — приватною. ТЕС мають 102 енергоблоки потужністю від 150 до 800 МВт.

⁷ До кризи споживання газу в Україні становило близько 60 млрд. м³ на рік.

⁸ BP Statistical Review of World Energy, 2010

<http://www.bp.com/productlanding.do?categoryId=6929&contentId=7044622>

29. До складу газотранспортної системи України входять близько 38 000 км газопроводів, 13 підземних сховищ природного газу, а також добре розвинута система розподільчих станцій. Пропускна спроможність системи на вході становить 290 млрд. м³ газу, а на виході — 175 млрд. м³, включаючи 140 млрд. м³, що постачаються в країни Центральної та Східної Європи.

30. Незважаючи на зростання цін на енергоносії, ціна на природний газ власного видобутку не покриває його собівартості (питання формування тарифів на енергоносії обговорюється нижче). НАК «Нафтогаз України» забезпечує перехресне субсидіювання вітчизняних споживачів. Держава частково компенсує НАК «Нафтогаз України» різницю в цінах між газом власного видобутку та газом на кордоні, але формула розрахунку субсидій, за якою розраховується належна компанії компенсація, все одно не враховує повну собівартість газу. Приймаючи у вересні 2009 року постанову, якою була затверджена формула, Кабмін прийняв ціну імпортного газу 179,5 доларів США за тисячу м³, тоді як ціна імпортного газу в 4-му кварталі 2009 року становила 208 доларів США за тисячу м³.

31. Обсяг прихованих субсидій, які НАК «Нафтогаз України» надає економіці, становить близько 6% ВВП; ці субсидії надаються за рахунок неспроможності компанії накопичувати кошти, потрібні для здійснення доцільних повторних капіталовкладень у секторі як в обслуговування наявних активів, так і в розширення діяльності з метою ефективнішої експлуатації українських родовищ вуглеводнів та використання стратегічно вигідного розташування країни. Фінансове становище НАК «Нафтогаз України» є складним: за даними консолідованої фінансової звітності збитки компанії у 2008 році склали 251 млн. доларів США, тоді як у 2007 році вони становили 8,2 млн. доларів США. НАК «Нафтогаз України» не погасив євробонди на суму 500 млн. доларів при настанні терміну їхнього погашення у вересні 2009 року; власникам облігацій довелося задовольнитися лише виплатою купонного доходу та реструктуризацією заборгованості НАК перед ними.

32. Для оплати російського газу, закупленого Нафтогазом у жовтні 2009 року, уряд України здійснив конвертацію спеціальних прав запозичення загальною вартістю близько 480 млн. доларів США, наданих МВФ, продав валюту НБУ, а потім, використавши отримані кошти, викупив частину суверенних облігацій Нафтогазу, які було включено до статутного капіталу компанії на початку серпня 2009 року. Аналогічну схему було застосовано й для оплати газу в листопаді та грудні. У грудні 2009 року уряд України двічі збільшував статутний капітал НАК «Нафтогаз України»: 2 грудня з 5,565 млрд. грн. (0,7 млрд. доларів США) до 24,165 млрд. грн. (3 млрд. доларів США), а 23 грудня — з 24,165 млрд. грн. до 36,165 млрд. грн. (4,5 млрд. доларів США) шляхом емісії додаткових акцій та її обміну на облігації державної внутрішньої позики. У вересні 2010 року Верховна Рада України затвердила рішення про збільшення статутного капіталу НАК «Нафтогаз України» на 7,4 млрд. грн. (0,94 млрд. доларів США).

Вугілля

33. Сукупний обсяг запасів вугілля в Україні оцінюється в 117 млрд. тонн, включаючи підтверджені запаси в розмірі 34 млрд. тонн, із яких 15 млрд. тонн припадає на запаси антрацитів та кам'яного вугілля й 19 млрд. тонн — на низькоякісне та буре вугілля. За поточного обсягу видобутку в 74 млн. тонн на рік відношення запасів до обсягу видобутку становить близько 460 років⁹.

34. У 2005 році вугільна промисловість України включала в себе 167 шахт і 3 розрізи. Складні геологічні умови видобутку та зниження попиту призвели до скорочення обсягів

⁹ BP Statistical Review of World Energy, 2010
<http://www.bp.com/productlanding.do?categoryId=6929&contentId=7044622>

видобутку вугілля зі 136 млн. тонн у 1991 році до 71 млн. тонн у 1996 році. З того часу Україні вдалося спочатку стабілізувати, а потім і дещо збільшити видобуток вугілля до 75-80 млн. тонн на рік. Стабілізація видобутку вугілля на зазначеному рівні була забезпечена структурними реформами, що відбулися у вугільній галузі, технічною модернізацією, яка підвищила конкурентоспроможність шахт, і відновленням попиту у зв'язку з економічним зростанням, зокрема, в чорній металургії. У 2009 році Україна видобула близько 73 млн. тонн вугілля, включаючи 25,7 млн. тонн коксівного вугілля. Державні шахти видобули 38,4 млн. тонн вугілля, включаючи 9,1 млн. тонн коксівного вугілля та 29,3 млн. тонн енергетичного вугілля¹⁰.

Централізоване теплопостачання

35. У 2008 році сукупний обсяг виробництва теплової енергії в Україні склав 103 млрд. Гкал, із яких 55 млн. Гкал було спожито населенням. Середній обсяг споживання енергоносіїв на виробництво тепла склав 179,41 кг вугільного еквіваленту на Гкал.

36. Система теплопостачання в Україні базується, головним чином, на мережах централізованого теплопостачання від котлів теплопостачання та низки великих теплоелектроцентралей (ТЕЦ), які постачають тепло промисловості та населенню. Зараз в експлуатації перебувають близько 250 ТЕЦ. Більшість ТЕЦ (як і електростанцій) є технічно застарілими, не відповідають природоохоронним стандартам і потребують термінового технічного переозброєння та модернізації. Структура споживання палива енергоблоками ТЕЦ є такою:

- 76-80% — природний газ;
- 15-18% — мазут; та
- 5-6% — вугілля.

37. Крім ТЕЦ до складу системи теплопостачання входить 31 312 котельних, де працює близько 72 300 котлів із різними характеристиками. Більша частка цих котлів — це малі промислові або автономні котли. Структура споживання палива цими котельними виглядає так:

- 67,7% — природний газ;
- 12-15% — мазут;
- 27-36% — вугілля.

38. Біомаса стає зараз новим енергоносієм для котельних, а реалізація перших проектів у цій сфері добігає кінця з фінансової точки зору.

39. Більше 20% усіх котлів перебувають в експлуатації більше 20 років. На більшості з них використовуються старі технології, а їхній к.к.д. є низьким (70-80%). Внаслідок цього вони споживають приблизно на 20% більше палива, ніж ті котлі, котрі застосовуються в Західній Європі.

40. Більшість будівель (як тих, що належать державі, так і тих, що перебувають у комунальній чи змішаній власності) є дуже неефективними (приблизно в п'ять разів менш ефективними, ніж передбачено західноєвропейськими нормами). Будівлі не мають систем управління, які давали б змогу регулювати споживання тепла, а їхні огорожувальні конструкції мають погану теплоізоляцію. Проблема втрат тепла через неефективність конструкцій стає ще гострішою через довгу тривалість опалювального сезону. Опалення великого числа будинків коштує дорого, і при цьому умови перебування в них є некомфортними. Якщо не буде вжито термінових заходів, значна частка житлового фонду може занепасти до стану, непридатного для ремонту й подальшого проживання. Ця проблема стоїть особливо гостро для таких вразливих груп, як літні, хворі або дуже молоді люди, які перебувають під опікою держави. На відміну від

¹⁰ Мінвуглепром, http://www.mvp.gov.ua/mvp/control/uk/publish/article?art_id=80240&cat_id=52294

ситуації з електроенергією видатки бідних на опалення є відповідно вищими, ніж видатки багатих людей, оскільки вони не мають змоги оновити огорожувальні конструкції своїх будинків.

Відновлювані джерела енергії

41. Постачання енергії з відновлюваних джерел (крім великих ГЕС) відбувається в Україні у відносно малих обсягах. Основними перешкодами на шляху розширення відновлюваних енергоносіїв є слабка база підтримки та відносно високі витрати в порівнянні з іншими варіантами теплопостачання. Недавні зміни, внесені в законодавчу базу, підняли ймовірність збільшення обсягів постачання з нинішнього низького рівня.

Тарифи на енергію

42. Виходячи з цін на імпортований газ станом на січень 2010 року, тариф на газ для промислових підприємств був приблизно на 20% нижчим від вартості імпортованого газу, а тариф на газ для комунальних підприємств теплопостачання становив близько однієї третини ціни на імпортований газ, а домогосподарства сплачувати приблизно одну шосту частину цієї ціни. Внаслідок цього обсяг субсидій перевищив 10% від ВВП. У 2009 році було спожито близько 52 млрд. м³ газу, з яких 21 млрд. м³ надійшов із вітчизняних родовищ за ціною приблизно 50 доларів США за тис. м³, а 27 млрд. м³ було імпортовано з Росії за середньою ціною приблизно 260 доларів США за тис. м³, і ще 4 млрд. м³ було взято з газосховищ. Тарифи на газ для населення встановлюються так, аби покривати маржинальні витрати на постачання газу з місцевих родовищ, але вони не містять капітальної складової, необхідної для здійснення інвестицій у газові мережі, яка могла б додати приблизно 200 доларів США за тис. м³ до витрат на постачання, виходячи з досвіду інших країн: тарифи на газ для населення довелося б підняти приблизно в чотири рази в порівнянні з поточним рівнем для покриття зазначених витрат. Оскільки плановий строк експлуатації добігає кінця, а в деяких випадках — давно добіг, то тарифи необхідно відкоригувати для того, щоб профінансувати необхідні інвестиції.

43. Занижені тарифи на газ призводять до викривлення внутрішнього ринку видобування газу. Це викривлює стимули, пов'язані з нинішнім видобутком, і обмежує інвестиції у вітчизняний видобуток. Такі тарифи створюють фіскальні аномалії у структурі податків, зменшуючи тим самим потенційні податкові надходження уряду. Систему визначення цін на видобутий газ і структуру податків необхідно змінити так, щоб збільшити обсяги постачання газу власного видобутку за ціною, нижчою від ціни імпортованого газу. За оцінками, потенціал збільшення обсягів постачання газу власного видобутку становить близько 10 млрд. м³, або майже 30% від поточного обсягу імпорту.

44. Середні тарифи на централізоване теплопостачання в Україні приблизно на 50% нижче від тарифів, установлених у Західній Європі та в багатьох країнах Східної Європи, внаслідок чого прихований обсяг субсидій становить близько 6% від ВВП. Ці субсидії проявляються у формі: (1) штучно занижених тарифів на газ для підприємств централізованого теплопостачання (як відзначалося вище, тариф дорівнює приблизно одній третині вартості імпортованого газу та не враховує витрати на розвиток вітчизняної газової мережі); (2) великої кредиторської заборгованості НАК «Нафтогаз України» (приблизно 1 млрд. доларів США); (3) погіршення якості активів систем централізованого теплопостачання; та (4) низькій якості теплопостачання. Низькі тарифи на централізоване теплопостачання — це проблема комплексного характеру, під негативним впливом якої перебуває більша частина енергетики. Внаслідок низьких тарифів на централізоване теплопостачання підприємства централізованого теплопостачання перебувають у складному фінансовому стані й оплачують близько 55% вартості газу, поставленого їм.

45. Уряд України визнає, що такий рівень субсидій, обумовлений заниженням тарифів на газ, підтримувати неможливо. З 1 серпня 2010 року ціни на газ для промислових підприємств було піднято на 10%, а для населення — на 50%. Субсидії для промислових підприємств було

скасовано через підвищення тарифів та зниження ціни на російський газ¹¹. Водночас, тариф на газ для населення та підприємств теплопостачання досі потребує приведення у відповідність до економічно обґрунтованого рівня.

46. В Україні традиційно субсидювалася ціна вугілля, призначеного для виробництва енергії. Зниження ціни на вугілля належить до ключових проблем галузі, оскільки ціна вугілля не враховує ні собівартість виробництва, ні вартість альтернативних енергоносіїв. При тому, що ціна на вугілля зростає з 2003 року, вона досі залишається нижчою від собівартості, якщо мова йде про енергетичне вугілля. У 2009 році середня ціна на вугілля з державних шахт становила 442 гривні (близько 55 доларів США) за тону, тоді як собівартість видобування складала в середньому 723 гривні (близько 90 доларів США) за тону¹². Ціна на коксівне вугілля, що використовується для потреб металургії, забезпечує покриття собівартості з 2005 року й видобування цього виду вугілля вважається прибутковим.

47. Внаслідок зниження цін на енергетичне вугілля собівартість виробництва електроенергії на теплових електростанціях, що працюють на вугіллі (на яких виробляється близько 40% сукупного обсягу генерації електроенергії), є відносно невеликою: 4,6 центів за кВт.год проти 6 центів за кВт.год., які доводилося б платити, якби підприємства оплачували повну вартість вугілля. Водночас, незважаючи на субсидовані ціни на вугілля, тарифи на електроенергію для промислових споживачів повністю покривають собівартість виробництва електроенергії: вони сплачують близько 8 центів за кВт.год. За рахунок промислових споживачів здійснюється перехресне субсидювання населення, яке платить близько 3 центів за кВт.год¹³.

Питання енергоефективності

48. Висока енергоємність, зростання вартості постачання енергії, низькі ціни на енергію та низька енергоефективність ставлять під загрозу енергетичну безпеку України, уповільнюють її економічне відновлення та роблять внесок у викиди парникових газів. Основними проблемами, які роблять внесок у збереження високої енергоємності та негативно впливають на енергоефективність, є (1) старіння матеріальної бази (проектний строк експлуатації багатьох електростанцій та котельних давно добіг кінця, система транспортування енергії є застарілою, неефективною та погано обслуговується; житловий фонд є застарілим, енергетично неефективним і теж погано обслуговується); (2) застосування застарілих неефективних технологій і (3) погана політика встановлення тарифів на енергію. Підвищення ефективності існуючої матеріальної бази робить необхідним вжиття комплексу заходів, спрямованих на підтримку реалізації Програми з енергозбереження, й передбачає (1) заміну найстарішого обладнання новим і більш ефективним; (2) модернізацію активів, які мають достатній залишок строку служби; (3) впровадження нових і більш енергетично ефективних технологій; (4) забезпечення енергетично ефективної модернізації житлового сектору, а також заохочення змін у поведінці населення; (5) внесення змін в енергетичну політику, включаючи впровадження підходів до ціноутворення, які усунуть перехресне субсидювання газу, а також впровадять нові тарифи на централізоване теплопостачання, що дадуть підприємствам централізованого теплопостачання змогу не просто покривати собівартість виробництва теплової енергії, але й здійснювати життєво необхідні інвестиції.

¹¹ Газпром надав Нафтогазові знижку 21 квітня 2010 року шляхом зниження експортного мита: мито є нульовим, якщо договірна ціна газу падає нижче 333,33 доларів США за тисячу кубічних метрів, а якщо ціна перевищує цей рівень, то мито дорівнює різниці між 30% договірної ціни та 100 доларами США. Спеціальне мито застосовується до перших 30 млрд. м³ газу, поставлених у 2010 році та до 40 млрд. м³ на рік у період з 2011 по 2019 рр. З обсягів постачання газу понад зазначені справляється мито за загальною ставкою 30%.

¹² Надзвичайно складні геологічні умови (тонкі, круті похилі пласти вугілля на великій глибині) в Центральному Донбасі роблять видобування вугілля дорогою та трудомісткою справою.

¹³ НКРЕ, 2010

Потреби в інвестиціях

49. У 1990-х роках мав місце обвал економіки, який дав змогу підтримувати нові інвестиції в енергетичну галузь на низькому рівні протягом наступних двох десятиріч. З огляду на це вартість енергії залишалася низькою, оскільки існуюча матеріальна база була спроможна задовольняти попит протягом наступних 10-20 років, що давало змогу уникати видатків на здійснення нових інвестицій — а отже й приносило значну економію. Низькі ціни дали споживачам певний перепочинок на той час, коли вони не мали змоги платити за енергію через обвальне скорочення доходів. Однак пройшло вже майже 20 років і проектний строк експлуатації багатьох із цих активів уже минув, а для їхньої заміни потрібні значні інвестиції.

50. За оцінками, наведеними в Енергетичній стратегії на період до 2030 року¹⁴ сукупний обсяг потреб в інвестиціях у системи постачання в енергетичному секторі перевищує 1 трлн. гривень (200 млрд. доларів США) у 2005-2030 роках. Зокрема, очікується, що на реалізацію програми заміни транзитних активів (трубопроводів, компресорних станцій, сховищ газу, контрольно-вимірювальних приладів і систем управління) Нафтогазу знадобиться близько 1 млрд. доларів США на рік у середньостроковій перспективі: потреби в заміні активів систем розподілу газу наразі невідомі, але можуть бути близькими за масштабом. Мережі централізованого теплопостачання наближаються до колапсу (або, навіть, пройшли такий стан, як в Алчевську). Проведене нещодавно вивчення системи централізованого теплопостачання в Харкові показало, що потреби у фінансуванні цієї системи становлять близько [2 млрд. доларів]. Згідно з Енергетичною стратегією України на період до 2030 року ТЕС відіграватимуть незмінну роль в енергетичній системі (зміна навантаження за графіком та робота в умовах пікового навантаження вимагають близько 40% всього обсягу генеруючих потужностей), і вироблятимуть до 2030 року 152,4 — 211,4 ГВт.год., що перевищує обсяги генерації у 2007 році в 1,9-2,7 разу. Для досягнення цієї мети необхідно провести масштабну реконструкцію існуючих електростанцій або замінити їх новими електростанціями. Очікується, що реконструкції, модернізації або заміні протягом наступних 10 років буде піддано близько 40 енергоблоків ТЕС, а інвестиції становитимуть від 11,6 млрд. до 14,5 млрд. доларів США залежно від обсягу природоохоронних заходів.

51. Реконструкція мереж централізованого теплопостачання, котлів, ТЕЦ і ТЕС також вимагає не менше 1,5 млрд. доларів США на рік, а отже обсяг інвестицій має стати суттєво вищим від того, яким він був протягом останніх 15 років. Вугільна галузь потребує інвестицій обсягом близько 1,8 млрд. доларів США на рік для забезпечення безпеки шахт і розширення обсягів постачання для задоволення попиту, що зростає. Потреби електроенергетики в інвестиціях (у т.ч. на реконструкцію ГЕС, ЛЕП, АЕС та використання відновлюваних джерел енергії) перевищують 2,6 млрд. доларів США на рік з метою модернізації наявної матеріальної бази й заміни застарілих виробничих фондів. Фінансувати такі інвестиції буде складно, особливо через фінансово-економічну кризу 2008-2009 років. Річні потреби в інвестиціях на забезпечення енергоефективності становлять, за оцінками, від 1 до 5 млрд. доларів США на рік, і конкуруватимуть із зазначеними потребами у фінансуванні.

Інституційні аспекти

52. За визначення енергетичної стратегії та політики відповідає Міністерство палива та енергетики України (Мінпаливенерго). Воно бере участь у прогнозуванні та плануванні генерації енергії, а також здійснює державний контроль і нагляд за дотриманням підприємствами вимог до надійності генерації електроенергії, розподілу та технічної експлуатації електростанцій та мережі електропередач. Мінпаливенерго відповідає також за цілісність і надійність енергетичної системи України.

¹⁴ Кабінет Міністрів України, 2006

53. Основним національним органом регулювання в царині енергетики поряд із Мінпаливенерго є Національна комісія регулювання електроенергетики України (НКРЕ). НКРЕ бере участь у формуванні комплексної державної політики розвитку та функціонування Оптового ринку електроенергії, а також ринків нафти, газу та нафтопродуктів; крім того, вона здійснює нагляд за реалізацією державної політики. НКРЕ видає ліцензії та здійснює моніторинг за генерацією електроенергії, передачею електроенергії високовольтними мережами, розподілом низьковольтними мережами, діяльністю оптового ринку, та постачанням електроенергії за регульованим і нерегульованим тарифом. Крім того, НКРЕ встановлює тарифи на електроенергію. Нещодавно Кабінет Міністрів України оголосив про свій план покласти на НКРЕ й функції з регулювання централізованого теплопостачання.

54. Міністерство з питань житлово-комунального господарства (Мінжитлокомунгосп) відіграє дедалі важливішу роль у регулюванні централізованого теплопостачання. Зокрема, Мінжитлокомунгосп видає ліцензії на виробництво, транспортування та постачання теплової енергії, а також визначає критерії та процеси встановлення тарифів. Обов'язки з регулювання житлово-комунального сектора (за винятком ТЕЦ) зазвичай виконували місцеві органи влади. Зараз, як уже було сказано, ці обов'язки передаються НКРЕ.

55. Реалізацію політики уряду у сфері енергозбереження було делеговано спеціалізованому агентству — Національному агентству України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів (НАЕР)¹⁵. НАЕР відповідає за збільшення частки енергії з відновлюваних джерел в енергетичному балансі України, вдосконалення законодавчої бази у сфері енергозбереження, створення системи національних стандартів енергоефективності, а також впровадження системи моніторингу ефективності використання паливних ресурсів країни. Агентство було утворено в 2005 році; лише у 2009 році воно розробило 11 стандартів з енергоефективності для підприємств різних галузей.

Міністерство екології та природних ресурсів України та (Мінприроди) та Національне агентство екологічних інвестицій України (Наекоінвестагентство) є провідними органами в тому, що стосується політики боротьби зі зміною клімату. Наекоінвестагентство було створене у 2007 році та відповідає за впровадження гнучких механізмів, передбачених Кіотським протоколом. Крім того, агентство відповідає за створення схеми «зелених інвестицій».

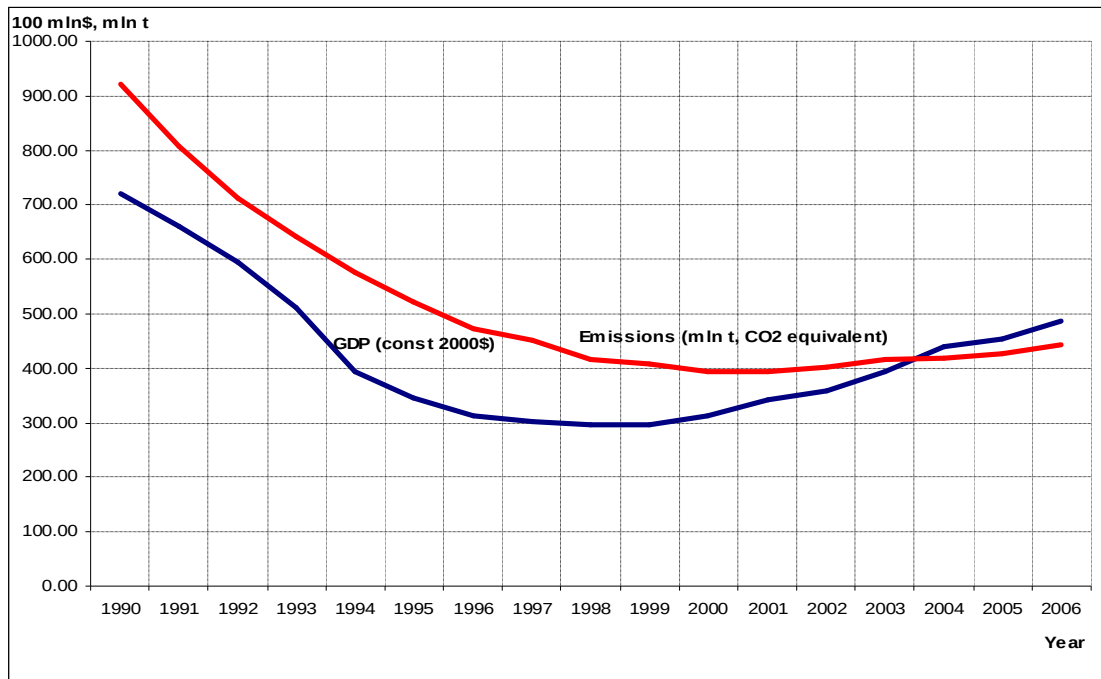
Викиди парникових газів

56. З огляду на значну енергоємність та сильну залежність від викопного палива Україна належить до кола 25 країн із найвищим рівнем викидів парникових газів як в абсолютному вираженні, так і на в розрахунку на душу населення. У період з 1990 по 2000 рік викиди скорочувалися в середньому на 8% за рік, віддзеркалюючи стрімкий обвал економіки, обумовлений перехідними процесами. Коли ж економічне зростання відновилося, викиди парникових газів з 2001 по 2006 рік зросли, але їхній сукупний обсяг склав менше половини рівня 1990 року (Малюнок А1.14). Недавня економічно-фінансова криза, як очікується, призведе до подальшого скорочення викидів парникових газів у 2009 році та, можливо, у 2010 році, причому більша частка цього скорочення припадає на промислові підприємства. Водночас, викиди парникових газів, як очікується, знов зростуть після відновлення економічного зростання через політику заміни імпортного природного газу вугіллям власного видобутку.

¹⁵ Указ Президента України «Про утворення Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів» №1900.2005 від 31 грудня 2005 року.

57. Україна підписала Рамкову Конвенцію Організації Об'єднаних націй про зміну клімату у червні 1992 року. Верховна Рада ратифікувала її в жовтні 1996 року. Україна стала стороною цієї Конвенції у серпні 1997 року. Кіотський Протокол, який було підписано в 1997 році, був ратифікований Верховною Радою України в лютому 2004 року, після чого він став невід'ємною частиною законодавства України. Згідно з Кіотським протоколом Україна взяла на себе зобов'язання про те, що її річні викиди парникових газів за період з 2008 по 2012 рік не перевищать рівня 1990 року (922 млн. тонн).

Малюнок А1.14: ВВП України та викиди парникових газів, 1990-2006 роки

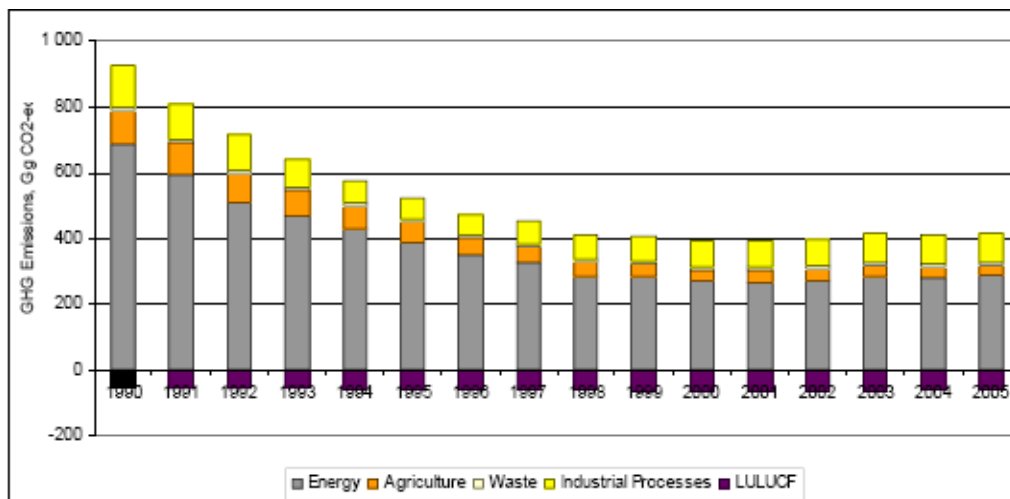

Джерело: WDI (Показники світового розвитку), Національний звіт про інвентаризацію парникових газів (National GHG Inventory Report), 2008 рік

58. Згідно зі стандартними визначеннями обсягів викидів парникових газів FPCC¹⁶, основний обсяг скорочення викидів парникових газів в абсолютному вираженні припадає на енергетику, за якою на віддалі йде сільське господарство (Малюнок А1.15). У 1990-2006 роках викиди парникових газів енергетикою скоротилися на 380 млн. тонн CO₂ (MTCO₂), а сільським господарством — на 70 млн. тонн CO₂. На ці дві галузі, взяті разом, припадає близько 94% зменшення викидів парникових газів. Недавня економічно-фінансова криза, як очікується, призведе до подальшого скорочення викидів парникових газів у 2009 році та, можливо, у 2010 році, причому більша частка цього скорочення припадає на промислові підприємства.

Малюнок А1.15: Обсяги викидів та вилучення парникових газів в Україні в розрізі джерел і поглиначів у 1990-2005 роках

¹⁶ Федеральна коаліція з виробничих контрактів. Ця коаліція у складі Ради бізнесу з раціонального використання енергії опікується реалізацією політики та програм у сфері укладання федеральних договорів з енергозбереження (ESPC). (www.bcse.org)

Джерело: Національний звіт про інвентаризацію парникових газів (National GHG Inventory Report), 2007 рік

59. У 2005 та 2006 на виробництво електричної та теплової енергії припадало більше 90% викидів енергетики¹⁷. Із сукупного обсягу генерації електроенергії 45% було вироблено електростанціями, що працюють на викопному паливі, 48% — на АЕС і 6,7% — на ГЕС¹⁸. У 2005 та 2006 роках на ТЕС було спалено відповідно¹⁹ 27 458 тонн та 33 422 тонни вугілля.

60. На неконтрольовані викиди, викликані, головним чином, витіканням метану з місць видобування, переробки, транспортування та зберігання викопного палива, припадає відносно велика частка викидів парникових газів. До цієї категорії включено також викидання та спалювання метану. На тверде паливо (вугілля) припадає 55% неконтрольованих викидів, а на нафту та газ — решта 45%.

61. Промислові процеси забезпечують 22% викидів парникових газів в Україні. Виробництво заліза та сталі, цементу, вапна, а також використання вапняку та доломіту є найбільш суттєвими джерелами викидів CO₂. Виробництво заліза та коксу пов'язане з найбільшими обсягами викидів метану. Викиди N₂O пов'язані, головним чином, із виробництвом адипінової та азотної кислоти, а перфторвуглецевих сполук — із виробництвом алюмінію.

62. Як очікується, після відновлення економіки викиди парникових газів від енергетики та промислових процесів зростуть. За прогнозами, сукупний обсяг викидів парникових газів у 2012-2020 роках залишиться набагато нижчим від рівнів 1990 року. Додатково до зобов'язань за Кіотським Протоколом уряд України планує скоротити викиди парникових газів на 20% та 50% у порівнянні з рівнем 1990 року відповідно до 2020 та 2050 років. Досягнення останньої з цих цілей вимагає підтримання викидів парникових газів у 2050 році приблизно на нинішньому рівні, тобто чистий обсяг зростання викидів віднині до 2050 року має бути нульовим,

¹⁷ Національний звіт про інвентаризацію парникових газів, 2007 рік; Національний звіт про інвентаризацію парникових газів, 2008 рік

¹⁸ Міністерство палива та енергетики України, 2007 рік,

http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=81973&cat_id=35086&search_param=%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0+%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BA%D0%B0&searchForum=1&searchDocarch=1&searchPublishing=1

¹⁹ Міністерство палива та енергетики України, 2008 рік,

http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/publish/article?art_id=120581&cat_id=35086

незважаючи на очікуване потужне економічне зростання. Досягнення визначеного урядом планового показника викидів парникових газів на 2050 рік та забезпечення відповідного чистого нульового приросту викидів критичною мірою залежатимуть від того, чи вдасться добитися значного підвищення ефективності виробництва та споживання енергії. До основних технологій, що використовуватимуться для скорочення викидів парникових газів, належать атомна енергетика, використання енергії з відновлюваних джерел, уловлювання та утримування вуглекислого газу, а також заходи з енергозбереження. Україна має обмежену базу відновлюваних енергетичних ресурсів, використання атомної енергії, як очікується, зіткнеться з багатьма перешкодами, а технологія уловлювання та утримування вуглекислого газу досі перебуває на ранніх етапах свого експериментального впровадження. З огляду на це розширення та поглиблення програми реформ, спрямованих на забезпечення енергоефективності, є основним напрямком зменшення викидів парникових газів для України на найближчу перспективу.

**Додаток 2: Основні суміжні проекти, що фінансуються Банком та/або іншими
агентствами**

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

Проект	Сектор	Останні контрольні показники проекту Банку	
		Перебіг реалізації	Завдання розвитку
Світовий банк			
Проект розвитку міської інфраструктури в Україні	Підвищення енергоефективності систем водопостачання, водовідведення та видалення твердих відходів	S	S
Проект фінансування енергоефективності Китаю	Розвиток бізнесу фінансових посередників з кредитування інвестицій у забезпечення енергоефективності в промисловості	S	S
Проект з використання відновлюваної енергії та забезпечення енергоефективності приватного сектору в Туреччині	Розвиток кредитування фінансовими посередниками для здійснення інвестицій у забезпечення енергоефективності та використання відновлюваної енергії	S	S

S = задовільно

1. Розробка проекту, що пропонується, велася на основі досвіду, отриманого під час реалізації двох проектів Банку з кредитування через фінансових посередників у Китаї та Туреччині, що тривають, а також за результатами переговорів із іншими донорами, які беруть участь у підтримці реалізації програми енергозбереження уряду України. Під час підготовки проекту Банк організував чотири наради з координації діяльності донорів на додачу до низки окремих обговорень із відповідними агентствами-донорами. У майбутньому координація діяльності донорів, як очікується, здійснюватиметься НАЕР, тоді як проектна група продовжить співпрацю з відповідними агентствами-донорами на рівні проектів, зокрема, у сфері розвитку муніципальних ринків енергоефективності.

2. Наразі всі основні донори та міжнародні фінансові установи вважають своїм пріоритетом формування черги проектів із забезпечення енергоефективності в Україні (Таблиця 4). Уряди країн Заходу також надали суттєву технічну допомогу та планують надати додаткові кошти. Загалом, програми донорів уже забезпечили безпосереднє зниження попиту на енергію в обсязі, еквівалентному сотням мегават потужності.

Таблиця 4: Діяльність окремих донорів у сфері енергозбереження в Україні

Донор	Напрямки діяльності
ЄБРР	«УкрЕско-І» (1997 р.) та «УкрЕско-ІІ» (2005 р.): проект вартістю 30 млн. доларів США, спрямований на утворення першої енергосервісної компанії (ЕСКО) в Україні. Додаткова позика в розмірі 20 млн. доларів США для забезпечення подальшої діяльності «УкрЕско» у сфері

	енергозбереження в Україні. <u>«Програма енергоефективності в Україні» (UKEEP) (2006 р.):</u> кредитна лінія на 100 млн євро для надання кредитних ліній банкам-учасникам з метою субкредитування компаній приватного сектору, що реалізують проекти підвищення енергоефективності в промисловості та проекти використання енергії з відновлюваних джерел. <u>EMSS «Програма енергоефективності та модернізації» (2010 рік; затверджена, але наразі не підписана):</u> позика першої черги в розмірі до 79 млн.доларів США, що надається ВАТ «Енергомашспецсталь» на фінансування реалізації масштабної інвестиційної програми, включаючи вдосконалення виробничих процесів.
ПРООН	<u>Боротьба проти змін клімату в Україні через енергоефективність муніципального централізованого теплопостачання (2005 р.):</u> 0,2 млн. євро для надання компанії «ЕСКО-Рівне» можливості реалізувати загальноміську програму діяльності з забезпечення енергоефективності муніципального централізованого теплопостачання та виходу за межі міста Рівного. <u>Енергоефективність у секторі освіти (2007 р.):</u> 0,3 млн. доларів США; цей проект, зокрема, допоможе учням набути навички енергоефективності під час практичних і лабораторних робіт; і продемонструє ефективність реалізації пілотних заходів із забезпечення енергоефективності в окремих закладах освіти.
Європейський Союз	<u>Програма ІНОГЕЙТ:</u> має на меті зміцнення енергетичної безпеки Європи та підтримку сталого енергетичного розвитку, включаючи забезпечення енергоефективності, використання енергії з відновлюваних джерел і регулювання попиту.
Європейський інвестиційний банк	<u>«Миколаїв-Водоканал» (2010 рік):</u> 15,54 млн. євро на реконструкцію та модернізацію об'єктів системи водопостачання, водовідведення та очищення стічних вод підприємства «Миколаїв-Водоканал» (південь України).
АМР США	<u>Розвиток муніципального ринку енергоефективності в Україні:</u> цей проект має на меті створення потужніших та стійкіших ЕСКО в Україні на основі існуючої організації «ЕСКО-Рівне». <u>Ефективне водопостачання міста Алчевська:</u> проект має на меті створення моделі сталого державно-приватного альянсу (ДПА) для визначення, оцінки, розробки та реалізації муніципальних проектів, спрямованих на зменшення втрат води, призначеної для комерційних і промислових потреб, у містах України. <u>Проект реформування муніципального централізованого теплопостачання (2009 рік):</u> проект вартістю 13,3 млн. доларів США, спрямований на зміцнення правової, нормативної та інституційної бази заради поліпшення надання послуг теплопостачання споживачам; поліпшення тарифного регулювання та методології; інформування громадськості та представників органів влади щодо цих питань; нарощування потенціалу органів місцевого самоврядування в тому, що стосується планування, регулювання та фінансування розвитку систем теплопостачання; та підвищення енергоефективності житла та громадських будівель.
GTZ	<u>Енергоефективність у будівлях (2007 рік):</u> за цим проектом надається підтримка, головним чином, Міністерству регіонального розвитку та будівництва України та підпорядкованим йому органам. В окремих містах вжито перших заходів, спрямованих на впровадження енергоменеджменту на місцевому рівні у формі пілотних проектів.

Додаток 3: Матриця результатів та моніторинг**УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ****Матриця результатів**

ЦРП	Показники результатів проекту	Використання інформації про результати проекту
Цілі розробки проекту є такими: зробити внесок у забезпечення енергоефективності кінцевого споживання енергії шляхом сприяння фінансовим посередникам у фінансуванні інвестицій у забезпечення енергоефективності	a. Обсяг скорочення споживання енергії (тонн умовного палива); b. Обсяг субкредитів на забезпечення енергоефективності; c. Кількість банків-учасників Проекту	Ця інформація використовуватиметься Урядом та Банком для відстежування поступу реалізації Проекту та оцінки його успішності. Крім того, інформація про результати субпроектів з забезпечення енергоефективності використовуватиметься Урядом під час реалізації майбутніх проектів і програм із забезпечення енергоефективності.
Проміжні результати	Показники проміжних результатів	Використання даних моніторингу проміжних результатів
Укрексімбанк	a. Обсяг скорочення споживання енергії (газу, електроенергії, вугілля, нафтопродуктів); b. Сума виділених коштів; c. Сума виплачених коштів	Показники моніторингу застосовуватимуться для оцінки перебігу реалізації.

Порядок моніторингу результатів

Показники результатів проекту	Базовий рівень	Цільові значення					Збирання даних та звітність		
		P1	P2	P3	P4	P5	Періодичність звітності	Інструменти збирання даних	Відповідальний за збирання даних
Обсяг економії енергії (тонн умовного палива) ²⁰	0	0	100 000	250 000	400 000	500 000	Щопівроку	Звіти Укресімбанку	Укресімбанк
Обсяг субкредитів на забезпечення ЕЕ, млн. дол. США	0	10	60	110	160	200			
Показники проміжних результатів									
Обсяг економії енергії (тонн умовного палива) ¹									
Вугілля (тонн)	0	0							
Природний газ (тис. м ³)	0	0	500	1200	1900	2600			
Електроенергія (ГВт.год.)	0	0	100	200	300	400			
Виділення позикових коштів Укресімбанком	0	[25%]	[65%]	[85%]	[100%]		Щопівроку	Звіти Укресімбанку	Укресімбанк
Виплата позикових коштів Укресімбанком	0	[10%]	[25%]	[65%]	[85%]	100%			

²⁰ За різними сценаріями (залежно від того, які саме проекти буде профінансовано) обсяги економії енергії та зниження викидів можуть коливатися.

Додаток 4: Детальний опис проекту

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

1. **Фінансування інвестицій в енергоефективність.** За оцінками, потреби України в інвестиціях у забезпечення енергоефективності становлять від 1 до 5 млрд. доларів США на рік впродовж наступних п'яти років. Така незвичайно велика сума обумовлена збігом низки несприятливих обставин на зразок значного підвищення цін на енергоносії, яке мало місце протягом останніх 4 років, надзвичайно великий строк служби активів і можливість зменшити викиди парникових газів за досить низького рівня витрат. Структура потреб в інвестиціях у забезпечення енергоефективності є дуже різною: від металургійних комбінатів, які потребують більше 1 млрд. доларів США на реалізацію проектів, до будівель, де існує необхідність здійснення досить дешевої модернізації теплоізоляції й заміни вікон та дверей. Проект, що пропонується, покликаний профінансувати незначну частку цих потреб у розмірі 199,5 млн. доларів США через високодохідні проекти, які допоможуть відновити баланс споживання енергії, стимулювати зростання економіки та створення робочих місць. З позики будуть також профінансована капіталізована комісія за надання позики. **Додаткова участь у фінансуванні у формі грантів, як очікується, стане можливою в рамках проекту «зелених інвестицій» СЗІ, розробка якого триває.**

2. Цей проект покликаний заохотити банківський сектор до прийняття на себе важливого та сталого обов'язку з задоволення потреб промисловості та комунального сектору в інвестиціях у забезпечення енергоефективності. Проект передбачає фондування субкредитів у розмірі до 30 млн. доларів США, зокрема, на здійснення інвестицій в енергоємних галузях промисловості (металургія, хімічна промисловість, виробництво будівельних матеріалів та комерційні підприємства). Поточна черга субпроектів, сформована Позичальником, указує на те, що потенційний обсяг інвестицій у забезпечення енергоефективності перевищує 400 млн. доларів США. За тієї умови, що успішність становитиме близько 50%, ця черга проектів, як здається, відповідає розмірові позики. Інвестиційні субпроекти з підвищення енергоефективності можна віднести до однієї з чотирьох загальних категорій: (1) Заміна неефективного та застарілого обладнання й устаткування на більш ефективне та сучасне. Така модернізація в певних випадках може передбачати перехід на технології з меншим рівнем викидів вуглекислого газу; (2) Впровадження промислового обладнання та процесів з високим рівнем енергоефективності на нових виробничих потужностях; (3) Використання відпрацьованих газів, скидного тепла й надлишкового тиску промислових процесів та (4) Оптимізація або вдосконалення промислових систем, яке передбачає вжиття комплексу заходів, спрямованих на підвищення енергоефективності. З коштів позики можуть фінансуватися пов'язані дослідження. Перелік субпроектів, включених на сьогоднішній день до черги, представлено в таблиці нижче.

Таблиця А4.1. Черга потенційних субпроектів із забезпечення енергоефективності

#	Регіон	Сфера діяльності	Опис проекту	Вартість проекту, млн. дол. США
1	Одеська область	Виробництво цементу	Переведення технології виробництва з застарілого «мокрого» методу на енергетично ефективний «сухий» метод. Новий сухий процес суттєво скоротить споживання палива та, крім того, підвищить ефективність споживання електроенергії з 1510 до 750 ккал на кг клінкеру та з 96 до приблизно 90 кВт.год. на тону цементу. Викиди CO ₂ будуть скорочені з 1188 до 846 кг CO ₂ на тону цементу.	54,0
2	Донецька область	Ланцюжок від видобування до генерації та розподілу електроенергії	Інвестиційний проект на 4-му блоці електростанції, що пропонується, передбачає вжиття таких заходів: - модернізацію котельного та електричного обладнання, турбін (секцій циліндрів проміжного, низького та високого тиску), генератора, реконструкцію автоматизованої системи управління; модернізацію системи кулькового очищення конденсатора турбіни, електричного фільтра, системи видалення сірки, реконструкцію системи потоків тепла. Ефект: підвищення потужності енергоблоку (з 300 до 320 МВт), підвищення надійності та оптимізація роботи, забезпечення дотримання національних нормативів на викиди вуглецю та сірки, зменшення питомого споживання палива з поточних 359,1 до 342,5 г в.е. на кВт.год. виробленої електроенергії.	31,5
3	Запорізька область	Металеві вироби (арматурна сітка та цвяхи)	Нове обладнання для всього циклу виробництва продукції (зі зменшенням споживання енергії під час виробничого циклу на 50%). Нова газова піч для відпалювання для виробництва емальованої продукції (зі скороченням споживання газу піччю на 10%). Теплова ізоляція адміністративних будівель (очікуване зменшення втрат тепла в адміністративних будівлях на 2-4%).	5,0
4	Запорізька область	Птахоферма, виробник сільськогосподарської продукції	Впровадження установки утилізації підстилки для виробництва пари (15-20 тонн на годину) та встановлення турбіни потужністю 6 МВт для генерації електроенергії. Ефект: генерація електроенергії 48 000 МВт.год. за рік та виробництво пари 120 000 тонн за рік.	26,2
5	Луганська область	Генерація, передача та постачання електроенергії, виробленої шляхом утилізації відпрацьованих газів великого металургійного виробництва	Будівництво когенераційної електростанції з турбогенераторами з сукупною потужністю 303 МВт. Як паливо в тепловому контурі використовуватимуться гази вторинного очищення металургійного виробництва. Паливна суміш, що подаватиметься на газову турбіну, складатиметься з доменного газу та коксового газу з сукупною теплотворною здатністю 1050 ккал на 1 м ³ . Станція споживатиме 0,55 мем газу на годину під час роботи на номінальній потужності. Впровадження енергетично ефективного об'єкту задовольнить потреби металургійного виробництва в енергії на 90-95%. Побічним ефектом стане усунення шкідливих викидів вуглеводнів та втрат тепла, що поліпшить екологічну ситуацію на металургійному комбінаті.	91,0
6	Донецька область	Виробництво чавуну, сортового прокату та сталевих листів	Закупівля енергетично ефективного технологічного обладнання	10,0
7	Донецька область	Виробництво лісоматеріалів, фанери, столярки, будівельних та покрівельних матеріалів	Закупівля сучасного деревообробного обладнання	1,0
8	Київська область	Виробництво продуктів харчування	Закупівля лінії для виробництва крекерів. Реалізація проекту, що пропонується, збільшить виробничу потужність підприємства зі 1 630 тонн солодошів до 4 130 тонн, і дасть потенційному позичальникові змогу зекономити до 83 м ³ природного газу та до 8 кВт.год. електроенергії на 1 тону виготовленої продукції; таким чином, енергоефективність забезпечується скороченням питомого споживання енергії. Ефект: зменшення споживання природного газу на 2,0 мем за рік та споживання електроенергії на 197 МВт.год. за рік.	7,0
9	Луганська область	Хімічний комбінат. Виробляє широкий асортимент хімічної продукції та будівельних матеріалів.	Будівництво двох когенераційних установок потужністю 12,9 МВт на ЗАТ «Сєвєродонецькказот». Основним енергоносієм буде природний газ. Продукти згоряння подаються в котел-утилізатор перед видаленням в атмосферу. Ефект: підвищення рівня надійності енергопостачання цеху оцтової кислоти за рахунок генерації електроенергії та виробництва 20 тонн/год технологічної пари. Захід з забезпечення енергоефективності, як очікується, принесе суттєвий фінансовий ефект.	52,4
10	Херсонська область	Видобування та збагачення залізної руди	Модернізація пневматичних систем і вдосконалення процесів, включаючи системи управління: впровадження автономної системи споживання стисненого повітря на виробничих потужностях, землечерпалок ЛХД-49; впровадження комплексів регулювання споживання теплової енергії; комплексів трамбування відходів	10,7

#	Регіон	Сфера діяльності	Опис проекту	Вартість проекту, млн. дол. США
			збагачення; впровадження системи тривалого пуску установок.	
11	Донецька область	Виробництво заліза та сталі	Застосування ізоляційних матеріалів на основі рідкої кераміки для тепломасообміну на установках вилучення сірки коксохімічного цеху. Ефект: зменшення споживання пари. Використання сухої вогнестійкої маси для покриття ковшів промислового обладнання. Ефект: зниження споживання природного газу для підігріву ковшів та торкретування. Заміна горілок сушильних стендів та пристроїв підігрівання ковшів. Ефект: зниження споживання природного газу. Заміна поворотних пічних горілок у вапновипалювальному цеху. Ефект: зниження споживання природного газу на 5%. Установлення сопел із ковзними стулками на ковшах. Ефект: зниження споживання природного газу в цеху підготовки ковшів конвертерних установок. Вакуумне транспортування вапна з поворотних печей. Ефект: зменшення споживання палива на 6 кг на екв. обсяг вапна Заміна конденсаторів Ефект: зменшення питомих втрат потужності конденсаторів на 26,8 кВт.год./МВА Система автоматизованого обліку витрати енергетичних ресурсів. Ефект: зменшення споживання енергії на 3%.	22,2
12	Донецька область	Виробництво прокатних заготовок, секцій та конструкцій зі сталі	Впровадження системи автоматизованого обліку витрати енергетичних ресурсів	0,2
13	Донецька область	Металургійна промисловість. Виробництво сталі та чавуну	Впровадження системи автоматизованого обліку (споживання та транзиту) електроенергії й обладнання для утилізації скидного тепла печей.	1,1
14	Донецька область	Зварювання труб	Впровадження компресора з випарювальним охолоджувачем. Заміна застарілої компресорної системи (яка не має автоматизованої системи контролю стану обладнання, обліку споживання стисненого повітря, й має високу температуру стисненого повітря на виході). Ефект: зменшення споживання електроенергії на 3,0 ГВт.год. за рік. Заміна печі віком 26 років на енергетично ефективну індукційну піч. Ефект: зменшення споживання палива на 425,7 тонн умовного палива за рік. (~0,12 млн. дол. США за рік)	1,6
17	Крим	Хімічний комбінат. Виробляє двоокис титану	Модернізація процесу виробництва сірчаної кислоти. Ефект: підвищення ефективності виробництва сірчаної кислоти. Зменшення споживання енергії, суттєве зниження викидів у навколишнє середовище.	90,0
18	Донецька область	Сільське господарство / Харчопереробна промисловість	Основний проект передбачає впровадження біогазової установки для виробництва біогазу з органічних відходів підприємства та вироблення електричної та теплової енергії з біогазу на когенераційній установці. Отримана електроенергія може або реалізовуватися за «зеленим тарифом», або споживатися підприємством для власних потреб.	6,2
	РАЗОМ			410,1

3. Очікується, що ці інвестиції не лише розширять обсяги комерційного фінансування, але й забезпечать надання кредитів державним підприємствам на модернізацію їхніх будівель, комунальним підприємствам на скорочення втрат на стороні виробництва, і приватним власникам будівель. Ці ринки мають підвищений рівень кредитного ризику, через що очікується, що їхня частка в освоєнні цієї позики буде невеликою. Водночас, Укресімбанк планує тісно співпрацювати з НАЕР та Мінжитлокомунгоспом для визначення проектів-кандидатів, де існує можливість розв'язання проблеми кредитоспроможності для сприяння реалізації пілотних проектів на цих ринках. Для цього будуть визначені пілотні місцеві органи самоврядування, котрі відповідатимуть ключовим критеріям кредитоспроможності: (1) коригування тарифів з повним покриттям експлуатаційних та капітальних витрат; (2) гідний довіри бізнес-план проекту; та (3) здатність надати забезпечення, передбачене нормативними документами НБУ. Очікується, що успішне фінансування пілотних проектів допоможе розблокувати доступ до фінансування для проектів з забезпечення енергоефективності в комунальній сфері та дасть змогу суттєво збільшити фінансування цих проектів. Одночасно Укресімбанк та Світовий банк співпрацюватимуть із

іншими донорами над усуненням політичних та регуляторних чинників системного характеру, які обмежують кредитоспроможність органів місцевого самоврядування. У разі успіху цієї роботи в перспективі може бути розглянута можливість масштабування проекту за рахунок додаткового фінансування.

4. Кошти схеми «зелених інвестицій» можуть використовуватися для фінансування паралельно з коштами, наданими за проектом, що пропонується. Кошти за цією схемою надаватимуться на реалізацію проектів, які відповідають критеріям прийнятності субкредитів, що встановлені операційним регламентом. Виплата грантів за цією схемою може здійснюватися або одночасно, або ближче до кінця періоду субкредитування на зменшення сукупного розміру субкредиту.

Витрати за проектом у розрізі компонентів та/або напрямків діяльності	Фінансування в розрізі джерел фінансування	
	МБРР млн дол. США	Укрексімбанк млн дол. США
Компонент І: Фінансування інвестицій у забезпечення ЕЕ	199,5	
Сукупна вартість проекту	199,5	
Комісія за надання позики	0,5	
Сукупне обсяг потреб у фінансуванні	¹ 200,00	

Додаток 6: Порядок виконання

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

1. Укрексімбанк є позичальником, який отримує від МБРР кошти за Проектом, що пропонується. Він позичає кошти у Банку, а Уряд України надасть Банкові гарантію щодо суми позики. Укрексімбанк утворить Групу управління проектом (ГУП) у своїй організаційній структурі у якості виконавця цього Проекту, що відповідає за оцінку, моніторинг і звітність щодо всієї діяльності, пов'язаної з виконанням Проекту. Результати фінансової оцінки Укрексімбанку та оцінки його придатності для виконання Проекту, що пропонується, окреслено в Додатку 9.1.

2. Укрексімбанк накопичив достатньо знань і досвіду у сфері роботи з фінансовими посередниками за попередніми проектами Світового банку та за кредитною лінією ЄБРР з енергоефективності. Банк Укрексімбанк має достатній досвід фінансування заходів з енергоефективності малих та середніх підприємств за позикою ЄБРР; крім того Укрексімбанк має досвід надання субсидіарних кредитів банкам-учасникам, оскільки він відповідав за управління оптовою кредитною лінією за проектом ЕДРІРЕ-2. Внаслідок цього, цей банк Укрексімбанк має достатню кількість персоналу з необхідними навичками та досвідом: саме ці працівники продовжать маркетинг нової інструменткредитної лінії, проводитимуть експертизу та оцінку проектних пропозицій і вестимуть моніторинг їхньої реалізації.

Суверенна гарантія:

- Кошти надаються МБРР Укрексімбанкові під суверенну гарантію уряду України, надану Світовому банку.
- Укрексімбанк сплатить гарантійну комісію в розмірі [0,25%] згідно з положеннями угоди з Міністерством фінансів України (Гарантом) відповідно до Бюджетного кодексу.

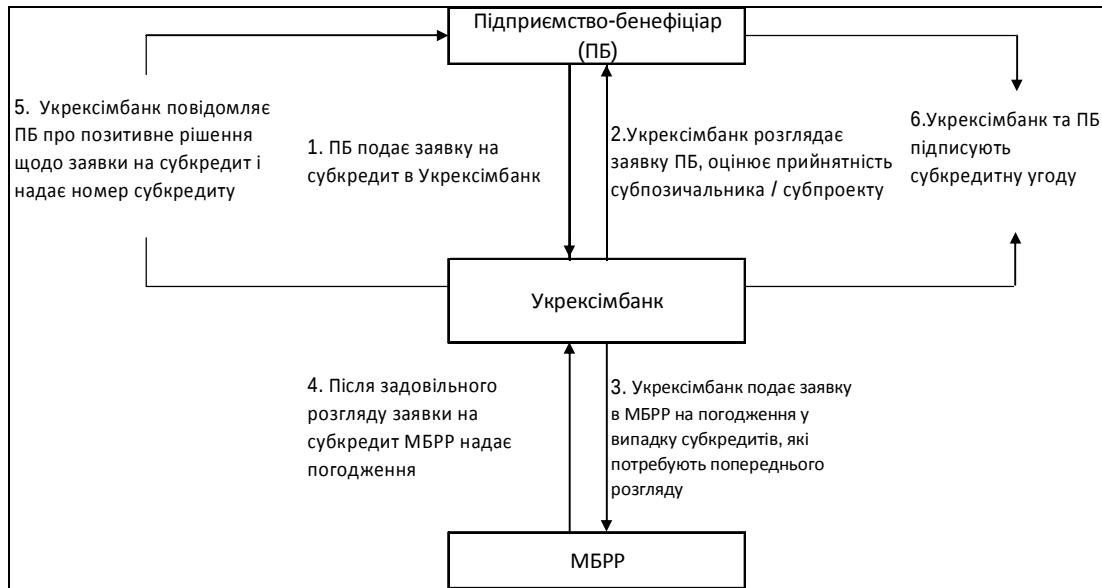
Кредитна лінія МБРР:

3. Короткий огляд — Кошти, надані МБРР, використовуватимуться для фінансування прийнятних інвестицій у забезпечення енергоефективності, включаючи пов'язані дослідження, у формі позик. З позики також буде фінансуватися капіталізована комісія за надання позики. Прийнятність субпроектів та субпозичальників визначається за критеріями, викладеними в Додатку 6.3 та згідно з положеннями Кредитної угоди з МБРР та Операційного регламенту. Обробка й затвердження кредитних заявок, та встановлення цін за ними здійснюватиметься згідно з внутрішньою кредитною політикою та процедурами Укрексімбанку. Кредитна політика та процедури були розглянуті Світовим банком і вважаються задовільними.

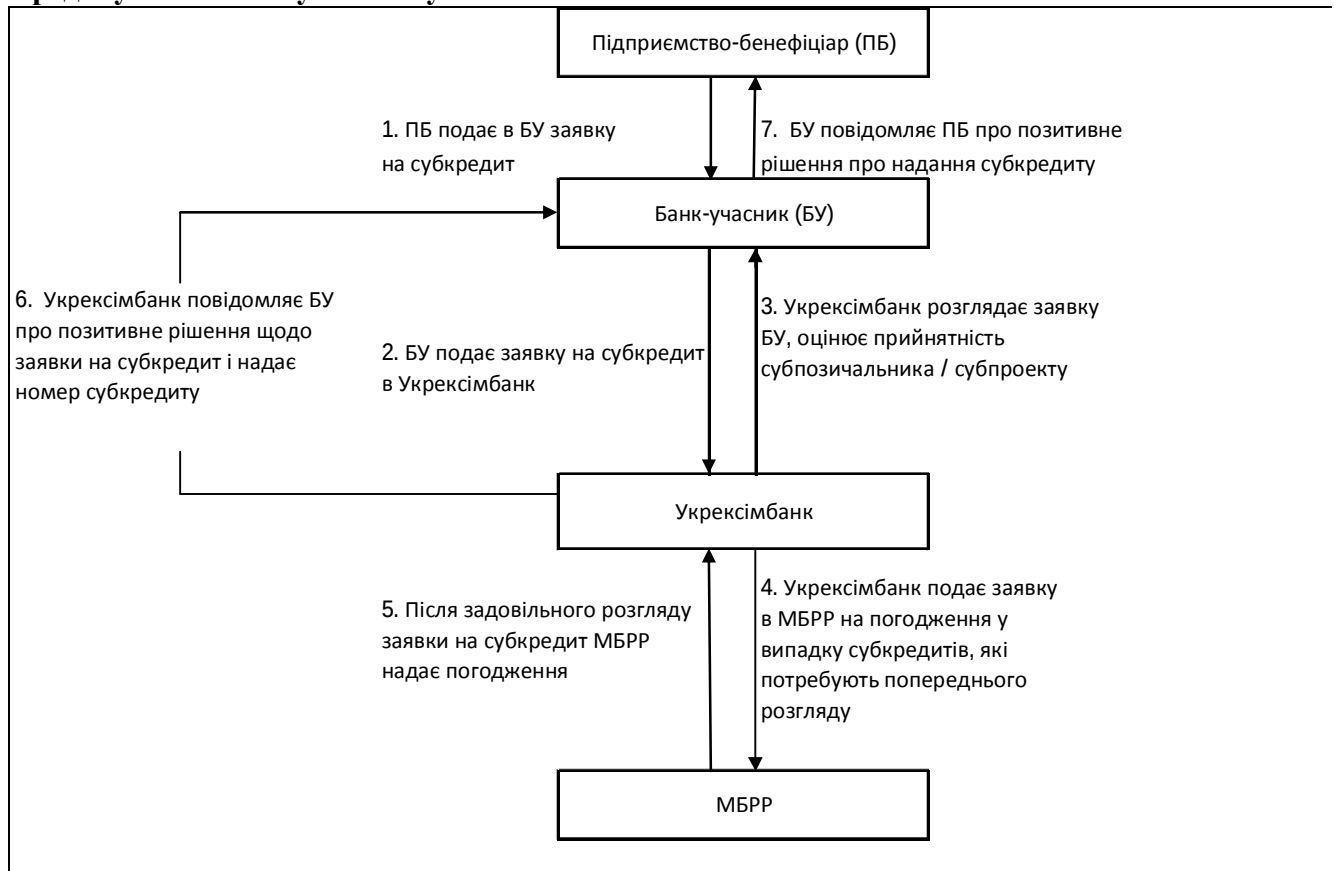
4. Укрексімбанк також виконуватиме функції оптового продавця коштів кредитної лінії комерційним банкам, відібраним згідно з набором наперед узгоджених критеріїв прийнятності (див. Додаток 6.2). Надання субсидіарних кредитів Передавання кредитних коштів здійснюватиметься на підставі субсидіарних кредитних угод про перекредитування, що укладатимуться з окремими обраними комерційними банками (банками-учасниками — БУ). У свою чергу, БУ надаватимуть субкредити, які задовольнятимуть критеріям прийнятності, передбаченим Додатком 6.3 та Операційним регламентом, узгодженим умовам надання субкредитів, а також керівним принципам у сфері здійснення закупівель та охорони довкілля. Укрексімбанк прийме на себе кредитний ризик БУ, а БУ візьмуть на себе кредитний ризик субпозичальників.

5. Технологічна схема — ГУП Укресімбанку відповідатиме за проведення попередньої оцінки прийнятності субпроекту для фінансування за рахунок коштів МБРР згідно з критеріями, окресленими в Додатку 6.3 та Операційному регламенті. Після цього розпочнеться процес кредитної експертизи, передбачений кредитною політикою та процедурами Укресімбанку та національними банківськими нормативними документами з банківської справи. Укресімбанк надаватиме кредити за рахунок коштів МБРР на власний ризик, окрім винятків, окреслених нижче. ГУП звітуватиме про свою діяльність перед бБанком відповідно до вимог, докладно викладених в Операційному регламенті.

Малюнок А6.1: Схема технологічного процесу роботи з кредитною лінією МБРР
— Пряме кредитування з боку Укресімбанку

Малюнок А6.2: Схема технологічного процесу роботи з кредитною лінією МБРР — Кредитування з боку банків-учасників

6. Критерії прийнятності / Умови надання кредитної лінії МБРР

- Субпроекти мають бути спрямовані на підвищення енергоефективності діяльності або споживання енергії кінцевими споживачами;
- Субпозичальники зобов'язані дотримуватися зазначених нижче фінансових умовковенантів:
 - Коефіцієнт обслуговування боргу — не менше 1,3:1 після отримання субкредиту при розрахунку за трьохрічним ковзним середнім обсягом інвестицій протягом усього строку субкредиту.
- Субпроекти мають відповідати зазначеним нижче фінансовим умовамковенантам:
 1. Фінансова норма доходності — не менше 10% (реальна фінансова норма доходності); ефект оцінюється за показниками скорочення споживання природного газу, вугілля, електроенергії та/або нафтопродуктів. У випадку переходу на інше паливо розраховується чистий обсяг зменшення споживання відповідних енергоносіїв; та

7. Оскільки для оцінки потоку ефектів застосовуватиметься лише підвищення енергоефективності й лише за умови дотримання реальної норми доходності на рівні не менше 10%, субпроект також відповідатиме визначенню «проекту енергоефективності».

- У випадку субкредитів процентна ставка визначатиметься відповідно до ситуації на ринку й покриватиме, як мінімум, вартість ресурсів, спред з урахуванням ризику,

визначений за результатами класифікації субпозичальника та субпроекту з точки зору ризиків; та відповідну маржу прибутку.

- Субкредити надаватимуться в доларах США або в національній валюті. Укрексімбанк здійснюватиме управління валютним ризиком.

8. Обов'язки зі звітності та моніторингу — Позичальник зобов'язаний вести моніторинг і звітність з питань впровадження проекту та фінансового стану як сСубкредитів, так і сСубпозичальників. Позичальник також зобов'язаний надавати відповідні повідомлення та добросовісно вживати всіх належних і доступних заходів в інтересах Гаранта та Світового банку.

Дотримання норм

9. Укрексімбанк зобов'язаний забезпечити дотримання законодавства та стандартів України, а також Політики безпеки й Політики здійснення закупівель Світового банку на підставі документації, наданої Субпозичальниками. Укрексімбанк зобов'язаний вести та зберігати всю документацію з питань дотримання означених вимог протягом усього строку позики, отриманої від Світового банку.

Додаток 6.1. УМОВИ ДЛЯ УКРЕКСІМБАНКУ (між Світовим банком та Укрексімбанком)

Для Укрексімбанку встановлюються такі умови:

- Дотримання всіх чинних законодавчих і нормативних актів, виданих органами влади України, на початку проекту та протягом його виконання, а також дотримання пруденційних критеріїв прийнятності, встановлених для Укрексімбанку (див. нижче), що має підтверджуватися керівництвом Укрексімбанку та незалежними зовнішніми аудиторами щопівроку;
- Подання аудиторського звіту раз на півроку протягом усього періоду виконання проекту, починаючи з кінця [2011] року; цей звіт має (1) бути складений відповідно до Міжнародних стандартів аудиту та Міжнародних стандартів фінансової звітності; (2) містити безумовно позитивний висновок аудитора, якщо Світовий Банк окремо не погодиться на інше;
- Укрексімбанк надаватиме субсидіарні кредити з коштів, отриманих за кредитною лінією на реалізацію «Проекту з енергофактивності» (ЕЕР), банкам-учасникам (БУ), обраним згідно з критеріями прийнятності, узгодженими зі Світовим банком, на підставі субсидіарних кредитних угод. Усі субсидіарні кредитні угоди мають бути попередньо розглянуті Світовим банком;
- Протягом усього періоду виконання проекту « Укрексімбанк» утримуватиме гГрупу з управління проектом (ГУП), до складу якої будуть включені кваліфіковані працівники, здатні задовільно виконувати всі аспекти ЕЕР;
- Укрексімбанк здійснюватиме моніторинг виконання проекту щоквартально за показниками діяльності, узгодженими зі Світовим банком, і подаватиме Світовому банкові квартальні звіти про реалізацію проекту із наведенням відомостей про результати, досягнуті у виконанні проекту;
- Своєчасне складення та подання звітів про аудит ЕЕР згідно з МСФЗ, Міжнародними стандартами аудиту та узгодженим порядком фінансового управління.
- Укрексімбанк отримає кошти від Світового банку з середнім строком погашення у [18] років під [6]-місячну ставку LIBOR (ЛІБОР), плюс [змінний] спред. Укрексімбанк сплатить Світовому Банкові комісію за надання позики в розмірі 0,25%, а урядові України — одноразову гарантійну комісію в розмірі [0,25%] від суми позики

Таблиця А.6.1 — Критерії прийнятності для Укрексімбанку

	Критерії прийнятності для « Укрексімбанку»	Нормативні вимоги НБУ	IFRS (МСФЗ)
Капітал та норматив достатності капіталу			
1	Показник достатності капіталу, зважений на ризик (CAR), має бути не меншим від [10%] за умови розрахунку згідно з МСФЗ (відповідно до правил, установлених Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)	не менше 10%	не менше 10%
Кредити пов'язаним сторонам та великі кредити			
2	Кредити, надані одному інсайдеру (згідно з визначенням, передбаченим стандартом IFRS 24 «Розкриття інформації про пов'язаних осіб»), не повинні перевищувати 5% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)	не більше 5%	не більше 5%
3	Сукупний обсяг кредитів, наданих інсайдерам, не повинен перевищувати 30% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)	не більше 30%	не більше 30%
4	Обсяг активної операції з одним позичальником (заборгованість за кредитами, дебіторська заборгованість, цінні папери, гарантії та інші види умовних зобов'язань) (у т.ч. його дочірніх підприємств та інших пов'язаних осіб) не повинен перевищувати 25% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)	не більше 25%	не більше 25%
5	Сукупний обсяг великих активних операцій не повинен перевищувати 8 розмірів регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)	8 розмірів капіталу	8 розмірів капіталу
6	Відкрита валютна позиція. [Сукупна сума операцій в іноземній валюті в усіх іноземних валютах і банківських металах без урахування активів, що зменшують регуляторний капітал банку]	довга позиція — 20%; коротка позиція — 10%	
7	<i>Коефіцієнт ліквідності. [Згідно з нормативними вимогами НБУ]</i>	Миттєва — не менше 20% Поточна — не менше 40% Короткострокова — не менше 20%	
8	Повне дотримання вимог до формування резервів під втрати за позиками (за кредитами, цінними паперами, дебіторською заборгованістю та іншими активами) згідно з нормативами НБУ та вимогами МСФЗ.	V	V

9	Повне дотримання всіх інших нормативних вимог НБУ, підтверджене листом-довідкою, наданою НБУ.	V	не передбачено
10	Коефіцієнт прибутковості. Банк має працювати прибутково до початку та під час реалізації проекту.	V	не передбачено
11	Технічний потенціал. Укрексімбанк повинен або мати власних працівників, або залучати зовнішніх експертів з метою належного проведення технічної експертизи проектів із забезпечення енергоефективності.	V	не передбачено

**Додаток 6.2. Банки-учасники (БУ) —
Основні умови та положення Субсидіарних кредитних угод**
**Угод про
перекредитування**

Наприкінці серпня 2010 року банківська система України складалася зі [176] банків. Цей показник включає приватні комерційні банки, державні банки та іноземні банки. Укресімбанк щопівроку проводить оцінку ризиків усіх банків, із якими він підтримує активні банківські стосунки, включаючи аналіз їхньої фінансової інформації на предмет дотримання всіх нормативів та, зокрема, нормативів достатності капіталу, прибутковості та ліквідності.

Оскільки комерційне фінансування проектів із забезпечення енергоефективності є для українських банків новим напрямком діяльності, очікується що в освоєнні цієї кредитної лінії на забезпечення енергоефективності візьмуть участь [5-6] банків-учасників.

А. Критерії прийнятності

Відбір БУ вестиметься за тими самими критеріями прийнятності, що встановлені для Укресімбанку (див. Таблицю А.6.2).

Таблиця А.6.2. Критерії прийнятності — Банки-учасники (БУ)

	Критерії прийнятності банків-учасників	Нормативні вимоги НБУ	IFRS (МСФЗ)
Капітал та норматив достатності капіталу			
1	<i>Показник достатності капіталу, зважений на ризик (CAR), має бути не меншим від 10% за умови розрахунку згідно з МСФЗ (відповідно до правил, установлених Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду) та нормативними вимогами НБУ</i>	<i>не менше 10%</i>	<i>не менше 10%</i>
Кредити пов'язаним сторонам та великі кредити			
2	<i>Кредити, надані одному інсайдеру (згідно з визначенням, передбаченим стандартом IFRS 24 «Розкриття інформації про пов'язаних осіб»), не повинні перевищувати 5% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)</i>	<i>не більше 5%</i>	<i>не більше 5%</i>
3	<i>Сукупний обсяг кредитів, наданих інсайдерам, не повинен перевищувати 30% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)</i>	<i>не більше 30%</i>	<i>не більше 30%</i>
4	<i>Обсяг активної операції з одним позичальником (кредити, дебіторська заборгованість, цінні папери, гарантії та інші види умовних зобов'язань) (у т.ч. його дочірніх підприємств та інших пов'язаних осіб) не повинен перевищувати 25% регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та практики нагляду)</i>	<i>не більше 25%</i>	<i>не більше 25%</i>
5	<i>Сукупний обсяг великих активних операцій не повинен перевищувати 8 розмірів регуляторного капіталу банку, визначеного згідно з МСФЗ (за правилами, встановленими Базельським комітетом з банківського регулювання та</i>	<i>8 розмірів капіталу</i>	<i>8 розмірів капіталу</i>

	практики нагляду)		
6	Відкрита валютна позиція. [Сукупна сума операцій в іноземній валюті в усіх іноземних валютах і банківських металах без урахування активів, що зменшують регуляторний капітал банку]	довга позиція — 20%; коротка позиція — 10%	
7	Коефіцієнт ліквідності. [Згідно з нормативними вимогами НБУ]	Миттєва — не менше 20% Поточна — не менше 40% Короткострокова — не менше 20%]	
8	Повне дотримання вимог до формування резервів під втрати за позиками (за кредитами, цінними паперами, дебіторською заборгованістю та іншими активами) згідно з нормативами НБУ та вимогами МСФЗ.	V	V
9	Повне дотримання всіх інших нормативних вимог НБУ, підтверджене листом-довідкою, наданою НБУ.	V	не передбачено
10	Коефіцієнт прибутковості. Банк має працювати прибутково до початку та під час реалізації проекту.	V	не передбачено
11	Технічний потенціал. Банк повинен або мати власних працівників, або залучати зовнішніх експертів з метою належного проведення технічної експертизи проектів із забезпечення енергоефективності.	V	не передбачено

Крім того, БУ мають задовольняти викладеним нижче критеріям прийнятності:

- Банком-учасником може бути зареєстрований та ліцензований в Україні комерційний банк, який безперервно працював протягом не менш ніж трьох попередніх років підряд;
- БУ отримував річний безумовно позитивний висновок за результатами аудиту своєї фінансової звітності згідно з МСФЗ протягом не менш ніж 2 попередніх років;
- Мінімальний обсяг активів БУ за кожний із двох останніх фінансових років перевищує в середньому еквівалент [500 млн гривень];
- Сплачений статутний капітал БУ становить не менше [10 000 000 євро].
- Частка корпоративних кредитів у сукупному кредитному портфелі БУ протягом кожного з останніх двох фінансових років (за які наявні дані) в середньому перевищує 20%.
- БУ погодився надавати Позичальникові протягом строку чинності Субсидіарної кредитної угоди Угоди про перекредитування з Позичальником аудиторський звіт, який (1) охоплює два попередніх роки його діяльності, (2) складений незалежною аудиторською фірмою, що користується міжнародним визнанням, згідно з Міжнародними стандартами аудиту та Міжнародними стандартами фінансової звітності, та (3) містить безумовно позитивний висновок аудитора, якщо Банк не погодився на інші умови.
- БУ зобов'язаний застосовувати належні процедури оцінки, нагляду та моніторингу субпроектів із забезпечення енергоефективності, включаючи ефективну оцінку та контроль розрахунків економії енергії, нагляд над здійсненням закупівель та природоохоронними елементами субпроектів із забезпечення енергоефективності.

БУ має загалом дотримуватися законодавчих і нормативних вимог, чинних по відношенню до його діяльності, включаючи, зокрема, встановлені НБУ нормативи достатності капіталу, великих кредитів, кредитування пов'язаних осіб та валютної позиції, що має бути підтверджене керівництвом банку та НБУ [раз на півроку].

БУ, відібрані для участі, мають відповідати наведеним вище та в таблиці А.6.2 критеріям прийнятності, мають становити прийнятний для Укресімбанку кредитний ризик, і повинні бути зацікавленими в участі в освоєнні кредитної лінії. Укресімбанк проводитиме маркетинг кредитної лінії серед усіх комерційних банків через власний веб-сайт та інші канали.

В. Умови

За кожним субсидіарним (а) раз на півроку стягуються проценти з вибраної та неповернутої основної суми за ставкою, що дорівнює вартості фінансування для Позичальника плюс (б) адміністративні витрати Позичальника та маржа кредитного ризику згідно з профілем ризику БУ за результатами оцінки, проведеної службою управління контролю ризиків « Укресімбанку»; та (в) стягується комісія за надання кредиту, яка дорівнює комісії за надання кредиту, що сплачується її на користь МБРР справляє з Позичальником, в розмірі [0,25%], та інші ім комісіям, які можуть справлятися сплачуватись на користь Гаранта Позичальником; при цьому кожний субкредит (с) погашається за графіком погашення, що передбачає строк погашення [має бути встановлений] із урахуванням пільгового періоду тривалістю [має бути встановлена] з мінімальним строком погашення у [має бути встановлений].

Право БУ на використання коштів отриманого ним відповідного субкредиту субсидіарного кредиту:

- призупиняється у випадку невиконання таким БУ будь-якого з його обов'язків за Субсидіарною кредитною угодою Угодою про перекредитування або недотримання ним усіх законодавчих і нормативних вимог., чинних по відношенню до його діяльності та;
- припиняється в тому разі, якщо таке право було призупинене згідно з наведеним вище положенням протягом 60 (шістдесяти) днів підряд.

Надання коштів БУ здійснюватиметься залежно від надання коштів Укресімбанкові з боку Світового банку.

БУ відповідатиме за забезпечення дотримання субпозичальниками правил здійснення закупівель, установлених Світовим банком, під час закупівлі товарів і робіт за субкредитами ПЕЕ, а також за дотримання ними положень чинного природоохоронного законодавства України та нормативних документів з охорони довкілля України.

С. Положення

Лише БУ, котрі відповідають критеріям прийнятності, зазначеним в Субсидіарній кредитній угоді Угоді про перекредитування, до початку та під час її виконання, можуть брати участь у реалізації проекту з забезпечення енергоефективності як банки-учасники.

Кожний БУ зобов'язується:

- здійснювати всю діяльність за укладеною з ним Субсидіарною кредитною угодою Угодою про перекредитування й вести свої справи згідно з належними фінансовими стандартами та практикою, силами кваліфікованого керівництва та достатньої кількості персоналу та згідно з політикою й процедурами інвестування та кредитування, передбаченими Операційним регламентом, і надавати кошти, приміщення, послуги та інші ресурси, необхідні для цієї мети, за потреби, негайно;
- надавати Субкредити Підприємствам-бенефіціарам на умовах, передбачених Операційним регламентом;
- Забезпечувати, за тим (якщо Банк не узгодить інших умов), щоб сукупна сума всіх Субкредитів та Лізингового фінансування, яке надається будь-якому окремому Підприємству-бенефіціару, не перевищувала суми, еквівалентної 30 000 000 доларам США;
- Користуватися своїми правами за кожним Субкредитом у такий спосіб, аби захистити власні інтереси та інтереси « Укрексімбанку», Міністерства фінансів України (як Гаранта) та МБРР, виконати свої обов'язки за Субсидіарною кредитною угодою Угодою про перекредитування, та досягти мети проекту ПЕЕ;
- не переуступати, не змінювати, не розривати й не скасовувати будь-які зі своїх угод, що передбачають надання Субкредитів, чи будь-яких положень цих угод без попереднього дозволу « Укрексімбанку»;
- проводити експертизу Підприємств-бенефіціарів та Проектів, здійснювати нагляд і моніторинг, вести звітність про використання Субкредитів та виконання Субпроектів Підприємствами-бенефіціарами в порядку, передбаченому Операційним регламентом;
- складати регулярну звітність по Субкредитах із зазначенням виплат, установлених процентних ставок, ситуації з обслуговуванням боргу, показників енергоефективності субпозичальників, та по інших подіях у рамках Проекту, й подавати її до Укрексімбанку у порядку, узгодженому з Укрексімбанком;
- негайно повідомляти Укрексімбанк про будь-які умови, які заважають чи можуть завадити здійсненню діяльності за укладеною з банком-учасником Субсидіарною кредитною угодою Угодою про перекредитування;
- вести документацію та облік в обсязі, необхідному для відображення своєї діяльності та свого фінансового стану згідно з практикою належного бухгалтерського обліку;
- подавати в Укрексімбанк таку інформацію стосовно зазначеної документації та обліку, яку « Укрексімбанк» обґрунтовано вимагатиме час від часу; та
- приймати кредитний ризик за кожним субкредитом.

БУ відповідатиме за моніторинг дотримання субпозичальниками:

- установлених МБРР правил здійснення закупівель товарів і будівельних робіт за Субкредитами ПЕЕ;
- установлених МБРР чинних вимог до екологічної оцінки; положень усіх чинних законодавчих і нормативних актів з питань охорони довкілля;
- установлених МБРР чинних вимог до соціальної оцінки, включаючи, зокрема, вимоги процедур оцінки потреб у відселенні, викладених в Операційному посібнику регламенті.

З цією метою Укресімбанк вимагатиме від кожного з Підприємств-бенефіціарів, які подають заявки на субкредит, надання підтверджувальної документації, що задовольнятиме Банк та « Укресімбанк», на підтвердження того, що Субпроект, на який було подано заявку, було підготовлено з дотриманням зазначених процедур; до складу такої підтверджувальної документації входить, зокрема, оцінка впливу на довкілля за таким Субпроектом;

БУ забезпечить вчасне складення Підприємством-бенефіціаром плану екологічного менеджменту за Субпроектами, які передбачають складення плану екологічного менеджменту, і вимагатиме, щоб такий план відповідав положенням:

- прийнятих для Банку природоохоронних стандартів;
- усіх чинних законодавчих і нормативних актів Уряду з питань охорони здоров'я, безпеки та охорони навколишнього середовища;
- й подаватиме достатню інформацію про виконання таких планів екологічного менеджменту у складі звітів про перебіг виконання проекту;

Вимоги до подання інформації

Установлюються такі вимоги до регулярного подання інформації з боку БУ:

- БУ надасть Світовому банкові в письмовій формі перелік акціонерів (із зазначенням структури групи, що здійснює контроль, та реальних власників), а також пов'язаних із ними осіб;
- БУ надасть дозвіл НБУ та його зовнішнім аудиторам на надання Світовому банкові доступу до своєї фінансової звітності та відомостей з будь-яких конкретних питань, у з'ясуванні яких у Світового банку може виникнути потреба під час оцінки БУ або під час подальшого моніторингу протягом реалізації проекту з забезпечення енергоефективності;
- БУ надасть дозвіл НБУ та його зовнішнім аудиторам на регулярне (щопівроку) надання листів-довідок про підтвердження дотримання банком нормативних вимог НБУ та критеріїв прийнятності, встановлених для БУ в рамках проекту.
- БУ надаватиме Позичальникові зазначену нижче інформацію в цілях моніторингу виконання Субсидіарних кредитних угод про перекредитування та субкредитних угод: (1) фінансову інформацію про БУ та субкредит; (2) договори закупівлі за субкредитом, (3) необхідну юридичну документацію субпозичальника та (4) [свідоцтва Мінприроди], за необхідності.

**Додаток 6.3. Умови та положення щодо Субпозичальників, Субпроектів та Субкредитів
(між « Укрексімбанком» або БУ та Субпозичальниками)**

Застосовуються такі умови та положення:

Щодо субпозичальників:

- Субпозичальники після отримання субкредиту мають отримувати протягом періоду погашення субкредиту грошові надходження, достатні для підтримання мінімального коефіцієнта обслуговування боргу на рівні, не меншому від [1,3:1] за ковзним трьохрічним середнім значенням після завершення інвестицій та протягом строку кредиту.
- Відповідні органи мають засвідчити дотримання субпозичальником та субпроектом положень природоохоронного законодавства України та чинних стандартів України. Субпозичальник має також дотримуватися політики Світового банку щодо екологічної оцінки (відповідно до Операційного регламента).

Щодо субпроектів:

- Субпроекти мають бути спрямовані на підвищення енергоефективності діяльності, об'єктів муніципальної власності або споживання енергії кінцевими споживачами;
- Субпроекти мають забезпечувати мінімальну реальну фінансову внутрішню норму доходності (ВНД) не менше 10% за рахунок лише економії енергії. Ефект оцінюється за зниженням споживання природного газу, вугілля, електроенергії та/або нафтопродуктів. У випадку переходу на інше паливо розраховується чистий обсяг зменшення споживання відповідних енергоносіїв.

Щодо субкредитів:

- Субкредити надаються на фінансування машин та обладнання, товарів, будівельних робіт і консультаційних послуг у цілях здійснення інвестицій.
- Використання коштів субкредиту для фінансування обігових коштів обмежується максимально 10% від суми кредиту та використанням на виробничі ресурси, необхідні для розширення існуючих виробничих потужностей або створення нових видів виробничих потужностей.
- Умови субкредитів визначаються так, аби строк погашення субкредиту відповідав строковій реалізації проекту, а тривалість пільгового періоду відповідала тривалості будівельних робіт за проектом.
- Субкредити оцінюватимуться за звичайними нормативами та умовами оцінки проектів і кредитів Укрексімбанку та БУ, зазначеними в Кредитній угоді між МБРР та Укрексімбанком, і в

Операційному регламенті. Крім того, Укрексімбанк забезпечить відповідність Субкредитів, наданих БУ, критеріям прийнятності субпроектів.

- Цінові параметри за субкредитів ами та строк їхнього погашення будуть визначатися « Укрексімбанком» та БУ залежно від потреб конкретного субпозичальника та субпроекту, при тому, що процентна ставка має, як мінімум, дорівнювати вартості кредитних коштів Світового банку для « Укрексімбанку» / БУ з урахуванням відповідних адміністративних витрат Укрексімбанку / БУ та відповідної маржі кредитного ризику;
- Сума субкредитів, наданих будь-якому окремому субпозичальникові (Підприємству-бенефіціару) або групі пов'язаних між собою субпозичальників Укрексімбанком та БУ не повинна перевищувати суми, еквівалентної [30 млн доларів США];
- У випадку субкредитів на суму, більшу від еквіваленту 10 млн доларів США, та для перших двох субкредитів Укрексімбанку та кожного з БУ, незалежно від їхньої суми, Світовий банк обов'язково проводить попередній розгляд.
- Усі субкредити, що не підлягають попередньому розглядові, мають проходити підсумкову оцінку з боку « Укрексімбанку» (у випадку субкредитів, наданих БУ) або Світового банку (у випадку субкредитів, наданих « Укрексімбанком» та БУ) на предмет дотримання умов субсидіарних кредитних угод про перекредитування та субкредитних угод;
- За рахунок коштів ПЕЕ не можуть фінансуватися витрати БУ або Підприємства-бенефіціара на Субпроект, якщо такі витрати були здійснені раніше, ніж за сто вісімдесят (180) днів до дати отримання « Укрексімбанком» пакету заявки на субкредит, але витрати, понесені протягом 1 року до дати надання Позики в розмірі до 20% суми Позики МБРР вважаються прийнятними для фінансування;
- Субкредити надаються на умовах, узгоджених за якими Укрексімбанк / БУ одержують від з Підприємстваом-бенефіціараом з використанням належних законних правових засобів (за Субкредитною угодою), права, необхідні для захисту його своїх інтересів, та інтересів « Укрексімбанку», Міністерства фінансів України та МБРР.

Додаток 7: Порядок фінансового менеджменту та виплати

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

Ситуація в країні

1. У 2007 році Банк провів в Україні оцінку Підзвітності у сфері державних витрат та фінансів (PEFA), яка передбачала порівняння системи державних фінансів країни з прийнятими на міжнародному рівні показниками. За результатами оцінки PEFA у 2007 році (Звіт №39015-UA) було зроблено висновок про те, що Україна має у своєму розпорядженні основні системи макрофінансового управління, деякі елементи бази, що забезпечує стратегічний розподіл ресурсів, та окремі інструменти підвищення операційної ефективності. Україна отримала досить високі бали за міжнародними показниками довіри до бюджету, комплексності та прозорості, але бали в таких сферах, як державні закупівлі, внутрішній аудит, контроль над оплатою праці та управління державними підприємствами (ДП), виявилися низькими.

2. У Звіті 2009 року про дДотримання стандартів і кодексів (ROSC) було відзначено поступ, досягнутий у сферах бухгалтерського обліку та аудиту. Зазнала суттєвого оновлення законодавча база бухгалтерської та аудиторської діяльності в Україні; було внесено зміни у відповідні законодавчі акти, а їхня реалізація була підтримана певними, хоч і обмеженими заходами зі зміцнення інституцій та розбудови потенціалу. Водночас, закони та інститути, які регулюють фінансову звітність, ще мають попрацюватимуть і надалі розвиватися. Потребує подальшого вирішення питання розбіжностей між національними стандартами бухгалтерського обліку та МСФЗ, а потенціал країни в тому, що стосується впровадження фінансової звітності за МСФЗ та проведення аудиту за МСА, потребує подальшого зміцнення.

Порядок виконання

3. Укрексімбанк здійснюватиме фінансування прийнятних субпроектів та перекредитовуватиме надаватиме субсидіарні кредити фінансовим посередникам, що беруть участь у проекті, для здійснення субпроектів із забезпечення енергоефективності. Субпозичальники затверджуватимуться на основі наперед визначених критеріїв, окреслених в Операційному регламенті Проекту, включаючи фінансові критерії, дотримання обмежень та вимог щодо моніторингу. Первісна фінансова оцінка субпозичальників проводитиметься Укрексімбанком до остаточного затвердження.

4. Укрексімбанк утворив спеціалізовану Групу управління проектом (ГУП), яка відповідатиме за оцінку, моніторинг і звітність щодо всієї діяльності, пов'язаної з виконанням проекту. Ця ГУП зараз відповідає за освоєння позики за проектом EDPPE-2 й візьме на себе загальні обов'язки з реалізації Проекту, включаючи всі аспекти фінансового менеджменту.

5. Функції фінансового менеджменту здійснюватимуться з використанням інституційних систем (тобто із застосуванням наявних структур і механізмів) Укрексімбанку. Укрексімбанк вестиме облік і звітність за позикою з застосуванням своєї чинної системи обліку та на основі існуючої бази та наявних процедур внутрішнього контролю. Уже розроблено Операційний регламент Проекту, де докладно описані всі необхідні процедури фінансового менеджменту для субпозичальників за Проектом. Кошти позики виплачуватимуться або у вигляді прямих платежів, або перераховуватимуться через Спеціальний рахунок. Укрексімбанк щоквартально складатиме та

подаватиме внутрішні фінансові звіти за проектом. Фінансові аудиторські перевірки проекту та партнера установи (Укресімбанку) проводитимуться щороку незалежними зовнішніми аудиторами.

Аналіз ризиків

Аналіз ризиків для фінансового менеджменту:

	Ризик ФМ	Заходи з пом'якшення ризику	Залишок вий ризик
ВНУТРІШНІ РИЗИКИ			
На рівні суб'єктів установи. <i>Надмірне навантаження на Укресімбанк під час роботи з різними донорами</i>	М	Укресімбанк має досвід успішної реалізації проектів у сфері забезпечення енергоефективності; Належний нагляд над «Укресімбанком»	М
На рівні проекту. Надання « Укресімбанком» коштів нежиттєздатним промисловим або комунальним підприємствам	S	Для забезпечення участі в проекті кредитоспроможних промислових і комунальних підприємств застосовуватимуться критерії прийнятності та кредитоспроможності Позичальників; Прийнятність та дотримання встановлених обмежень і вимог щодо моніторингу буде регулярно перевірятися.	М
Загальний ризик	S		М
РИЗИКИ КОНТРОЛЮ			
Система обліку – облікова документація проекту може виявитися недостовірною	М	Автоматизована система бухгалтерського обліку забезпечує можливість ведення обліку за проектом на окремій групі рахунків; ризик помилок буде зведений до мінімуму завдяки потужному внутрішньому контролю, який передбачає розмежування обов'язків.	М
Внутрішній контроль – недотримання критеріїв прийнятності та процедур відбору субпроектів та фінансових посередників- учасників може призвести до надання кредитів неприйнятним позичальникам і до потенційних затримок у погашенні кредитів.	S	Моніторинг дотримання процедур відбору субпроектів і фінансових посередників-учасників, а також перевірка інших засобів внутрішнього контролю під час періодичних візитів представників Банку; Позики, за якими мають місце затримки в погашенні основної суми або комісій, будуть піддані поглибленому моніторингу з боку Банку.	М
Фінансова звітність - для ухвалення управлінських рішень можуть бути використані неправильні звіти	М	Укресімбанк має підтверджений досвід підготовки якісних звітів за МСФЗ; Звіти формуватимуться за даними автоматизованої системи бухгалтерського обліку.	М
Аудит – аудитори можуть не виявити всіх порушень положень внутрішнього контролю або хибних відомостей у фінансовій звітності.	М	Для проведення аудиту проекту та його суб'єктів залучатимуться аудитори з високою репутацією. Аудитори у своїх листах для керівництва вказуватимуть на всі чинники неефективності або нерезультативності бази та процедур внутрішнього контролю, а також	М

	<i>Ризик ФМ</i>	<i>Заходи з пом'якшення ризику</i>	<i>Залишко вий ризик</i>
		недотримання критеріїв прийнятності та відбору субпроектів.	
Організація виплат – <i>неефективне управління виплатами</i>	М	Спеціальний рахунок та транзитні рахунки будуть відкриті в Укресімбанку, причому всі платежі з цих рахунків проходитимуть багаторазову перевірку та авторизацію.	М
<i>ЗАГАЛЬНИЙ РИЗИК КОНТРОЛЮ</i>	М		М
<i>ЗАГАЛЬНИЙ РИЗИК ФМ</i>	М		М

Докладні відомості про порядок фінансового менеджменту

Персонал

6. В Укресімбанку вже утворено ГУП, до складу якої ввійшли працівники, котрі опікуються реалізацією Проекту повністю або частково. Завдання ГУП полягає у виконанні проекту, включаючи координацію та моніторинг надання субкредитів і/ субсидіарних кредитів, підготовку облікової та звітної документації, включаючи заявки на зняття коштів та проміжні фінансові звіти (ПФЗ_). Призначені працівники мають високу кваліфікацію та досвід роботи за попередніми проектами Світового банку та ЄБРР, включаючи проекти ПРЕ-1 та ПРЕ-2.

Система бухгалтерського обліку

7. Системи бухгалтерського обліку та звітності « Укресімбанку» покликані забезпечити належні облік та звітність, і формування звітів, передбачених законодавчими та нормативними актами України, а також Міжнародними стандартами фінансової звітності. Укресімбанк затвердив положення про політику та практику бухгалтерського обліку, які визначають порядок здійснення обліку та звітності. Дотримання цих положень перевіряється службою управління внутрішнього аудиту під час регулярних внутрішніх перевірок.

Інформаційна система

8. Облік усіх операцій за проектом здійснюватиметься з використанням існуючої системи обліку « Укресімбанку», яку було модифіковано для забезпечення можливості повної автоматизації обліку та звітності під час реалізації проекту ПРЕ-2. У цій системі поєднані типові та індивідуальні спеціально розроблені бухгалтерські та звітні системи, причому її структура відповідає потребам « Укресімбанку» в обліку та звітності, включаючи управлінський облік та облік потоків коштів за проектом. Облікові записи проекту проводитимуться за окремою групою рахунків із достатнім рівнем деталізації, причому ця група відокремлена від іншої діяльності та інших проектів « Укресімбанку».

Внутрішній аудит

9. Укресімбанк має служби управління внутрішнього аудиту та внутрішнього контролю, що працюють у його центральному апараті офісі та дванадцяти регіональних управліннях. Аудиторські перевірки проводяться цим управлінням за річним планом перевірок, який затверджується до початку року. Служба Управління внутрішнього аудиту подає звіт Голові Правління після кожної перевірки, звіт Правлінню — щороку, а звіт Наглядовій Раді — щоквартально. Операції за проектом проходитимуть внутрішній аудит у рамках регулярного аудиту кредитного портфелю Укресімбанку.

Фінансова звітність

10. Укрексімбанк складатиме квартальну звітність за всіма компонентами проекту та надсилатиме її в Банк протягом 45 днів після завершення кожного календарного кварталу, починаючи з того кварталу, в якому будуть здійснені перші виплати за проектом. Формат звітів схожий на формат звітів за проектом ПРЕ-2, та включає в себе форми звітності щодо (1) джерел і напрямків використання коштів; (2) напрямків використання коштів у розрізі компонентів; (3) виписок зі спеціального та транзитного рахунків; (4) докладних відомостей про субкредити та субпозичальників.

Аудит

11. Під час реалізації проекту ПРЕ-2 проводилися річні аудити та піврічні перевірки фінансової звітності «Укрексімбанку» відповідно до Міжнародних стандартів фінансової звітності. Нинішні аудитори надали позитивні аудиторські звіти щодо фінансової звітності «Укрексімбанку» за 2008 та 2009 роки.

12. Крім аудиту та перевірки фінансової звітності Укрексімбанку аудитори проводитимуть також аудит фінансової звітності за Проектом відповідно до технічного завдання, яке буде узгоджене з Банком. Звіти про обидві аудиторські перевірки подаватимуться впродовж шести місяців після завершення кожного фінансового року. В окремих листах для керівництва аудитори повідомлятимуть про будь-які вади систем внутрішнього контролю та управління ризиком «Укрексімбанку», включаючи засоби контролю над реалізацією Проекту.

Організація виплат

Розподіл коштів позики

Категорія	Сума Позики (в доларах США)	Процентна Частка витрат, що підлягають фінансуванню
Енергоефективні Субпроекти	199,500,000	100%
Комісія за надання позики	500,000	100%
Загальна сума	200,000,000	100%

13. Проект фінансуватиметься за рахунок коштів Позики МБРР і не передбачає участі Укрексімбанку у фінансуванні власними коштами. Кошти Банку виплачуватимуться з використанням традиційних процедур стосовно закупівель, в тому числі авансів на спеціальний рахунок, відкритий в Укрексімбанку, та процедури відшкодування. Витратні відомості (ВВ) використовуватимуться для суб-кредитів в сумі рівній або нижчій 10 млн. доларів США. Підтверджуюча документація за ВВ зберігатиметься Позичальником протягом, як мінімум, одного року після отримання Світовим банком звіту аудитора за рік, у якому було здійснено останню виплату.

14. Спеціальний рахунок буде відкритий в Укрексімбанку. Максимальна сума, виділена на Спеціальний рахунок за Позикою, не перевищуватиме 20 млн. доларів США. Звітність щодо прийнятних витрат, оплачених зі Спеціальних рахунків, має подаватися щомісяця та супроводжуватися необхідною документацією, зазначеною в Листі про здійснення виплати, разом із банківською випискою зі Спеціального рахунку та довідкою про звіряння залишку на Спеціальному рахунку.

Підтримка виконання

15. Візити для моніторингу фінансового менеджменту здійснюватимуться, як мінімум, один раз на рік. Під час виконання проекту Банк здійснюватиме моніторинг фінансового менеджменту проекту в такий спосіб: (1) шляхом контролю проміжної фінансової звітності, що не пройшла аудит, та річної фінансової звітності, що пройшла аудит; (2) шляхом розгляду заходів з фінансового управління та виплати коштів, і вивчення середовища контролю на предмет їхньої подальшої відповідності вимогам Банку до фінансового менеджменту.

Додаток 8: Організація закупівель

УКРАЇНА: ПРОЕКТ З ЕНЕРГОЕФЕКТИВНОСТІ

А. Загальні положення

1. Закупівлі за проектом, що пропонується, здійснюватимуться згідно з документами Світового банку Guidelines: Procurement under IBRD Loans and IDA Credits («Настанови: Закупівлі за позиками МБРР та кредитами АМР», оприлюдненим у травні 2004 року й переглянутим у жовтні 2006 року та травні 2010 року («Настанови щодо закупівель»); та Guidelines: Selection and Employment of Consultants by World Bank Borrowers («Настанови: Вибір та наймання консультантів позичальниками Світового банку»), оприлюдненим у травні 2004 року й переглянутим у жовтні 2006 року та травні 2010 року («Настанови щодо консультантів»), а також відповідно до положень Кредитної угоди. Різні процедури здійснення закупівель за різними категоріями витрат описано в загальних рисах нижче.

В. Оцінка здатності виконавця установи здійснити закупівлі

2. Виконавцем проекту є Укрексімбанк, який забезпечуватиме проведення процедур закупівель згідно з керівними принципами здійснення закупівель Банку. Укрексімбанк має попередній досвід у якості установи з є досвідченим виконавцем завдяки досвіду реалізації Проекту розвитку експорту 1 (ПРЕ-1) та Проекту розвитку експорту 2 (ПРЕ-2). Укрексімбанк продемонстрував високий рівень знань та вміння застосовувати процедури закупівель Банку під час роботи за обома проектами. За проектом ПРЕ-2 Укрексімбанк співпрацював з фінансовими посередниками, а закупівлі здійснювалися бенефіціарами відповідно до комерційної практики, прийнятної для Банку. Комерційна практика в приватному секторі включає в себе застосування конкурентних підходів до процедури торгів, які передбачають оцінку ціни та якості.

3. Укрексімбанк **не має досвіду кредитування** комунального сектору, тому йому доведеться співпрацювати з субпозичальниками над формуванням необхідних навичок. Робоча група обговорить з Укрексімбанком необхідні заходи, спрямовані на пом'якшення ризику закупівель, який може виникнути в результаті перекредитування комунальних підприємств. Крім того, Укрексімбанк продовжить брати участь у навчальних заходах у сфері закупівель на зразок семінару, проведеного Банком у листопаді 2010 року.

4. Робоча група тісно взаємодіятиме з Укрексімбанком під час виконання проекту, й вестиме моніторинг кадрового забезпечення, якості документів, процедур контролю, та архівуватиме документацію щодо закупівель. Навчання з закупівель буде організоване для відповідних працівників Укрексімбанку на прохання банку за наявності потреби.

С. Оцінка ризику закупівель

5. Хоча ризик здійснення закупівель субпозичальниками приватного сектору є низьким, суттєвий ризик може виникати під час надання кредитних коштів на кредитування комунального сектору. Закупівлі проводитимуться комунальними

субпозичальниками з урахуванням установлених Банком порогів застосування процедур закупівель і механізмів контролю.

6. Загальний ризик закупівель оцінюється як **помірний**. Ризики, пов'язані з закупівлями, та заходи з їхнього пом'якшення окреслені в поданій нижче таблиці:

Таблиця 1: Зведена оцінка ризику

<i>Опис ризику</i>	<i>Рейтинг^a ризика</i>	<i>Заходи з пом'якшення ризику</i>	<i>Рейтинг^a залишкового ризика</i>
Розбіжності в практиці комерційної діяльності різних субпозичальників	Значний	Чітке визначення комерційної практики в Операційному регламенті Проекту; розбудова потенціалу в Укрексімбанку в тому, що стосується моніторингу субпозичальників; адекватний нагляд	Помірний
Обмежена здатність Укрексімбанку вести моніторинг потенційно значної кількості одночасних процедур здійснення закупівель	Значний	Розбудова потенціалу в Укрексімбанку шляхом попереднього розгляду та ретельного моніторингу всіх процедур відкритих торгів та міжнародних комерційних торгів за Проектом.	Помірний
Брак Відсутність досвіду кредитування комунального сектору в «Укрексімбанку»	Значний	Розбудова потенціалу Укрексімбанку, що передбачає застосування процедур закупівель Світового банку в комунальному секторі	Помірний
Обмежена здатність комунального сектору здійснювати закупівлі	Високий	Розбудова потенціалу органів місцевого самоврядування, що беруть участь у проекті, включаючи надання технічної допомоги за програмою АМР США.	Значний
Середнє значення	Значний		Помірний

Н: високий; S: значний; М: помірний та L: низький.

D. Здійснення та організація закупівель

7. Виконавцем проекту є Укрексімбанк, який забезпечить прийнятність комерційної практики субпозичальників для Банку. Субпозичальники відповідатимуть за забезпечення застосування правил здійснення закупівель за субкредитами відповідно до узгоджених процедур, порогових значень, завдань та обов'язків, передбачених операційним регламентом.

8. З огляду на доступність технічної допомоги (з боку АМР США) у формі грантів на забезпечення енергоефективності комунального сектору, реалізація компоненту технічної допомоги цього проекту тісно координуватиметься з діяльністю інших донорів та цілями

їхніх проектів. У випадку спільного фінансування застосовуватимуться настанови Банку щодо закупівель.

Зазначені нижче процедури закупівель застосовуватимуться субпозичальниками в приватному секторі:

9. Закупівля робіт: Договори про виконання робіт за проектом укладатимуться згідно зі згаданими вище Настановами щодо закупівель. Усі договори на суму **від 10 млн доларів США і вище** укладатимуться за результатами відкритих конкурентних торгів, прийнятних для Банку. Зазначені процедури мають передбачати, зокрема, публікацію оголошень у міжнародних засобах масової інформації, встановлення чітких та недискримінаційних критеріїв оцінки пропозицій, достатню кількість часу на підготовку пропозицій, публічну процедуру відкриття пропозицій, справедливу та прозору оцінку пропозицій, а також чіткий та ефективний механізм оскарження. Договори, укладені субпозичальниками зі своїми дочірніми або афілійованими компаніями, не можуть фінансуватися за рахунок Позики

10. Закупівля товарів та технічних послуг: Договори про закупівлю товарів та надання технічних послуг за цим проектом укладатимуться згідно зі згаданими вище Настановами щодо закупівель. Усі договори на суму **від 10 млн доларів США і вище** укладатимуться за результатами відкритих конкурентних торгів, прийнятних для Банку. Зазначені процедури мають передбачати, зокрема, публікацію оголошень у міжнародних засобах масової інформації, встановлення чітких та недискримінаційних критеріїв оцінки пропозицій, достатню кількість часу на підготовку пропозицій, публічну процедуру відкриття пропозицій, справедливу та прозору оцінку пропозицій, а також чіткий та ефективний механізм оскарження. Договори, укладені субпозичальниками зі своїми дочірніми або афілійованими компаніями, не можуть фінансуватися за рахунок Позики.

Комерційна практика: У випадку будівельних робіт, оціночна вартість яких становить менше 10 млн доларів США, та товарів і технічних послуг, оціночна вартість яких становить менше 10 млн доларів США на договір, буде застосовуватися усталена в приватному секторі комерційна практика згідно з положеннями Пункту 3.12 Настанов щодо закупівель. Будь-які договори, укладені субпозичальниками зі своїми дочірніми або афілійованими компаніями, або договори, що призводять до конфлікту інтересів, не можуть фінансуватися за рахунок Позики.

	Будівельні роботи	Товари та технічні послуги	Попередній розгляд
Міжнародні конкурсні торги	>\$ 10 млн	>\$ 10 млн	Усі договори
Комерційна практика	<\$ 10 млн	<\$ 10 млн	-

11. Зазначені нижче процедури закупівель застосовуватимуться субпозичальниками в комунальному секторі:

	Будівельні роботи	Товари та технічні послуги	Попередній розгляд
МКТ	>\$ 5 млн	>\$ 0,5 млн	Усі договори
НКТ	<\$ 5 млн >\$ 0,1 млн	<\$ 0,5 млн >\$ 0,1 млн	Перший договір за кожним субкредитом
Закупівля на відкритому ринку	<\$ 0,1 млн	<\$ 0,1 млн	Перший договір за першими трьома субкредитами

12. Порядок проведення національних конкурсних торгів

Право на участь - право на участь у торгах повинні мати не лише вітчизняні фірми. Іноземні фірми не повинні виключатися з процесу національних конкурентних торгів, незважаючи на вартість договору.

Процедури - «Процедури відкритих торгів» мають бути дотримані в будь-якому разі. Запрошення до участі в торгах має бути оприлюднене як мінімум в 1 (одній) загальнонаціональній щоденній газеті з великим тиражем і передбачати не менше 30 (тридцяти) діб на підготовку та подання пропозицій. Забороняється запрошувати до участі в торгах на основі процентної премії чи дисконту до кошторисної вартості.

Попередня кваліфікація - У випадку застосування попередньої кваліфікації вона проводиться за системою «пройшов»/«не пройшов». У документах з попередньої кваліфікації мають бути чітко зазначені мінімальні вимоги до досвіду, технічні та фінансові вимоги.

Участь державних підприємств — Державні підприємства з країни Позичальника мають право брати участь у торгах лише в тому разі, якщо вони можуть довести, що вони є юридично та фінансово самостійними, працюють на засадах господарського права, і не є підпорядкованим агентством Уряду. До державних підприємств висуваються такі самі вимоги щодо забезпечення пропозицій та виконання договорів, що й для решти учасників торгів.

Документація торгів - Замовники використовують для закупівлі товарів, робіт або технічних послуг (крім послуг консультантів), що є прийнятними для Банку, відповідні зразки документації торгів Банку. Документація торгів має бути надана всім компаніям, які сплатили належну плату.

Відкриття пропозицій та Оцінка пропозицій — Відкриття пропозицій здійснюється публічно, одразу після настання кінцевого терміну подання пропозицій. Оцінка пропозицій проводиться у суворій відповідності з критеріями грошової кількісної оцінки, заявленими в документації торгів. Під час оцінки пропозицій пільги вітчизняним підприємствам не надаються. Договори укладаються з кваліфікованими учасниками

торгів, які подали пропозицію за найнижчою ціною, що, в основному, задовольняє висунуті вимоги; при цьому переговори до укладення договору не проводяться.

Відхилення пропозицій - Забороняється відхиляти пропозиції лише на тій підставі, що ціна пропозиції перевищує попередній бюджет, виділений для здійснення закупівель. Забороняється відхиляти всі пропозиції та запрошувати до подання нових пропозицій без попередньої згоди Банку.

Забезпечення — Забезпечення пропозиції Тендерна гарантія не повинне перевищувати двох відсотків (2%) кошторисної вартості договору. Забезпечення Гарантія виконання не повинне перевищувати 10% (десяти відсотків) ціни договору. Забороняється здійснення авансових платежів виконавцям, які не надали прийнятної гарантії забезпечення авансового платежу. Форми всіх зазначених гарантій забезпечень мають бути включені до складу документації торгів і повинні бути прийнятними для Банку.

13. Під час вибору консультантів застосовуються зазначені нижче процедури закупівель:

- i. Процедури **відбору за якістю та вартістю (QCBS)**, описані в Розділі II, пп. 2.1-2.31 Настанов щодо консультантів застосовуватимуться, за потреби, для призначення консультантів за всіма Компонентами Проекту;
- ii. **Відбір за кваліфікацією консультанта (CQ)** застосовуватиметься для укладення договорів із фірмами, вартість послуг яких, за оцінками, становить менше 200 000 доларів США на договір в еквіваленті, і якщо вважається, що невелика команда фахівців принесе більшу користь, ніж одна особа;
- iii. **Відбір окремих консультантів (IC)** Відбір окремих консультантів проводитиметься згідно з Розділом V Настанов щодо консультантів. Відбір проводитиметься за рівнем придатності їхньої кваліфікації для виконання поставленого завдання шляхом порівняння, як мінімум, трьох біографічних довідок;
- iv. **Закупівля в єдиного учасника (SS).** Цей метод застосовуватиметься з попереднього дозволу Банку згідно з положеннями пп. з 3.9-до 3.13 Настанов щодо консультантів

План здійснення закупівель та Загальне оголошення про закупівлю

14. З огляду на те, що цей проект спирається на попит, оцінити потреби потенційних субпозичальників та їхні закупівлі на стадії оцінки буде не просто. З огляду на це Укрексімбанк розробить попередній тимчасовий План здійснення закупівель (ПЗ), куди включатимуться лише ті процедури закупівель, які можуть бути чітко визначені на стадії оцінки (наприклад, послуги консультантів для запланованих незалежних аудитів закупівель). Очікується, що кожний субпозичальник надасть перелік запланованих за субкредитом закупівель, які будуть узагальнені у складі звіту про закупівлі.

15. Так само неможливо підготувати та оприлюднити докладне Загальне оголошення про закупівлі за проектом, оскільки обсяги договорів та процедури закупівель неможливо спланувати наперед. Для цього буде оприлюднене Загальне оголошення про закупівлі

відповідно до Настанов щодо закупівель, зазначених вище. Якщо будь-який із субпроектів передбачає проведення МКТ, то відповідно до Настанов щодо закупівель буде оприлюднене Спеціальне оголошення про закупівлі.

Періодичність нагляду над проведенням закупівель

16. Банк здійснюватиме контроль над процедурами закупівель, що пропонуватимуться або проводитимуться субпозичальниками та Укрексімбанком, раз на рік; контроль передбачатиме перевірку пакетів договорів, застосованих процедур та графіків проведення процедур закупівель на відповідність комерційній практиці субпозичальників та Настановам Світового банку щодо закупівель та консультантів, запропонованій програмі виконання проекту та графіку здійснення виплат.

17. Попередній розгляд Банк проводитиме попередній розгляд усієї Документації торгів, Звіту про оцінку пропозицій та Рекомендацій щодо укладення договору за всіма договорами, укладеними шляхом відкритих конкурентних торгів та МКТ, а також за першим договором за кожним із субкредитів, наданих комунальному сектору, що були укладені за результатами НКТ, і за першими договорами за трьома першими субкредитами, наданими комунальному сектору, що були укладені за процедурою закупівлі на відкритому ринку. Попередня оцінка всіх запрошень до участі в торгах, Звітів про оцінку, Рекомендацій щодо укладення договору та проектів Договорів за договорами, укладеними відповідно до Настанов щодо консультантів, проводитиметься для перших договорів, укладених за процедурами CQ та IC, а також для всіх договорів, укладених за процедурами QCBS та SS.

18. Підсумковий розгляд Документи щодо проведення закупівель за всіма іншими договорами, укладеними за Проектом, підлягають підсумковому розгляду Світовим банком у порядку, передбаченому пунктом 5 Додатку 1 до Настанов Світового банку щодо закупівель, додатково до розгляду під час здійснення закупівель, проведеного Укрексімбанком. Підсумковий розгляд документів щодо проведення закупівель буде проведений під час наглядових візитів представників Світового банку або на підставі права Банку витребувати будь-який конкретний договір для перевірки в будь-який час. У таких випадках Укрексімбанк надає Банкові необхідну документацію на розгляд. Зважаючи на помірний ризик закупівель, підсумковому розгляду будуть піддані 10% договорів із тих, що підлягають підсумковому розгляду.

19. Боротьба з корупцією:

(а) Ризики, пов'язані з процесом здійснення закупівель за компонентами забезпечення енергоефективності є такими:

- Невідповідність цін договорів ринковим цінам;
- Неналежне використання коштів за цільовим призначенням;
- Необґрунтованість маржі прибутку фірм, які уклали договори на виконання робіт чи постачання товарів із підприємствами-бенефіціарами;
- Низька якість.

(b) Заходи з пом'якшення ризику

- Укрексімбанк організує проведення незалежних аудитів закупівель для забезпечення додаткового моніторингу використання субкредитів;
- До Субкредитних угод з Укрексімбанком будуть включені посилання на документ Банку під назвою Guidelines on Preventing and Combating Fraud and Corruption in Projects Financed by IBRD Loans and IDA Credits and Grants («Настанови щодо запобігання й протидії шахрайству та корупції на проектах, які фінансуються за рахунок позик МБРР та кредитів і грантів АМР») від 15 жовтня 2006 року («Антикорупційні настанови»), а також на Настанови щодо закупівель та консультантів;
- Укрексімбанк перевірятиме договори субпозичальників на предмет наявності чи відсутності виконавців у переліку недопущених або тимчасово відсторонених фірм Банку.

Додаток 9: Економічно-фінансовий аналіз

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

А. Оцінка фінансового посередника: огляд

1. Укрексімбанк був утворений у 1992 році. 100% акцій банку належать Кабінетові Міністрів України. Банк має право виконувати функції агента та адміністратора за кредитними угодами, укладеними Урядом України з іноземними фінансовими установами, додатково до свого основного обов'язку, що полягає у сприянні здійсненню експортно-імпортних операцій. Укрексімбанк — це універсальна фінансова установа; банк забезпечує себе ресурсами через депозити населення, а також через роботу з фінансовими установами та ринками. Він також має змогу проводити всі фінансові операції, включаючи перекази, валютні операції та кредитні операції.

Корпоративне управління

3. Нагляд за діяльністю банку від імені уряду здійснює Наглядова рада. Завдання Ради полягає у визначенні основних напрямків діяльності банку та затвердженні звітів Правління про результати діяльності банку тощо.

Таблиця А9.1: Органи, представлені у Наглядовій раді

Посада	Представлений орган	Орган, що призначив
Голова	Перший заступник Міністра фінансів України	Кабінет Міністрів
Член ради	Керівник секретаріату Прем'єр-міністра України	Кабінет Міністрів
Член ради	Перший заступник міністра Кабінету міністрів України	Кабінет Міністрів
Член ради	Заступник Міністра фінансів України	Кабінет Міністрів
Член ради	Голова Державної служби казначейства України	Кабінет Міністрів
Член ради	Перший заступник Глави Адміністрації Президента України	Президент
Член ради	Радник Президента України	Президент
Член ради	Заступник Глави Адміністрації Президента України	Президент
Член ради	Національний економічний університет	Президент
Член ради	Голова Служби безпеки України	Президент
Член ради	Перший заступник міністра економіки України	Верховна Рада
Член ради	АТ «Ощадбанк»	Верховна Рада
Член ради	Нафтотрейд	Верховна Рада
Член ради	АТ «Об'єднані платіжні системи України»	Верховна Рада
Член ради	Економіст	Верховна Рада

4. До складу Правління входять 10 осіб, які є штатними працівниками Укрексімбанку. Статут банку чітко визначає, що Наглядова рада «не втручається в повсякденну діяльність Банку». Що стосується питань управління ризиком, то Наглядова рада має право ухвалення остаточних рішень та обов'язків щодо визначення та затвердження цільових показників у сфері управління ризиком та капіталом.

Управління ризиком

5. Банк має підрозділи, що відповідають за управління ризиками та контроль ризиків. За управління ризиком у банку відповідають Правління, Комітет з управління активами та пасивами (КУАП), Кредитний комітет, Комітет з роздрібного бізнесу, кредитні комісії філій, Казначейство та управління ризик-менеджменту.

6. Для ухвалення всіх рішень про надання кредитів, що (a) перевищують 300 млн гривень (приблизно 37 млн доларів США) та (b) передбачають надання незабезпечених кредитів та проведення інших операцій із підвищеним рівнем ризику потрібна згода Правління. Право ухвалення решти рішень про надання корпоративних кредитів делеговане Кредитному комітетові. Рішення про надання кредитів фізичним особам ухвалюються Комітетом з роздрібного бізнесу, а рішення про надання кредитів малим і середнім підприємствам — кредитними комісіями філій, для яких установлені нижчі ліміти. Банк проводить усталену кредитну політику, котра передбачає забезпечення заставним майном вартістю у 120% суми кредиту за дисконтованою вартістю. Класифікація заставного майна проводиться відповідно до якості наданих активів за шкалою від А (суверенні гарантії України) до С (готова продукція); майно відповідним чином оцінюється.

7. Моніторинг кредитів і застав ведеться регулярно й передбачає відвідання об'єктів залежно від категорій моніторингу, що визначаються залежно від стану кредитних активів. Моніторинг чинних діючих кредитів ведеться в «нормальному» режимі, який передбачає вивчення фінансового стану позичальника, вартості заставного майна та інших питань щодо відповідності нормативним вимогам. У випадку будь-яких затримок у погашенні основної суми чи зборів Банк переводить кредит у режим «поглибленого» моніторингу, який передбачає додаткове вивчення стану позичальника та бізнес-планів. У випадку затримки платежів понад 7 днів, кредит переводиться в режим «проблемного» моніторингу, який передбачає докладну оцінку активів та рахунків позичальника, та вимоги щодо яких будуть висунуті у рамках позовно-претензійної роботи.

8. Інституційна організація та структура управління в Укрексімбанку забезпечує функціонування належної системи корпоративного нагляду та управління ризиком для забезпечення самостійного та комерційно-орієнтованого управління.

Звітність / Кредитні рейтинги

9. Фінансова звітність банку спочатку складається за національними стандартами бухгалтерського обліку, а потім приводиться у відповідність до МСБО та проходить аудит у незалежного аудитора («Ернст енд Янг») за МСФЗ. Укрексімбанк має рейтинги, надані агентствами Moody's Investor Services та Fitch Ratings. Агентство Fitch Ratings переглянуло підвищило свій довгостроковий рейтинг операцій Банку в іноземній валюті (6 липня 2010 року), а агентство Moody's змінило свій прогноз рейтингу операцій банку в іноземній валюті з «Негативного» на «Позитивний» (12 жовтня 2010 року), визнавши відновлення зростання економіки України та Укрексімбанку.

Таблиця А9.2: Кредитні рейтинги Укрексімбанку

Moody's Investors Service		
Довгостроковий глобальний рейтинг депозитів в іноземній валюті	B3	Стабільний
Довгостроковий глобальний рейтинг депозитів у національній валюті	Ba3	Негативний
Короткостроковий рейтинг депозитів в іноземній валюті	NP	Стабільний
Короткостроковий рейтинг депозитів у національній валюті	NP	Стабільний
Рейтинг фінансового потенціалу банку	D-	Негативний
Рейтинг незабезпеченої заборгованості першої черги в іноземній валюті	B1	Стабільний

Fitch Ratings		
Довгостроковий рейтинг імовірності дефолту емітента за операціями в іноземній валюті	B	Стабільний
Короткостроковий рейтинг імовірності дефолту емітента за операціями в іноземній валюті	B	
Індивідуальний рейтинг	D	
Рейтинг підтримки	4	
Національний довгостроковий рейтинг	AA- (ukr)	Стабільний
Рейтинг незабезпеченої заборгованості першої черги в іноземній валюті	B	

Ресурсний потенціал

10. Укрексімбанк регулярно залучає ресурси за рахунок емісії облігацій та отримання синdikованих позик на додачу до вкладів. Крім того, він є контрагентом багатьох міжнародних фінансових установ, що працюють в Україні (включаючи МБРР, ЄБРР та КфВ). Банк є адміністратором Проекту розвитку експорту (ЕДРІРЕ) як головна установа проекту Світового банку, яка перераховує кошти прийнятним фінансовим установам для забезпечення кредитування експортних операцій. Банк уже здійснює реалізацію програми забезпечення енергоефективності / використання відновлюваних джерел енергії для МСП, яка фінансується коштом ЄБРР та КфВ. Працюючи за цими проектами, Банк дотримувався встановлених обмежень.

11. Крім того, Укрексімбанк регулярно залучає ресурси для своєї діяльності на ринку синдикованих позик. (докладніші відомості про операції наведені нижче в Таблиці А9.3). Банк має репутацію солідного позичальника на європейському фінансовому ринку, що підтверджується збереженням кредитних рейтингів попри загальний спад на глобальних фінансових ринках, хоча рейтинг було знижено через зниження рейтингу країни. Незважаючи на те, що агентство Moody's знизило рейтинг у 2009 році, Укрексімбанк успішно залучив ресурси на міжнародному ринку у формі двокомпонентного кредиту А/В від ЄБРР у розмірі 134,5 млн доларів США ще під час глобальної фінансової кризи. У вересні 2009 року банк завершив повне та вчасне погашення «єСвробондів», випущених у 2005 році на суму в 250 млн доларів США, що також зробило внесок у підтримання його репутації солідного позичальника.

Таблиця А9.3: Операції з забезпечення Укрексімбанку ресурсами на ринку капіталу

Дата	Ринок/Інструмент	Сума	Строк погашення
Вер-04	Євробонди	150 млн дол. США	5 років
Лют-05	Євробонди	100 млн дол. США	4 роки
Лют-05	Субординована позика Нота Облігації участі в кредиті	40 млн дол. США	5 років
Вер-05	Синдигована позика	250 млн дол. США	7 років
Лют-06	Облігації Нота участі в кредиті	95 млн дол. США	10 років
Вер-06	Клубний кредит	500 млн дол. США	5 років
Гру-07	Синдигований кредит (рефінансування)	90 млн дол. США	1 рік
Бер-08	Синдигований кредит (ЄБРР, А/В	345 млн дол. США	1 рік
Вер-09	двокомпонентний)	134 млн дол. США	2 роки / 1 рік
Кві-10	Євробонди	500 млн дол. США	5 років

Прибутковість

12. Фінансові дані за 2008-2009 роки вказують на погіршення якості активів. Хоча банкові вдалося зберегти маржу, прибутковість основного капіталу та активів значно знизилася внаслідок зростання витрат за простроченою заборгованістю та великим обсягом капіталу, вкладеним урядом. (див. Таблицю А9.4). Хоча якість активів та маржа можуть поліпшитися разом із відновленням економіки, високий рівень резервування (див. розділ, присвячений якості портфелю), обумовлений консервативною політикою управління кредитним портфелем Укрексімбанку, скоріше за все, утримає прибутковість банку на нижчому рівні в порівнянні з аналогічними установами приватного сектору. У 2010 році значна капіталізація принесла Укрексімбанкові нову ліквідність, якою банк скористався для торгівлі валютою, цінними паперами та іншими фінансовими інструментами. Це дало банкові змогу значно підвищити свій чистий прибуток та запаси готівки. Водночас, банк зіткнувся з проблемою пошуку надійних клієнтів та інвестицій, оскільки, як здається, ситуація навколо якості портфелю є несприятливою неоднозначною; сальдо кредитів банку за зазначений період зменшилося. Хоча фінансових даних за червень 2010 року досі немає, необхідно вести уважний моніторинг портфелю банку.

Таблиця А9.4: Показники прибутковості Укрексімбанку

(%)	2009	2008	2007	2006
Укрексімбанк				
Чиста процентна маржа	7,07	4,51	4,79	5,42
Прибутковість власного капіталу	0,33%	3,80%	26,16%	24,96%
Прибутковість активів	0,05%	0,32%	2,35%	2,34%
Банківський сектор				
Чиста процентна маржа	-	5,3	5,0	5,3
Прибутковість власного капіталу	-	7,29%	10,52%	11,38%
Прибутковість активів	-	0,88%	1,22%	1,34%

Джерело: Національний банк України, Укрексімбанк

Достатність капіталу

13. Реагуючи на глобальну фінансову кризу, Уряд України здійснив вливання капіталу в Укрексімбанк. У 2008 році Уряд надав банкові з бюджету 4,7 млрд гривень капіталу. Крім того, банкові було дозволено капіталізувати свій прибуток за 2008 рік у розмірі 590 млн гривень. У 2009 році статутний акціонерний капітал було збільшено на 3,8 млрд гривень та приблизно 1 млрд гривень до рівня в 9,3 млрд гривень, що забезпечило з можливістю вливання капіталу на у майбутнємайдбутньому. Уряд продовжив здійснення політики суттєвого збільшення капіталізації Укрексімбанку в 2010 році (див. Таблицю А9.5). Акціонерний капітал станом на червень 2010 року зріс до 17 млрд гривень у порівнянні з 10,7 млрд гривень станом на кінець 2009 року.

Таблиця А9.5: Капіталізація Укрексімбанку з 2008 року

Дата	Сума
26.11.2008	1,0 млрд грн.
17.12.2008	3,7 млрд грн.
15.04.2009	0,6 млрд грн.
06.05.2009	1,0 млрд грн.
17.07.2009	1,0 млрд грн.
20.01.2010	1,8 млрд грн.
17.02.2010	4,6 млрд грн.

14. Завдяки вливанню капіталу й незважаючи на зростання обсягів резервування та витрат на списання, яке тривало до 2010 року, Укрексімбанк станом на червень 2010 року був добре капіталізованим, маючи показник достатності капіталу в 46,83%. Хоча за якістю портфелю активів банку необхідно буде уважно простежити після отримання даних за червень 2010 року, таке значення достатності капіталу забезпечує достатній запас коштів для покриття будь-яких можливих збитків.

Таблиця А9.6: Показник достатності капіталу

(%)	Червень 2010 р.	2009	2008	2007	2006
Укресімбанк					
Показник достатності капіталу	46,83%	33,71%	10,77%	11,42%	11,50%
Показник капіталу 1-го рівня — БМР	28,49%	18,34%	7,89%	8,51%	8,63%
Показник капіталу — БМР	35,12%	25,45%	10,98%	13,01%	15,94%

Джерело: Національний банк України, Укресімбанк

Якість портфеля²¹

15. Укресімбанк має 30 філій та 100 операційних відділень. Основним напрямком його діяльності є корпоративні фінанси, причому від корпоративного бізнесу банк отримує 85% процентного доходу, а на корпоративні кредити припадає 74% загального обсягу активів. Більше 50% кредитів надано на строк, довший від 1 року.

Таблиця А9.7: Структура процентних активів

Процентні активи (млн гривень)	Грудень 2008 року	Червень 2009 року	Вересень 2009 року
Корпоративні кредити	35 993	41 000	43 586
Кредити фізичних осіб	2 048	1 930	1 686
Міжбанківські операції	6 795	8 808	8 641
Цінні папери	1 836	2 973	1 995
Книга кКредитний портфель	39 876	45 903	47 267
Книга кКредитний портфель + Книга кКазначейський портфель	46 671	54 711	55 908

Джерело: Укресімбанк

Таблиця А9.8: Структура кредитів за строками погашення

Строк погашення	Червень 2009 року	Вересень 2009 року
1- 7 днів	410,7	718,6
8 - 30 днів	1 606,7	589,1
31 - 60 днів	1 289,5	2 364,8
61 - 90 днів	1 404,4	996,1
91 - 180 днів	3 854,1	3 766,2
181 день - 1 рік	7 411,9	9 239,5
1-3 роки	10 428,3	10 295,4
Більше 3 років	16 899,4	17 424,3
Усього кредитів та авансів	43 305,2	45 394,3

Джерело: Укресімбанк

16. У 2008 році спостерігалось погіршення якості активів: обсяг прострочених кредитів зріс до 281,3 млн гривень з 26 млн гривень, а реструктуризованих кредитів — із до 4,6 млрд гривень із до 13,2 млрд гривень. Внаслідок цього витрати на формування резервів зросли на 560% за період, тоді як валюта балансу зросла на 67% з 28,6 млрд гривень до 47,6 млрд гривень. Водночас, запас капіталу, сформований у

²¹ Ці відомості будуть оновлені щойно ми нам нададуть дані за 2009 рік та за червень 2010 року.

результаті рекапіталізації, та консервативний підхід до формування резервів дали банкові змогу витримати і реструктуризацію, і списання.

17. У 2009 році якість портфелю знов погіршилася, а обсяг прострочених кредитних активів зріс на 266%. Оскільки політика Укрексімбанк передбачає стопроцентне формування резервів під прострочені активи, відповідним чином зросли витрати на формування резервів. Банк також збільшив резерви за іншими категоріями ризиків, причому сума резервів зросла до 22% від сукупного чистого кредитного ризику в порівнянні з 9% станом на кінець 2008 року. Проведення консервативної політики стало можливим завдяки подальшій капіталізації з боку уряду, яка тривала до лютого 2010 року.

Таблиця А9.9: Класифікація кредитних активів за рівнем ризику (млн гривень)

Кредити ні вкладення в розрізі за категорією ризику	Грудень 2008 року	Березень 2009 року	Червень 2009 року	Вересень 2009 року
Стандартні	25 978,2	12 878,8	15 236,5	13 004,9
Під контролем	17 927,9	29 163,0	28 402,7	31 706,5
Субстандартні	2 085,7	5 060,2	3 390,5	4 563,3
Сумнівні	289,8	769,7	575,4	553,8
Безнадійні	281,3	410,9	1 502,6	1 663,5
Загальний обсяг вкладень	46 562,9	48 282,5	49 107,8	51 776,2
Резерви під втрати за кредитами, % від загального обсягу вкладень	3,29%	4,69%	5,85%	6,78%
Проблемні кредити, % від загального обсягу вкладень	0,91%	0,97%	1,14%	3,90%

Таблиця А9.10: Резерви під кредити (млн гривень)

Кредитні вкладення в розрізі за категорією ризику	Грудень 2008 року	Березень 2009 року	Червень 2009 року	Вересень 2009 року
Стандартні	141,4	54,9	52,2	35,5
Під контролем	570,6	788,4	636,5	697,4
Субстандартні	398,4	561,2	407,9	580,7
Сумнівні	142,5	450,6	275,9	249,3
Безнадійні	281,3	410,5	1 502,6	1 947,6
Сукупна сума резервів під втрати за кредитами	1 534,2	2 265,7	2 875,2	3 510,5

**Таблиця А9.11: % резервів під втрати за кредитами за чистими кредитними
вкладеннями в розрізі категорій ризику**

Кредити за категорією ризику	Грудень 2008 року	Березень 2009 року	Червень 2009 року	Вересень 2009 року
Стандартні	1.7%	1.7%	1.4%	1.4%
Під контролем	8.8%	8.3%	8.2%	7.8%
Субстандартні	32.2%	28.8%	25.5%	29.5%
Сумнівні	57.9%	69.6%	58.9%	60.7%
Безнадійні	100.0%	99.9%	100.0%	100.0%
Сукупний чистий кредитний ризик	9.1%	14.3%	19.1%	22.2%

**ДОДАТОК А9.12: ОГЛЯД ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
УКРЕКСІМБАНКУ (МСФЗ)**

	Червень 2010 року	2009	2008	2007	2006
<i>(млн гривень)</i>					
БАЛАНС					
<i>Загальна вартість активів</i>	65 068	56 163	47 589	28 566	18 449
Загальна вартість зобов'язань	48 218	45 851	43 650	26 076	16 713
Власний капітал	16 851	10 312	3 939	2 490	1 737
<i>УСЬОГО, ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ТА ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ</i>	65 069	56 163	47 589	28 566	18 449
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВИЙ РЕЗУЛЬТАТ					
<i>ПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД</i>	1 481	3 414	1 630	1 052	724
Формування резервів	1 395	2 921	1 294	196	99
Комісійний дохід	163	320	281	303	222
<i>ЧИСТИЙ НЕПРОЦЕНТНИЙ ДОХІД</i>	(221)	(768)	(437)	(405)	(383)
Податки	7	22	58	201	129
ЧИСТИЙ ПРИБУТОК	21	23	122	553	335
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ					
<i>Грошовий потік від операційної діяльності</i>	2 163	388	796	(1 929)	(4 017)
<i>Грошовий потік від фінансової діяльності</i>	2 003	(8 136)	(400)	3 425	5 175
<i>Грошовий потік від інвестиційної діяльності</i>	2 125	5 747	676	(1 069)	(467)
Коригування результату валютних операцій	(276)	544	1 776	89	36
<i>Чиста зміна запасу грошових коштів</i>	6 015	(1 457)	2 849	516	727
<i>Грошові кошти на початок періоду</i>	4 852	6 309	3 460	2 944	2 217
<i>Грошові кошти на кінець періоду</i>	10 867	4 852	6 309	3 460	2 944

Показник достатності капіталу (%)	46,83%	33,71%	10,77%	11,42%	11,50%
Коефіцієнт поточної ліквідності (%)**	Н.Д.	62,07%	82,96%	100%	Н.Д.

** Згідно з нормативними вимогами НБУ - не менше 40%

В. Економічно-фінансовий аналіз

17. Проект має на меті фінансування прийнятних субпроектів із забезпечення енергоефективності в промисловому та комунальному секторах. Оскільки робота ведеться через фінансових посередників, то самі проекти, що фінансуватимуться, не будуть відомі заздалегідь. Представлений нижче фінансово-економічний аналіз стосувався окремих субпроектів, включених до черги потенційних інвестицій, сформованої Позичальником.

18. Було проаналізовано вибірку з двох потенційних субпроектів: (1) проект із забезпечення енергоефективності цементного заводу (з переведенням з «мокрої» технології виробництва на енергетично ефективну «суху» технологію); та (2) модернізація сталепрокатного заводу (із заміною застарілого виробничого обладнання на нове та встановленням нових печей, а також теплоізоляцією будівель). У нинішній черзі проектів немає проектів із забезпечення енергоефективності комунального сектора.

19. Результати економічного аналізу вибраних субпроектів представлено в Таблиці А9.13:

Таблиця А9.13: Економічний аналіз вибраних потенційних субпроектів

Проект	Витрати (млн дол. США)		ЕВНД, %	Економія (річна, середня)	
	необх.	запит. субкредит			
Енергетично ефективні рішення на виробництві цементу	54	37,8	12,25	вугілля природ. газ електроенергія	16 400 тонн 19 280 тис. м ³ 14,68 ГВт.год
Проект енергетично ефективної модернізації сталепрокатного заводу	5	3,5	16,35	природ. газ електроенергія	65,2 тис. м ³ 11,59 ГВт.год

20. Як вбачається з таблиці, реальні значення ЕВНД відібраних потенційних субпроектів перевищують 10%. Нижче подаються докладні описи відібраних субпроектів.

Потенційний Субпроект 1 — Енергоефективні рішення на виробництві цементу: переведення виробництва з «мокрої» технології на «суху» технологію

Опис

21. Під час спаду на ринку виробник цементу розглядає можливість переведення підприємства, яке зараз використовує «мокру» технологію виробництва, що є дуже енергоємною і за сучасними стандартами вважається застарілою, на «суху» технологію з використанням сучасного обладнання. У середньому, як показують дослідження, заміна технології дозволяє знизити енергоспоживання на 50%. Інвестиції забезпечать зміну всього процесу виробництва:

- Башня-дозатор, поперечний аналізатор;
- Млин для сировини, башня-гомогенізатор;
- Нова піч, кальцинатор, попередній кальцинатор та охолоджувач клінкеру.

22. Очікується, що інвестиції забезпечать:

- зменшення споживання енергії більш ніж на 40% (природного газу, вугілля, електроенергії);
- суттєве зменшення викидів парникових газів.

23. Надані розрахунки проведені за даними та припущеннями клієнта з урахуванням досвіду інвестування в переведення виробництва цементу з «мокрої» технології на «суху». Отримані показники значною мірою залежать від обсягів виробництва та продажу продукції клієнтом, і строків здійснення інвестицій.

Економічний аналіз

24. *Економічні витрати* включають у себе повний обсяг капіталовкладень у розмірі 54 млн доларів США. У цілях аналізу розглядалися такі основні складові *економічного ефекту*: (а) зменшення середнього річного споживання енергії, включаючи скорочення споживання вугілля на 16 400 тонн, природного газу — на 19 280 тис. м³, та електроенергії — на 14,7 ГВт.год., а також (б) пов'язаний із цим *екологічний ефект* уникнення викидів парникових газів завдяки зменшенню споживання вугілля, природного газу та електроенергії.

25. Докладний розрахунок ЕВНД для цього субпроекту наведено в таблиці А9.14. З неї видно, що реальна ЕВНД субпроекту становить 12,25%. За оцінками, сукупний обсяг економії енергії за цим субпроектом становить 230 000 тонн вугілля, 270 млрд м³ газу та 206 ГВт.год. електроенергії, а зменшення викидів CO₂ в перерахунку на рік становить 83 662 тонни.

Таблиця А9.14 СВА-аналіз (аналіз доцільності витрат) на впровадження енергетично ефективних рішень на виробництві цементу

Назва компанії	Цементний завод
Назва інвестиційного проєкту	Енергетично ефективні рішення на виробництві цементу
Короткий опис	Переведення виробництва з «мокрого» методу на «сухий» метод

Припущення

Сума інвестицій, екв. дол. США	54 000 000
--------------------------------	------------

у т.ч. сума заявки на субкредит, екв. дол. США	37 800 000
--	------------

Річні операційні витрати

Сума (екв. дол США)

1

3 року

до року

Період реалізації проекту:

3 року

до року
до року

Енергоефективність

№	Енергоносії, що використовуються	Одиниця	Річний обсяг споживання		Економія	Ціна за одиницю	Зростання цін за рік	Первісна сума економії, дол. США	Період	
			До реалізації проекту	Після реалізації проекту					з року	до року
1	Вугілля	кг	41 000 000	24 600 000	16 400 000,0	0,08	3,75%	1 312 000	2	15
2	Природний газ	м³	48 200 000	28 920 000	19 280 000,0	0,30		5 784 000	2	15
3	Електроенергія	кВт.год.	36 700 000	22 020 000	14 680 000,0	0,070	2,00%	1 027 600	2	15
					0,0			0		

Водопостачання

1	Економія води	м ³	0,0	0
---	---------------	----------------	-----	---

Темп зростання виробництва *

Можливість застосування	Значення
так/ні	

* Коефіцієнт зростання виробництва використовується в тому разі, якщо побічним ефектом проекту інвестицій у забезпечення енергоефективності є збільшення обсягів виробництва, а отже й масштабування ефекту енергозбереження.

Вплив на довкілля Зниження викидів парникових газів	Обсяг, тис. т CO ₂ за рік	Оці. ціна	Сума (екв. дол. США)	Придатні / непридатні для торгівлі квотами	
Обсяг до 2012 року			0	так/ні	
Обсяг після 2012 року	83 662	12,5	1 045 780	так	до року 15 щороку

Оцінка іншого екологічного ефекту (річне збільшення (-) чи зменшення (+) витрат), екв. дол. США

1

Оцінка приросту економії — грошова оцінка (екв. дол. США)

Рік	Витрати			Ефект				Економія		Екологічний ефект		Проміжна сума	ЕВНД	ФВНД без CO ₂	ФВНД з CO ₂
	Інвестиційні витрати	Операційні	Проміжна сума	Енергозбереження	Вугілля	Природний газ	Електроенергія	0	води	Місцевий	За CO ₂				
<i>формула</i>	12		3	4	5	6	7	8	9	10	11	11	4, 10	4,8	4,8+10
-1	0,0		0,0	0,		0,	0	0	0			0	0	0	0
0	21 600 000	0,0	21 600 000,0	0	0	0	0	0	0			0	-21,600,000	-21,600,000	-21,600,000
1	32 400 000	0,0	32 400 000,0	0	0	0	0	0	0			0	-32,400,000	-32,400,000	-32,400,000
2	0,0		0,0	1 412 245	5 784 000	1 069 115	0	0	0	0	1 045 780	9 311 140	9 311 140	8 265 360	9 311 140
3	0,0		0,0	1 465 204	5 784 000	1 090 497	0	0	0	0	1 045 780	9 385 482	9 385 482	8 339 702	9 385 482
4	0,0		0,0	1 520 149	5 784 000	1 112 307	0	0	0	0	1 045 780	9 462 237	9 462 237	8 416 457	9 462 237
5	0,0		0,0	1 577 155	5 784 000	1 134 553	0	0	0	0	1 045 780	9 541 489	9 541 489	8 495 708	9 541 489
6	0,0		0,0	1 636 298	5 784 000	1 157 245	0	0	0	0	1 045 780	9 623 323	9 623 323	8 577 543	9 623 323
7	0,0		0,0	1 697 659	5 784 000	1 180 389	0	0	0	0	1 045 780	9 707 829	9 707 829	8 662 049	9 707 829
8	0,0		0,0	1 761 322	5 784 000	1 203 997	0	0	0	0	1 045 780	9 795 099	9 795 099	8 749 319	9 795 099
9	0,0		0,0	1 827 371	5 784 000	1 228 077	0	0	0	0	1 045 780	9 885 229	9 885 229	8 839 448	9 885 229
10	0,0		0,0	1 895 898	5 784 000	1 252 639	0	0	0	0	1 045 780	9 978 317	9 978 317	8 932 536	9 978 317
11	0,0		0,0	1 966 994	5 784 000	1 277 691	0	0	0	0	1 045 780	10 074 465	10 074 465	9 028 685	10 074 465
12	0,0		0,0	2 040 756	5 784 000	1 303 245	0	0	0	0	1 045 780	10 173 782	10 173 782	9 128 001	10 173 782
13	0,0		0,0	2 117 284	5 784 000	1 329 310	0	0	0	0	1 045 780	10 276 375	10 276 375	9 230 595	10 276 375
14	0,0		0,0	2 196 683	5 784 000	1 355 896	0	0	0	0	1 045 780	10 382 359	10 382 359	9 336 579	10 382 359
15	0,0		0,0	2 279 058	5 784 000	1 383 014	0	0	0	0	1 045 780	10 491 853	10 491 853	9 446 073	10 491 853
16	0,0		0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
17	0,0		0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18	0,0		0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
19	0,0		0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20	0,0		0,0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ЧПВ													11 650 515	6 448 678	12 815 567
Внутрішня норма доходності													14,36%	12,25%	14,36%

Коефіцієнт дисконтування 10%

Потенційний Субпроект 2 — Модернізація сталепрокатного заводу

Опис

26. Проект передбачає заміну наявного застарілого обладнання на сучасне, включаючи встановлення нових печей, а також виконання теплоізоляції будівель. Компанія щороку споживає 652 тис. м³ природного газу та 23 ГВт.год. електроенергії. Інвестиційний проект, що пропонується, має на меті (1) зниження споживання енергії; (2) зниження споживання газу; (3) зведення до мінімуму негативного впливу функціонування заводу на довкілля та (4) поліпшення ізоляції будівель. Життєвий цикл проекту, за оцінками, становить 15 років, але цей показник буде розрахований заново залежно від технічних характеристик нового обладнання. На цьому етапі зменшення викидів парникових газів вважається непридатним для участі в торгівлі квотами через відносно невеликі обсяги викидів як для проекту спільної реалізації.

Економічний аналіз

27. Економічні витрати включають у себе повний обсяг капіталовкладень у розмірі 5 млн доларів США. У цілях аналізу розглядався такий економічний ефект: (а) зменшення споживання енергії, включаючи скорочення споживання природного газу на 65,2 тис. м³, та електроенергії на 11,6 ГВт.год. на рік, а також (б) пов'язаний із цим екологічний ефект уникнення викидів парникових газів завдяки зменшенню споживання природного газу та електроенергії.

28. Докладний розрахунок ЕВНД для цього субпроекту наведено в таблиці А9.15. З неї видно, що реальна ЕВНД субпроекту становить 16,35%. За оцінками, сукупний обсяг економії енергії за цим субпроектom становить 913 тис. м³ газу та 162 ГВт.год. електроенергії, а зменшення викидів CO₂ в перерахунку на рік становить 13 715 тонн.

Таблиця А9.15 СВА-аналіз (аналіз доцільності витрат) модернізації сталепрокатного заводу

Назва компанії

Сталепрокатний завод

Назва інвестиційного проєкту

Проєкт модернізації для забезпечення енергоефективності

Короткий опис

Заміну застарілого обладнання на сучасне, включаючи встановлення нових печей, а також виконання теплоізоляції будівель

Припущення

Сума інвестицій, екв. дол. США

5 000 000

1

у т.ч. сума заявки на субкредит, екв. дол. США

3 500 000

Річні операційні витрати

Сума (екв. дол. США)

з року

до року

Період реалізації проєкту:

з року

0

до року

1

Енергоефективність

	Енергоносії, що використовуються	Одиниця	Річний обсяг споживання		Економія	Ціна за одиницю	Зростання цін	Первісна сума економії, дол. США	Період	
			До реалізації проєкту	Після реалізації проєкту					з року	до року
1	Вугілля	тонн			0,0			0		
2	Природний газ	м³	652 000	586 800	65 200,0	0,300		19 560	2	15
3	Електроенергія	кВт.год.	23 180 000	11 590 000	11 590 000,0	0,075	2,0%	869 250	2	15
4	Нафта	м³			0,0			0		

Водопостачання

1	Економія води	м³			0,0			0		
---	---------------	----	--	--	-----	--	--	---	--	--

Темп зростання виробництва *

Можливість застосування	Значення
так/ні	

* Коефіцієнт зростання виробництва використовується в тому разі, якщо побічним ефектом проєкту інвестицій у забезпечення енергоефективності є збільшення обсягів виробництва, а отже й масштабування ефекту енергозбереження.

Вплив на довкілля

Зниження викидів парникових газів	Обсяг, тонн CO ₂ за рік	Оцін. ціна	Сума, екв. дол. США а рік	Придатність чи непридатність для торгівлі квотами
Обсяг до 2012 року			0	ні
Обсяг після 2012 року	13 715	12,5	171 440	ні

Оцінка іншого екологічного ефекту (річне збільшення (-) чи зменшення (+) витрат), екв. дол. США

I

раз на рік

Оцінка приросту економії — грошова оцінка (екв. дол. США)														
Рік	Інвестиційні витрати	Операційні витрати	Проміжна сума	Енергозбереження				Економія води	Екологічний місцевий ефект за CO ₂	Проміжна сума	ЕВНД	ФВНД без CO ₂	ФВНД з CO ₂	
				Вугілля	Природний газ	Електроенергія	Нафта							
формула	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	4.10	4.8	4.8+10
-1		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	0	0	0
0	2 500 000,0		2 500 000,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	-2 500 000	-2 500 000	-2,500,000
1	2 500 000,0	0,0 0,0	2 500 000,0 0,0	0,0 0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		0,0	-2 500 000	-2 500 000	-2,500,000
2					19 560,0	904 367,7	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 095 368,1	1 095 368	923 928	1,095,368
3		0,0	0,0	0,0	19 560,0	922 455,1	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 113 455,4	1 113 455	942 015	1,113,455
4		0,0	0,0	0,0	19 560,0	940 904,2	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 131 904,5	1 131 905	960 464	1,131,905
5		0,0	0,0	0,0	19 560,0	959 722,2	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 150 722,6	1 150 723	979 282	1,150,723
6		0,0	0,0	0,0	19 560,0	978 916,7	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 169 917,1	1 169 917	998 477	1,169,917
7		0,0	0,0	0,0	19 560,0	998 495,0	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 189 495,4	1 189 495	1 018 055	1,189,495
8		0,0	0,0	0,0 0,0	19 560,0	1 018 464,9	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 209 465,3	1 209 465	1 038 025	1,209,465
9		0,0	0,0		19 560,0	1 038 834,2	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 229 834,6	1 229 835	1 058 394	1,229,835
10		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 059 610,9	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 250 611,3	1 250 611	1 079 171	1,250,611
11		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 080 803,1	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 271 803,5	1 271 803	1 100 363	1,271,803
12		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 102 419,2	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 293 419,6	1 293 420	1 121 979	1,293,420
13		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 124 467,6	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 315 467,9	1 315 468	1 144 028	1,315,468
14		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 146 956,9	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 337 957,3	1 337 957	1 166 517	1,337,957
15		0,0	0,0	0,0	19 560,0	1 169 896,1	0,0	0,0	0,0	171 440,4	1 360 896,4	1 360 896	1 189 456	1,360,896
16		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0
17		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0
18		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0
19		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0
20		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0	0	0
ЧПВ												2 654 952	1 876 689	2 920 447
Внутрішня норма дохідності												19,56%	16,35%	19,56%

Додаток 10: Питання політики запобіжних обмежень

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

1. До цього проекту застосовуються положення політики банку щодо Екологічної оцінки. Екологічні проблеми субпозичальників та їхніх субпроектів розглядатимуться в рамках оцінки екологічної прийнятності субкредитів. Укресімбанк відповідатиме за забезпечення проведення попередньої екологічної перевірки субпозичальників та субпроектів, що фінансуються за Проектом, на предмет їхньої відповідності природоохоронним законам та нормативним актам України, а також положенням і процедурам Світового банку, викладеним у документі ОР/ВР 4.01 та інших документах Світового банку, що регулюють запобіжні обмеження. Цю функцію виконуватимуть кредитні працівники та експерти-екологи, які вже були призначені Укресімбанком до складу ГУП у рамках проекту ЕДРПРЕ-2. До початку переговорів щодо позики буде підготовлений Операційний регламент ГУП, у якому будуть викладені, зокрема, вимоги Світового банку до екологічної оцінки.

2. Усі субкредити, що фінансуватимуться за цим Проектом, будуть піддані Укресімбанком екологічній оцінці в порядку, описаному в розділі VI Операційного регламенту Проекту. Укресімбанк застосовуватиме зазначені процедури для оцінки та експертизи субпозичальників і /субпроектів, а також для інформування Підприємств-бенефіціарів про екологічні вимоги до оцінки субкредитів для забезпечення екологічності реалізації субпроектів.

3. Ці процедури передбачають Попередню екологічну оцінку, Оцінку впливу на довкілля, та стадії Перевірки, Затвердження й Реалізації Плану екологічного менеджменту, якщо в цьому є необхідність. Усі субпроекти, які пропонується фінансувати за рахунок коштів Банку через Укресімбанк або БУ, пройдуть попередню оцінку та класифікацію кредитними працівниками БУ та фахівцем-екологом Укресімбанку з віднесенням до однієї з трьох категорій (А, В або С), описаних нижче. Зважаючи на спрямованість проекту та обсяги субпроектів, очікується, що більшість субпроектів належатиме до категорій В або С. Попередня оцінка субпроектів проводитиметься у два етапи. На першому етапі буде проведено звичайну оцінку за участю субпозичальника (із залученням, якщо того вимагає законодавство України, природоохоронних органів України) на предмет визначення потреби у проведенні екологічної експертизи (ОВНС, що передбачає підготовку документації з пом'якшення та моніторингу впливу на довкілля в обсязі, аналогічному Плану екологічного менеджменту Банку, або ПЕМ субпозичальника). На другому етапі попередня оцінка проводитиметься Укресімбанком або БУ для віднесення субпроекту до певної категорії екологічної оцінки Банку (описані вище категорії А, В або С), причому ця категорія має бути підтверджена експертом-екологом Укресімбанку. Після попередньої оцінки проводиться збирання документації, громадські слухання (за потреби), розгляд і затвердження, а потім здійснюється розкриття інформації. Під час попередньої оцінки проектів категорії А та деяких проектів категорії В буде рекомендовано підготувати Оцінку впливу на довкілля (ОВНС) відповідно до екологічної класифікації субпозичальника/субпроекту. Субпозичальники відповідатимуть за виконання всіх екологічних аналізів та підтвердження відповідності запропонованих субпроектів національним природоохоронним нормам, а також за отримання необхідних

дозволів від відповідних органів ліцензування. Після завершення цієї аналітичної роботи та врахування рекомендацій у субпроекті, Укрексімбанк проведе оцінку пакету документації на субкредит, що пропонується, до складу якої має входити, за потреби, план екологічного менеджменту. Укрексімбанк здійснюватиме моніторинг виконання цього плану. Моніторинг усього процесу оцінки проводитиме Група управління проектом (ГУП).

4. Усі субпозичальники та / субпроекти мають дотримуватися процесу екологічної оцінки, який схематично зображено нижче. Оцінка здійснюватиметься в такому порядку:

КРОК 1: Якщо цього вимагає законодавство України, то замовник субпроекту (субпозичальник) подає всю необхідну документацію природоохоронним органам України на предмет визначення необхідності проведення екологічної експертизи. За результатами першого кроку попередньої оцінки визначається, чи потрібно проводити екологічну експертизу (у такому разі проект буде віднесено до категорії А; деякі з таких проектів можуть виявитися неприйнятними для фінансування за проектом), чи ні (тоді проект буде віднесено до категорії В або С).

КРОК 2: Субпозичальник подає офіційну документацію, отриману від державних органів, в « Укрексімбанк» і вказує: (а) «потрібна екологічна експертиза» або (б) «екологічна експертиза не потрібна». БУ розглядає отриману інформацію та опрацьовує рекомендацію щодо віднесення субпроекту до певної категорії й визначає мотиви цього рішення.

КРОК 3: Якщо Укрексімбанк віднесе проект до категорії А або В (перші два проекти з цієї категорії), то він/вона подає всі документи експертів з екологічних обмежень Світового Банку на розгляд та погодження.

КРОК 4: Розкриття інформації. Умовою надання Банком підтримки для всіх субпроектів категорії А, як правило, є проведення громадських слухань у два етапи. У випадку субпроектів категорії В мають бути проведені одні громадські слухання щодо плану екологічного менеджменту за участі місцевих зацікавлених сторін.

КРОК 5: Розгляд і затвердження

5. Категорія А: БУ або кредитний працівник Укрексімбанку розглядає План екологічного менеджменту (ПЕМ) на предмет належного врахування в ньому всіх моментів, виявлених під час екологічної експертизи, а також усіх умов, вимог та обмежень, передбачених документом ОР 4.01 Банку. Після цього він подає ПЕМ в ГУП Укрексімбанку з рекомендацією щодо затвердження. Експерт-еколог зі складу ГУП Укрексімбанку розглядає подані матеріали й надсилає версії зазначених нижче документів англійською мовою: (а) ПЕМ, (б) Короткого резюме Оцінки впливу на довкілля, (с) копію офіційного листа, що підтверджує «позитивне рішення» відповідних органів (затвердження екологічної оцінки) та (d) документацію про будь-які особливі вимоги, умови чи обмеження, що супроводжують «позитивне рішення», до Банку на остаточне затвердження. За потреби, Банк може надіслати запит про надання всього документу про результати ОВНС англійською мовою. Банк розглядає подані матеріали та остаточно затверджує їх.

Укрексімбанк та БУ не мають права виплачувати кошти Банку до отримання офіційного затвердження від Банку.

6. Категорія В: БУ або кредитний працівник Укресімбанк здійснює розгляд і затвердження ПЕМ. Експерт-еколог зі складу ГУП Укресімбанку здійснює розгляд і погодження двох перших ПЕМ, отриманих від кожного БУ / кредитного працівника Укресімбанку, а потім вибірково розглядає ПЕМ до (на прохання кредитного працівника на етапі попередньої оцінки) або після ухвалення рішення. Час від часу БУ / кредитні працівники можуть звертатися до ГУП Укресімбанку по узгодження.

7. Категорія С: Процес не застосовується, оскільки в екологічній оцінці немає потреби.

КРОК 6: Розкриття інформації. У випадку субпроектів категорії А, субпозичальник розміщує екземпляр Екологічної оцінки (ЕО) та ПЕМ українською мовою в громадському місці (у громадській будівлі, бібліотеці тощо) неподалік від майданчику виконання субпроекту, й надсилає листа кредитному працівникові Укресімбанку / БУ із зазначенням місця розміщення ЕО та ПЕМ, а також дати розміщення. Крім того, експерт-еколог Укресімбанку надсилає Банкові текст Короткого резюме, отриманий від субпозичальника, англійською мовою, який буде оприлюднено через InfoShop. Експерт-еколог Укресімбанк має право вимагати оприлюднення ПЕМ проектів категорії В у належному та доступному місці.

КРОК 7: Усі субкредитні угоди за субпроектами категорії А та категорії В мають містити умову, яка вимагає від субпозичальника виконання ПЕМ. Експерт-еколог Укресімбанку виконуватиме свій обов'язок зі здійснення нагляду за його виконанням через кредитних працівників Укресімбанку / БУ.

КРОК 8: Субпроекти ведуть моніторинг реалізації ЕО та ПЕМ, й інформують ГУП Укресімбанку.

8. Попередній та підсумковий розгляд — МБРР/ГУП. Процедури екологічної оцінки та розгляду підлягають спеціальному контролю з боку наглядових груп ГУП та МБРР. Світовий банк проводитиме попередню оцінку та затвердження всіх субпроектів категорії А, а також розгляд деяких проектів категорії В за результатами впровадження. Під час розгляду результатів оцінки буде проведено перевірку на предмет: задовільної якості виконання робіт, залучення громадськості (якщо це було доцільним), надання належних рекомендацій, належного здійснення архівування та зберігання усієї документації, а також дотримання умов, установлених для затвердження. Під час реалізації проекту групи МБРР здійснюватимуть нагляд над проектом попередньої оцінки в цілому та над реалізацією екологічних рекомендацій у окремих субпозичальників та / за окремими субпроектами. Наглядова група МБРР також розглядатиме на власний розсуд екологічну документацію. З огляду на це вся така документація має зберігатися в ГУП «Укресімбанку».

9.

Додаток 11: Підготовка проекту та нагляд над ним
УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

	План	Факт
Розгляд PCN	01.10.2009	30.09.2009
Перша версія PID для PIC	13.10.2009	16.10.2009
Перша версія ISDS для PIC	13.10.2009	26.10.2009
Оцінка	19.11.2010	22.12.2010
Переговори	21.03.2011	
Затвердження Правлінням та RVP	17.05.2011	
Планова дата набрання чинності	15.09.2011	
Планова дата проміжного розгляду	17.12.2013	
Планова дата завершення	31.03.2016	

Основні установи, відповідальні за підготовку проекту: Укрексімбанк

Працівники банку та консультанти, що працювали над проектом:

Ім'я та прізвище	Посада	Підрозділ
Гері Стагінс	Провідний економіст з енергетики, керівник робочої групи	ECSS2
Ядвіга Семіколенова	Економіст з енергетики	ECSS2
Сінья Нісімура	Фінансовий аналітик	ECSS2
Фен Лю	Старший спеціаліст-енергетик	SEGES
Дмитро Глазков	Операційний працівник	ECSS2
Ірина Бабич	Спеціаліст із фінансового менеджменту	ECSO3
Кнут Леопольд	Старший спеціаліст із закупівель	ECSO2
Астрід Менрот	Старший спеціаліст-енергетик	ECSS2
Раджів Кумар Свами	Старший спеціаліст із фінансового менеджменту	ECSO3
Лейпін Ван	Старший спеціаліст-енергетик	EASIN
<u>Богдан</u> Константін	Старший спеціаліст із фінансового менеджменту	ECSO3
Константінеску		
Юрій Луценко	Перекладач	ECCUA

Кошти банку, витрачені на підготовку проекту на сьогоднішній день:

1. Кошти банку: 200 089,92 доларів США
2. Кошти довірчих фондів: --
3. Усього: 200 089,92 доларів США

Оцінка витрат на затвердження та нагляд:

49. Залишок коштів до затвердження: -50 000,00 дол. США

50. Оцінка річних витрат на здійснення нагляду: 97 000,00 доларів США

Додаток 12: Проект торгівлі СЗІ/ОВК (GIS/AAU) в Україні

Огляд проекту

1. Проект торгівлі СЗІ/ОВК (одиницями встановленої кількості за Схемою «зелених інвестицій»), що пропонується, передбачає проведення операцій із одиницями встановленої кількості (ОВК), передбаченими Меморандумом про взаєморозуміння, що був підписаний 27 травня 2009 року між Світовим банком як Управителем Вуглецевих фондів та Україною. Відповідно до Угоди про купівлю ОВК (УКОВК), яка має бути узгоджена та підписана наразі не укладена, кошти, одержані від здійснення операцій, надаватимуться у вигляді грантів для реалізації прийнятних субпроектів, спрямованих на зменшення викидів парникових газів. Пропонується, щоб Рамкова угода СЗІ («Рамкова угода») була затверджена Верховною Радою України окремо від проведення переговорів щодо комерційної складової (тобто УКОВК) та її підписання. Конкретні деталі цієї схеми, а також порядок розгляду та затвердження заходів, передбачених окремими субпроектами («Зелена діяльність») за грантом СЗІ, обговорюються з українськими партнерами (це, головним чином, Національне агентство екологічних інвестицій України (Нацекоінвестагентство), Укресімбанк, Міністерство фінансів України, Міністерство економіки України, Міністерство юстиції України та Державне казначейство України).

2. Для забезпечення гідної довіри та своєчасної реалізації СЗІ Банк запропонував включати до складу «зеленої програми» (надалі «Зелена програма») ті субпроекти, які будуть відібрані та фінансуватимуться за Проектом із забезпечення енергоефективності в Україні («ПЗЕЕ»), що пропонується. ПЗЕЕ буде затверджений як зелений проект відповідно до норм реалізації СЗІ в Україні (зокрема, Постанови №807, затвердженої у вересні 2010 року), а критерії прийнятності та фінансові критерії ПЗЕЕ застосовуватимуться для вибору окремих напрямків Зеленої діяльності. При цьому вимога про окреме затвердження конкретних напрямків діяльності за субпроектами ПЗЕЕ згідно з українськими правилами СЗІ для отримання ними статусу Зеленої діяльності за УКОВК не висувається. Замість цього передбачається затвердження та виплата через «Укресімбанк» грантів СЗІ, наданих на реалізацію конкретних напрямків Зеленої діяльності, на підставі агентської угоди («Агентська угода»), яку буде укладено між Нацекоінвестагентством та «Укресімбанком». Усі замовники Зелених заходів, затверджених для реалізації за СЗІ, повинні будуть надати згоду не звертатися по фінансування в рамках будь-яких інших програм скорочення викидів вуглецю (наприклад, схем спільного впровадження або добровільних ринкових кредитів) на реалізацію відповідного інвестиційного проекту.

Передбачена операція

3. Обсяг операції з ОВК та ціна, яка сплачуватиметься за ОВК, будуть установлені за результатами переговорів у рамках УКОВК. ОВК передаватимуться безпосередньо учасникам відповідного вуглецевого фонду Світового банку після підписання УКОВК (з урахуванням умов набрання чинності УКОВК), і одночасно оплачуватимуться за рахунок довірчих вуглецевих фондів, управителем яких є Світовий банк.

Умови фінансування

4. Кошти за СЗІ надаватимуться на реалізацію Зеленої діяльності у вигляді грантів. Гранти на реалізацію конкретного напрямку Зеленої діяльності виплачуватимуться, як

правило, одним платежем на покриття прийнятних витрат у строки, узгоджені з виплатами за субкредитною угодою за проектом ПЕЕ. Потіки коштів проілюстровано на технологічній схемі, що додається.

5. Для спрощення процесу, обмеження методичних проблем, пов'язаних із попередньою оцінкою викидів парникових газів, і для зменшення ризику суперечок щодо суми, необхідної для кожного напрямку Зеленої діяльності, пропонується надавати фіксовані гранти. Процентна частка відношення суми гранту до суми кредиту ПЕЕ залежатиме від сукупного обсягу коштів, що будуть отримані від реалізації УКОВК.

Основні українські партнери та їхні завдання

6. Національне агентство екологічних інвестицій України

- Адміністратор операцій за СЗІ, що відповідає за вибір проектів згідно з Постановою Кабінету Міністрів України №807;
- Укладає УКОВК з Вуглецевими фондами Світового банку;
- Управляє рахунком СЗІ;
- Укладає Агентську угоду з «Укрексімбанком»;
- Здійснює нагляд над реалізацією Зеленої програми шляхом організації щорічних технічних та фінансових аудиторських перевірок операцій СЗІ та діяльності за субпроектами, маючи на меті встановлення того, чи були гранти за СЗІ виплачені та використані за цільовим призначенням згідно з УКОВК та Агентською угодою, та чи було забезпечене очікуване зменшення викидів.

7. Укрексімбанк

- Отримує, розглядає та затверджує заявки на гранти за СЗІ на реалізацію прийнятних напрямків Зеленої діяльності згідно з положеннями УКОВК та Агентської угоди;
- Відповідно до Агентської угоди підписує угоди про виплату грантів за СЗІ з підприємствами-бенефіціарами (Нацекоінвестагентство також може бути стороною угод про виплату грантів, якщо в цьому є потреба);
- Виплачує грант за СЗІ на здійснення Зеленої діяльності;
- Здійснює моніторинг та подає звітність щодо «зеленого ефекту» (тобто скорочення викидів парникових газів) від Зеленої діяльності згідно з Операційним регламентом;
- Збирає звіти про результати моніторингу всіх напрямків Зеленої діяльності та подає їх у Нацекоінвестагентство;
- Допомогає Нацекоінвестагентству та його аудиторів у проведенні технічного та фінансового аудиту, якщо в цьому є потреба.

Запобіжні обмеження

8. Оскільки Зелена діяльність, що фінансуватиметься за рахунок гранту за СЗІ, також буде включена до портфелю субпроектів проекту ПЕЕ, то вимоги та процедури, а також результати оцінки на предмет дотримання запобіжних обмежень і всі узгоджені заходи зі зменшення рівня ризику будуть аналогічними тим, що передбачені ПЕЕ, й проводитимуться на основі узгодженого Рамкового документу з екологічної оцінки (РДЕО).

Закупівлі

9. Постанова №807 передбачає використання бюджетних коштів для закупівлі товарів, робіт і послуг у рамках Зеленої діяльності «у встановленому законом порядку». Оскільки пропонується виплачувати гранти за СЗІ паралельно з виплатою коштів субкредиту ПЕЕ на покриття прийнятних витрат у режимі співфінансування, то до Рамкової угоди буде включене положення про здійснення закупівлі будівельних робіт, товарів і послуг, що фінансуються за рахунок надходжень від продажу ОВК, згідно з процедурами закупівлі, передбаченими для проекту ПЕЕ.

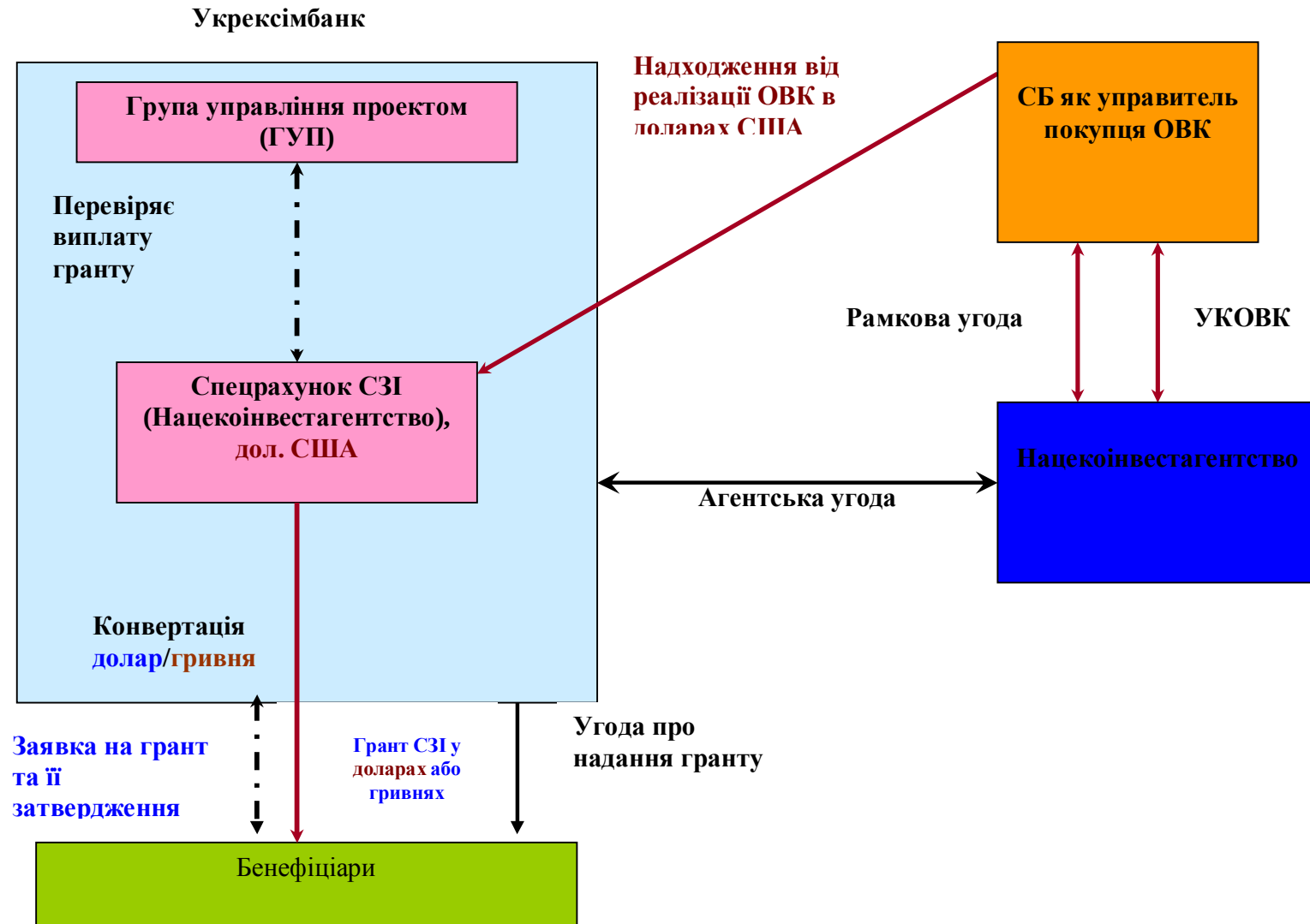
Фінансовий менеджмент

10. Зважаючи на те, що платіж у фонд державного бюджету здійснюється наперед, а підтримка за СЗІ надається у вигляді грантів, існує необхідність проведення ретельної діагностики та включення до Операційного регламента процедур, необхідних для забезпечення належного управління коштами, отриманими за СЗІ. З огляду на це Банк пропонує відкрити в «Укресімбанку» спеціальний рахунок Нацеконівестагентства, на який надходитимуть кошти від продажу ОВК, що забезпечить використання надходжень від продажу ОВК лише для здійснення затвердженої Зеленої діяльності в узгодженому порядку, без урахування сум комісій, які можуть належати Нацеконівестагентству або Укресімбанку згідно з УКОВК. Укресімбанк виплачуватиме гранти за СЗІ з зазначеного рахунку бенефіціарам згідно з положеннями Агентської угоди.

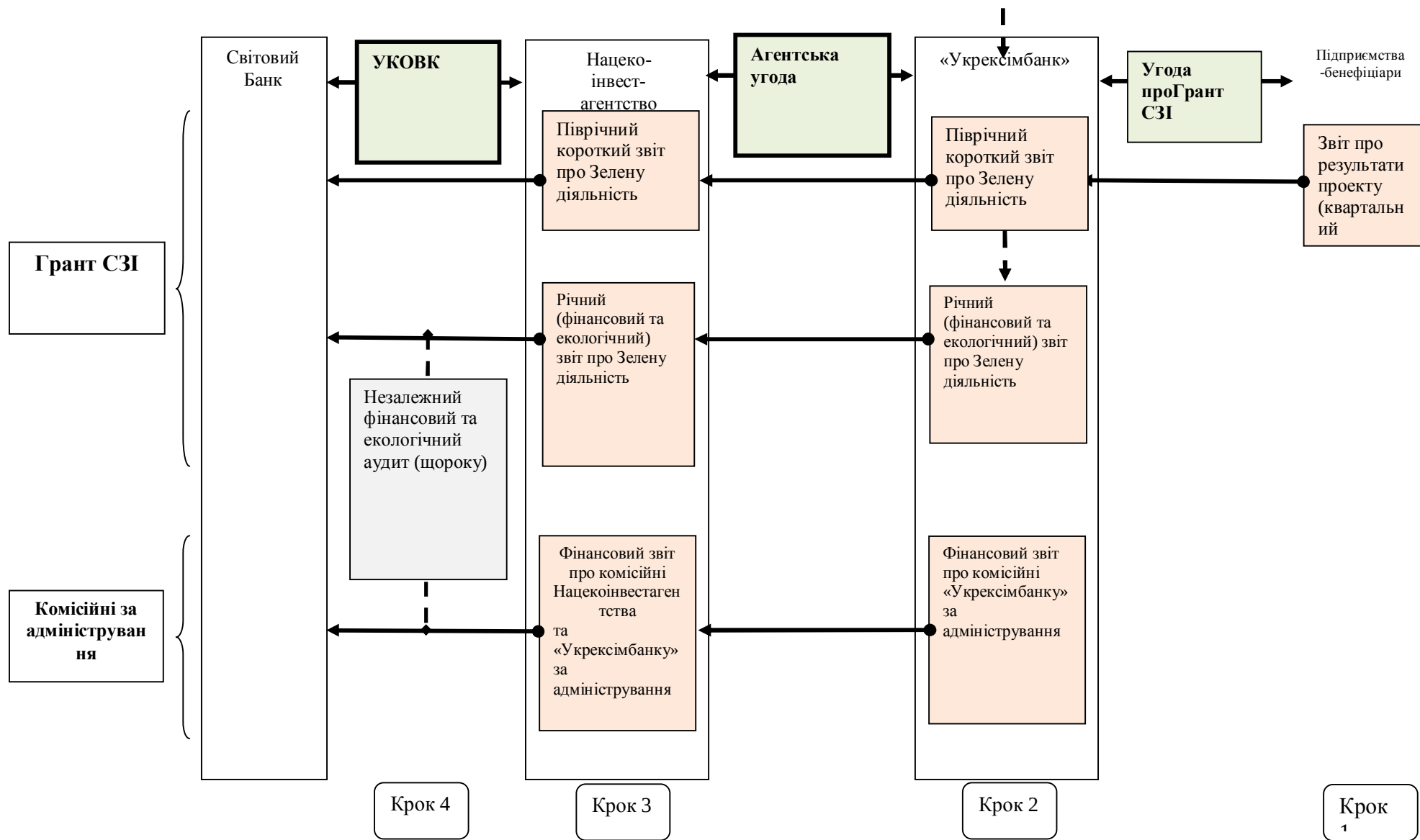
Моніторинг та звітність

11. У рамках Операційного регламента СЗІ будуть узгоджені вимоги до моніторингу та звітності, що враховуватимуть норми, які регулюють функціонування СЗІ в Україні, та максимально можливою мірою спиратимуться на процедури проекту ПЗЕЕ. Попередня схема зазначених процедур додається.

Структура схеми зелених інвестицій, що пропонується, та потоки коштів

Процес екологічного/фінансового моніторингу, перевірки і звітності за СЗІ в Україні

Крок 1:

- Підприємство-бенефіціар або/ територіальна громада орган місцевого самоврядування веде моніторинг та подає звітність про свою Зелену діяльність згідно з угодою про надання гранту СЗІ, й подає в «Укресімбанк» квартальні звіти.

Крок 2:

- Укресімбанк отримує та зберігає звіти. Укресімбанк подає піврічні короткі фінансові звіти в Нацеконвєстагентство.
- Укресімбанк складає річний звіт, де узагальнюється інформація про оціночний обсяг зменшення викидів, забезпечений Зеленою діяльністю.
- Крім того, Укресімбанк складає та подає фінансовий звіт про використання Укресімбанком комісійних за адміністрування.

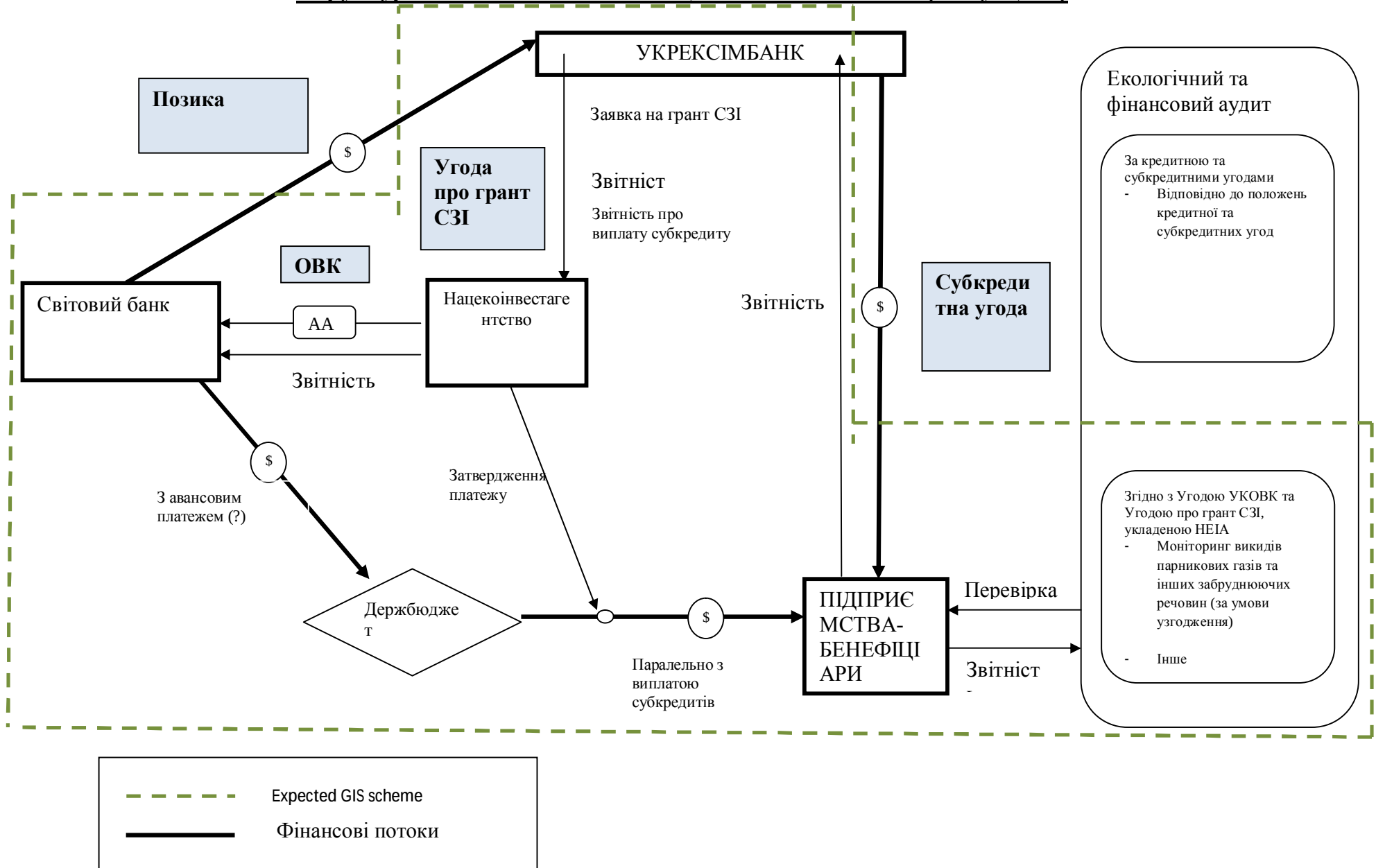
Крок 3:

- Нацеконвєстагентство отримує піврічні короткі фінансові звіти від Укресімбанку та подає їх у Світовий банк.
- Нацеконвєстагентство складає фінансовий звіт про використання Нацеконвєстагентством та Укресімбанком комісійних за адміністрування (та включає до нього звіт Укресімбанку).

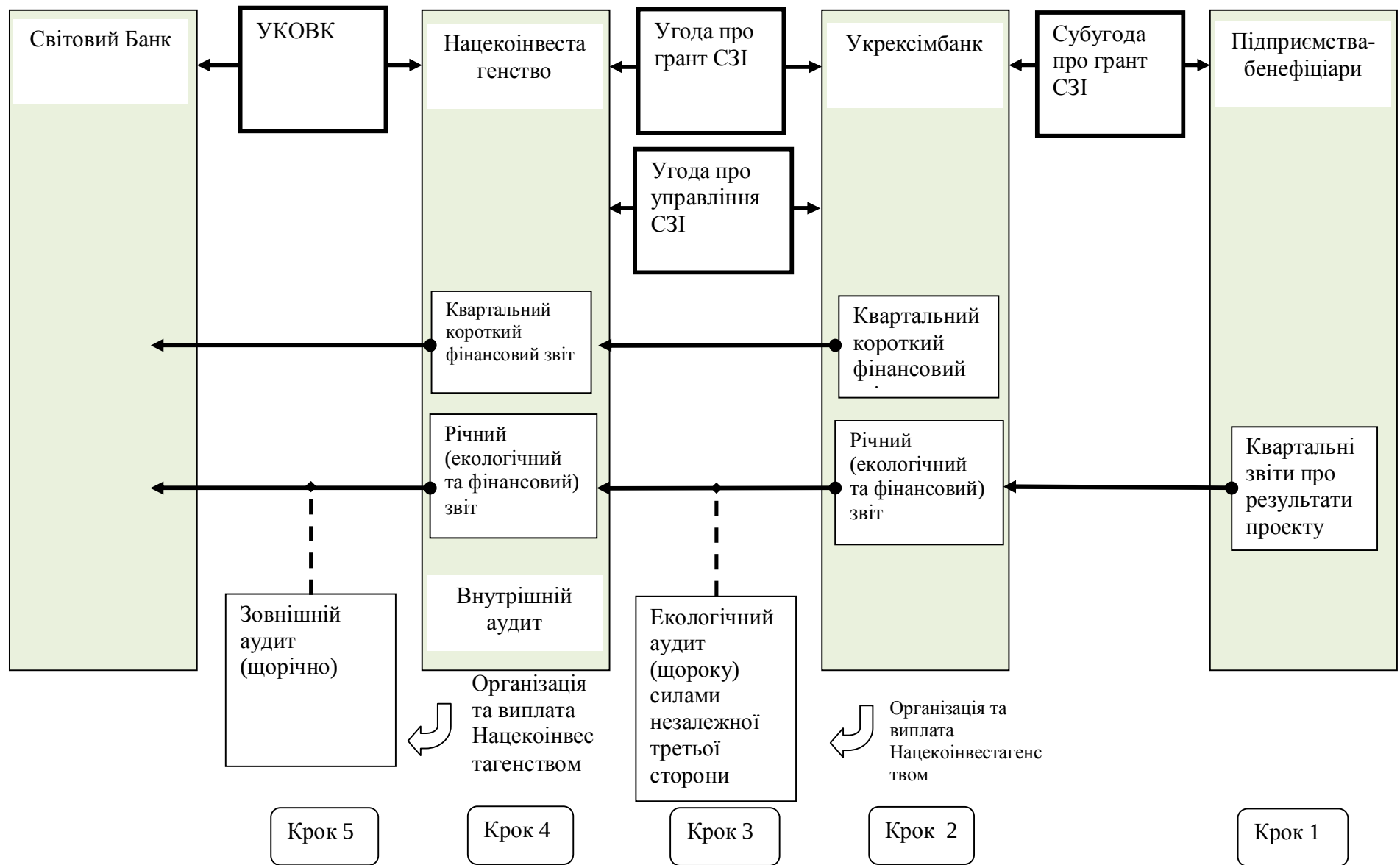
Крок 4:

- Нацеконвєстагентство організує проведення річного екологічного та фінансового аудиту, й подає перевірений аудиторами звіт аудиторів у Світовий банк. Аудитори мають бути прийнятними для Банку.
- Технічна перевірка має бути присвячена питанням надійності систем моніторингу, довіри до них та їхньої точності, а також точності даних та інформації щодо оцінок зменшення викидів парникових газів.
- Світовий банк здійснює розгляд перевірених аудиторами звітів аудиторів про Зелену діяльність та використання комісійних за адміністрування на предмет використання виплат за ОВК відповідно до положень, узгоджених в УКОВК.

Структура схеми зелених інвестицій та потоки коштів (Ситуація 2)

Процес екологічного/фінансового моніторингу, перевірки і звітності за СЗІ в Україні

Додаток 13: Відомість позик та кредитів
УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

№ проекту	ФР	Мета	Первісна сума в млн дол. США				Скасов.	Невипл.	Різниця між очікуваними та фактичними виплатами	
			МБРР	МАР	СФ	ГЕФ			Перв.	Після перегл.
P100580	2009	ПРОЕКТ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ НА ДОРОГАХ	400.00	0.00	0.00	0.00	0.00	399.00	0.00	0.00
P096207	2008	ПРОЕКТ ЕЛЕКТРОПЕРЕДАЧ	200.00	0.00	0.00	0.00	0.00	199.85	19.85	-0.00
P095337	2008	МІСЬКА ІНФРАСТРУКТУРА	140.00	0.00	0.00	0.00	0.00	136.22	46.06	0.00
P090389	2008	PFMP	50.00	0.00	0.00	0.00	0.00	49.74	7.86	0.00
P095203	2007	РОЗВИТОК ЕКСПОРТУ 2	154.50	0.00	0.00	0.00	0.00	79.82	64.92	0.00
P075231	2006	СОЦ. ДОПОМОГА	99.40	0.00	0.00	0.00	0.00	83.18	83.18	66.62
P076553	2006	ФІН. ПОСЛУГИ (APL 1)	150.00	0.00	0.00	0.00	129.36	3.20	125.56	3.20
P083702	2005	РЕКОНСТРУКЦІЯ ГЕС	106.00	0.00	0.00	0.00	0.00	79.08	47.61	0.00
P077738	2005	РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ (APL 1)	86.59	0.00	0.00	0.00	0.00	73.73	73.73	63.84
P076338	2004	DEVSTAT	32.00	0.00	0.00	0.00	0.00	14.82	14.82	0.00
P057815	2003	ПРОГРАМА ДЛЯ ДПА (APL 1)	40.00	0.00	0.00	0.00	0.00	22.72	22.72	-1.30
P035777	2003	РОЗПАЮВАННЯ ЗЕМЛІ НА СЕЛІ ТА КАДАСТР	195.13	0.00	0.00	0.00	93.60	77.47	104.94	26.00
Усього:			1814,00	0.00	0.00	0.00	318,00	1796,00	1329,00	353,00

УКРАЇНА
МФК — ВІДОМІСТЬ
про наявний та виплачений портфель
у млн дол. США

Затвердження, ФР	Компанія	Виділено				Виплачено			
		МФК			Участь	МФК			Участь
		Кредит	Участь у капіталі	Квазі		Кредит	Участь у капіталі	Квазі	
2004	Перший лізинг	1.14	0.00	0.00	0.00	1.14	0.00	0.00	0.00
2005	АЕСК "Рівнеенерго"	14.89	0.00	0.00	0.00	3.89	0.00	0.00	0.00
2005	АЕСК «Київобленерго»	29.50	0.00	0.00	0.00	8.50	0.00	0.00	0.00
2006	"Основа"	0.00	0.00	8.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2005	Аваль	11.25	0.00	70.00	0.00	11.25	0.00	70.00	0.00
2006	«Біокон Груп»	3.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2006	ЗАТ «Райз»	10.00	0.00	0.00	0.00	10.00	0.00	0.00	0.00
2006	ЗАТ «Софія Київська»	14.50	0.00	2.00	13.00	6.80	0.00	2.00	7.60
2006	"Дельта Вільмар СНД"	17.50	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2005	EVU II	0.00	7.50	0.00	0.00	0.00	0.22	0.00	0.00
2006	"Галнафтогаз"	21.00	0.00	4.00	0.00	9.00	0.00	4.00	0.00
2003	HVB Банк, Україна	2.04	0.00	0.00	0.00	2.04	0.00	0.00	0.00
2006	Індустріальний союз	100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
2006	Квіза	45.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	MHP S.A.	0.00	20.00	0.00	0.00	0.00	20.00	0.00	0.00
2004	Міронівський хлібопродукт	17.50	0.00	10.00	0.00	17.50	0.00	10.00	0.00
2005	Міронівський	60.00	0.00	0.00	0.00	60.00	0.00	0.00	0.00

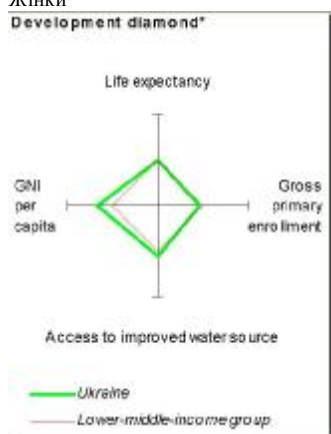
			Виділено				Виплачено		
	хлібопродукт								
2004	"Нова Лінія"	0.00	0.00	4.65	0.00	0.00	0.00	4.65	0.00
2006	"Нова Лінія"	10.00	0.00	0.00	0.00	2.20	0.00	0.00	0.00
2000	"Прокредитбанк" УКР	1.50	0.00	0.00	0.00	1.50	0.00	0.00	0.00
2004	"Прокредитбанк" УКР	6.38	0.00	0.00	0.00	6.38	0.00	0.00	0.00
2004	РЦБ RZB Україна	28.57	0.00	0.00	0.00	28.57	0.00	0.00	0.00
2004	Сандора	19.00	0.00	0.00	0.00	19.00	0.00	0.00	0.00
2006	Зевс	9.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	Сукупний портфель	944, 0.00	77, 0.00	163, 0.00	13, 0.00	660, 0.00	42, 0.00	155, 0.00	67, 0.00

		Затверджено, але не виділено			
Затвердженн я, ФР	Компанія	Кредит	Участь у капіталі	Квазі	Участь
2006	ІМВ	0.01	0.00	0.00	0.00
2006	ІСД	0.00	0.00	0.00	0.25
2005	АЕСК "Рівнеенерго"	0.00	0.00	0.00	0.00
2006	"Велика кишеня"	0.00	0.00	0.00	0.06
2005	АЕСК «Київобленерго»	0.00	0.00	0.00	0.00
	Усього, затверджених, але не виділених коштів	1, 0.00	,0 0.00	,0 0.00	31, 0.00

Додаток 14: Країна з першого погляду

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

БІДНІСТЬ ТА СОЦІАЛЬНА СИТУАЦІЯ	Україна	Європа та Центральна Азія	Країни з доходом, нижчим від середнього
2007			
Населення, у середині року, млн	46.4	445	3,437
ВНД на душу населення (за методом Атласу, дол. США)	2,550	6,052	1,887
ВНД (за методом Атласу, млрд. дол. США)	118.4	2,694	6,485
Середньорічний приріст, 2001-2007			
Населення (%)	-0.8	0.0	1.1
Працездатне населення (%)	-0.5	0.5	15
Остання оцінка (останній рік, за який наявні дані — 07)			
2001—07))			
Бідність (% населення нижче національної межі бідності)	20		
Міське населення (% від усього населення)	68	64	42
Очікувана тривалість життя при народженні (років)	68	69	69
Смертність серед дітей першого року життя (на 1 000 дітей, народжених живими)	20	23	41
Недоїдання серед дітей (% серед дітей до 5 років)			25
Доступ до поліпшених джерел води (% населення)	97	95	88
Грамотність (% населення старше 15 років)	99	97	89
Загальна кількість учнів шкіл (% населення шкільного віку)	102	97	111
Чоловіки	102	98	112
Жінки	102	96	109

Діаграма розвитку

Очікувана тривалість життя
ВНД на душу населення Загальна кількість учнів шкіл
Доступ до поліпшених джерел води

Україна
Країни з доходом нижче середнього

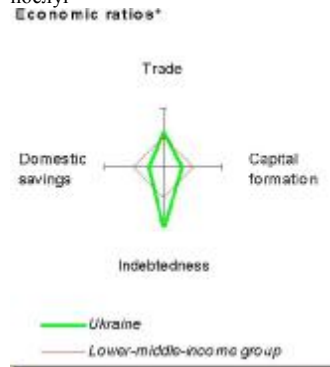
КЛЮЧОВІ ЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ТА ДОВГОСТРОКОВІ ТЕНДЕНЦІЇ

	1987	1997	2006	2007
ВВП (млн млрд.дол. США)	64.1	50.2	107.8	140.5
Приріст основного капіталу/ВВП		21.4	24.0	22.4
Експорт товарів і послуг / ВВП		40.6	46.6	40.6
Валові внутрішні заощадження / ВВП		18.4	21.2	18.8
Валові національні заощадження / ВВП		18.8	22.5	19.7
Сальдо поточного рахунку / ВВП		-2.7	-1.5	-3.0
Процентні виплати / ВВП		1.1	1.6	
Сукупна заборгованість / ВВП		22.2	46.3	
Сукупне обслуговування боргу/Обсяг експорту		6.5	18.1	

Поточна вартість заборгованості / ВВП	45.5
Поточна вартість заборгованості/Обсяг експорту	94.6
	1987-97 1997-07 2006 2007 2007-11

(середньорічний приріст)

ВВП	-10.1	6.4	7.3	7.3	5.0
ВВП на душу населення	-10.0	7.3	8.0	8.2	5.6
Експорт товарів і послуг	-8.5	5.7	-4.9	6.3	6.9

Економічні показники*

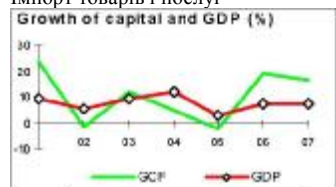
Торгівля
Внутрішні заощадження
Заборгованість

Приріст капіталу

Україна
Країни з доходом нижче середнього

СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ

	1987 1997 2006 2007
(% від ВВП)	
Сільське господарство	21.7 14.4 8.6 7.4
Промисловість	47.1 35.1 34.1 32.1
Промислове виробництво	28.4 20.4 18.7
Послуги	31.2 50.5 57.3 60.5
Видатки домогосподарств на кінцеве споживання	54.2 60.2 66.3
Бюджетні витрати на кінцеве споживання	27.4 18.6 14.9
Імпорт товарів і послуг	43.7 49.5 44.2

	1987-97 1997-07 2006 2007
(середньорічний приріст)	
Сільське господарство	-6.3 2.8 0.3 -0.7
Промисловість	-18.8 6.9 4.3 8.8
Виробництво	-17.4 10.1 5.0 6.0
Послуги	-10.2 5.6 8.3 9.2
Видатки домогосподарств на кінцеве споживання	-10.5 9.3 14.4 3.5
Бюджетні витрати на кінцеве споживання	-3.7 2.0 4.8 12.8
Приріст основного капіталу/ВВП	-26.4 8.1 18.8 16.1
Імпорт товарів і послуг	-11.8 5.3 6.5 9.7

Приріст експорту та імпорту (%)

Експорт Імпорт

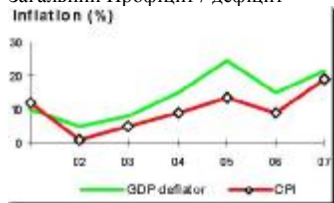
Примітка: Дані за 2007 рік є попередніми оцінками.

Таблиця була складена за даними з бази даних Development Economics LDB.

* Діаграми-ромби показують чотири ключових показники країни (зазначені напівжирним шрифтом) у порівнянні з середнім показником по групі країн з аналогічним рівнем доходів. За відсутності даних діаграма-ромб буде неповною.

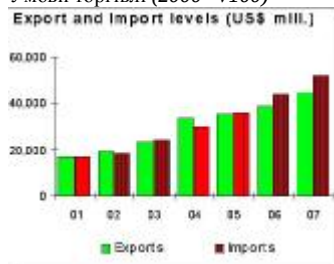
ЦІНИ ТА ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ

	1987	1997	2006	2007
Внутрішні ціни				
(% зміни)				
Споживчі ціни		15.9	9.1	19.2
Неявний дефлятор ВВП		18.1	14.9	21.5
Державні фінанси				
(% від ВВП, у т.ч. поточні гранти)				
Поточний дохід		38.0	40.4	39.1
Поточне сальдо бюджету		-5.0	2.6	2.4
Загальний Профіцит / дефіцит		-5.6	-1.3	-2.0

ТОРГІВЛЯ

	1987	1997	2006	2007
(млн дол. США)				
Експорт, усього (на умовах fob)		15,418	38,949	44,416
Чорні та кольорові метали		5,904	16,420	
Корисні копалини		1,802	4,713	
Промислова продукція		2,613	6,864	7,355
Сукупний імпорт (на умовах cif)		19,623	44,143	51,984
Харчова промисловість		898	3,166	
Паливо та енергоносії		8,280	11,600	
Засоби виробництва		3,687	13,697	16,255
Індекс експортних цін (2000=V100)		103	138	213
Індекс імпортних цін (2000=V100)		93	173	185
Умови торгівлі (2000=V100)		110	115	115

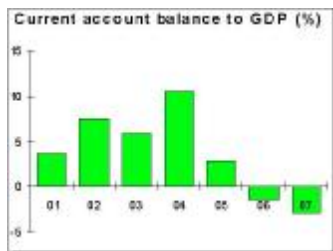

Рівні експорту та імпорту (млн доларів США)

Експорт Імпорт

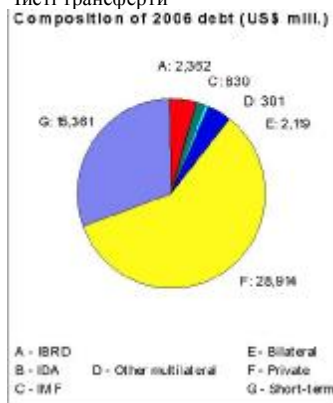
ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС

	1987	1997	2006	2007
(млн дол. США)				
Експорт товарів і послуг		20,355	50,240	57,054
Імпорт товарів і послуг		21,891	53,307	62,054
Баланс ресурсів		-1,536	-3,067	-4,999
Чистий дохід		-644	-1,722	-2,626
Чисті поточні трансферти		845	3,173	3,400
Сальдо поточного рахунку		-1,335	-1,617	-4,225
Фінансові позиції (чисті)		1,718	3,616	10,117
Зміни в чистих резервах		-383	-1,999	-5,892
Довідково:				
Резерви, у т.ч. золото (млн. доларів США)		2,359	23,502	28,426
Курс конвертації (DEC, національна валюта / долар США)	2,13E-5	1.9	5.1	5.1

ЗОВНІШНЯ ЗАБОРГОВАНІСТЬ І ПОТОКИ РЕСУРСІВ

	1987	1997	2006	2007
<i>(млн дол. США)</i>				
Сукупна заборгованість (неповернута та виплачена)		11133	49,887	
МБРР		1,111	2,362	2,309
МАР		0	0	0
Сукупне обслуговування боргу		1,356	9,389	
МБРР		59	292	323
МАР		0	0	0
Склад чистих потоків ресурсів				
Офіційні гранти		163	228	
Офіційні кредитори		6	-427	
Приватні кредитори		796	9,478	
Прямі іноземні інвестиції (чистий приплив)		623	5,604	
Портфельний капітал (чистий приплив)		248	322	
Програма Світового банку				
Зобов'язання		173	305	200
Виплати		306	85	115
Погашення основної суми		0	171	189
Чистий приплив		306	-86	-74
Процентні виплати		59	121	134
Чисті трансферти		247	-207	-208

Склад заборгованості на 2006 рік (млн доларів США)

- A - МБРР
- B - МАР
- C - МВФ
- D - Інші багатосторонні організації
- E - Двосторонні

- F - Приватні
- G - Короткострокові

Примітка: Ця таблиця була складена за даними з бази даних Development Economics LDB. 24.09.2008

Додаток 15: Мапи

УКРАЇНА: ЕНЕРГОЕФЕКТИВНІСТЬ В УКРАЇНІ

МАПА УКРАЇНИ

